

Скрєбкова М.А.

Методика навчання іноземних мов

Скрєбкова-Пабат М. А. Методика навчання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі: Навчально-методичний посібник. - Львів: «Новий Світ 2000», 2018. – 200 с.

Теорія та практика перекладу з основної мови

1. Скрєбкова-Пабат М. А. Елементи теорії та практики технічного перекладу: Навчальний посібник. - Львів: «Новий Світ 2000», 2011. – 203 с.

2. Скрєбкова-Пабат М. А. Практика англійської мови. Practical Course of English: Навчальний посібник. - «Новий Світ 2000», 2013. – 396 с.

3. Скрєбкова-Пабат М. А. Практикум з теорії та практики перекладу: Навчальний посібник. - Львів: «Новий Світ 2000», 2016. – 482 с.

**Скрєбкова – Пабат М. А.
Фінчук Г. В.**

**Методика навчання
іноземної мови у
дошкільних**

**навчальних закладах
та початковій школі**
Навчально-методичний посібник

УДК 372.4
ББК 81.2 Англ.9
С-45

Рецензенти:

- Назарець В. М.** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Демянчука
- Палій В. П.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики німецької та французької мов Рівненського державного гуманітарного університету

У посібнику представлено виклад теоретичних засад раннього шкільного навчання іноземних мов, а також основних цілей, змісту, принципів, методів і засобів навчання. Вперше в теорії та методиці навчання іноземних мов проведено ґрунтовний розгляд питань планування та аналізу уроку іноземної мови в дошкільних навчальних закладах та початковій школі, націлених на розвиток методичного мислення майбутнього вчителя і вироблення у нього адекватного підходу до взаємопов'язаного вирішення завдань навчання, освіти, виховання та розвитку особистості дитини. У навчально-методичному посібнику вміщені приклади занять у дошкільних навчальних закладів та уроків у початковій школі з англійської мови. Також у навчальному-методичному посібнику представлено ігри для закріплення навчального матеріалу. Навчально-методичник рекомендований студентам педагогічних спеціальностей вищих закладів освіти, вчителям початкової школи та вихователям дошкільних навчальних закладів.

УДК 372.4
ББК 81.2 Англ.9
С-45

ЗМІСТ

Вступ.....	
Методика навчання іноземних мов як компонент загальної методики навчання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі	
1. Методика навчання іноземних мов як наука та її місце в системі наук	
1.1. Зв'язок методики з педагогікою, психологією і лінгвістикою.....	
1.2. Методика і лінгвістика.....	
1.3. Методика і психологія.....	
1.4. Методика і педагогіка.....	
1.5. Індивідуалізація засобів і форм унаочнення у процесі навчання іноземної мови.....	
1.6. Методика і психолінгвістика.....	
2. Поняття концепції дошкільного навчання іноземної мови.....	
2.1. Навчально-методичне забезпечення та організація дошкільної іншомовної освіти в Україні.....	
2.2. Своєрідність методично-організаційної роботи вихователя-викладача іноземної мови в дошкільних навчальних закладах.....	
2.3. Основні положення навчання дітей дошкільного віку.....	
2.4. Методика збагачення іншомовного словникового фонду в різних вікових групах.....	
2.4.1. Лексичний фонд.....	
2.5. Особливості ознайомлення дітей з іншомовною грамотою в дошкільні роки.....	
2.6. Особливості ознайомлення дітей з іншомовною грамотою в дошкільні роки.....	
2.7. Логіка на шкоду вивчення англійської мови.....	
2.8. Англійська мова в дошкільному навчальному закладі.....	
2.9. Курс «Англійська мова в дитячому садочку».....	

3. Навчання іноземних мов в початковій школі.....	
3.1. Навчальні ігри на уроках іноземної мови у початковій школі.....	
3.1.1. Історія розвитку гри.....	
3.1.2. Класифікація ігор.....	
3.2. Врахування психологічних особливостей учнів початкових класів в процесі організації ігрової діяльності.....	
3.3. Методика організації та проведення ігрової діяльності в початкових класах.....	
4. Приклади конспектів занять англійської мови у дитячому садочку.....	
4.1. Конспект заняття з англійської мови.....	
4.2. План-конспект підсумкового заняття англійської мови у середній групі.....	
4.3. План-конспект заняття англійської мови у середній групі (1-й рік навчання, тема «Знайомство, привітання».....	
4.4. Конспект заняття у підготовчій групі «Подорож у Великобританію».....	
4.5. Конспект заняття англійської мови «Toys».....	
Приклади конспектів уроків англійської мови у початковій школі.....	
5.1. Конспект уроку англійської мови (2 клас).....	
5.2. Конспект уроку англійської мови для початкової школи, 1 клас, тема «В зоопарку».....	
5.3. План відкритого уроку англійської мови, 3 клас, тема «Animals».....	
5.4. Урок англійської мови у 2 класі, тема: Особові займенники.....	
5.5. Урок англійської мови, 2 клас, тема «В світі професій».....	
6. Навчальні ігри.....	
6.1. Введення в мовне середовище	
6.2. Віршики, що сприяють легшому запам'ятовуванню неправильних дієслів	
6.3. Віршики для введення у мовне середовище	
6.4. Музичні ігри, пісні-вправи та пісні англійською мовою	
6.5. Корисні поради англійською мовою	
6.6. Цікаві завдання до занять та уроків англійської мови	
Література.....	

ВСТУП

В умовах відродження та розбудови гуманітарного потенціалу сучасної України дедалі актуальнішою стає проблема реалізації Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ ст.»), в якій зауважено, що до основних пріоритетів та перспектив майбутнього освітнього розвитку відносяться завдання підготовки нового покоління педагогічних працівників, підвищення загальної культури професійної кваліфікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі в суспільстві. Якісна оптимізація рівня розвитку професійних здібностей сучасного вчителя має бути забезпечена за умови відповідної методичної освіти.

Вагому роль у підготовці висококваліфікованого вчителя відіграє курс методики викладання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі, безпосередньо спрямований на формування його професійно-методичних знань, умінь та навичок. Курс методики викладання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі займає одне з провідних місць у професійній підготовці майбутніх вчителів іноземної мови й покликаний забезпечити не тільки високий рівень професійних знань і вмінь, а й формувати творчу особистість, здатну до самовдосконалення і самоосвіти.

Сучасна методика викладання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі – комплексна наукова дисципліна, яка спирається на педагогіку, психологію, лінгвістику та психолінгвістику, а її прикладний характер забезпечує досвід викладацької практики. В опануванні методики викладання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі важливу роль відіграє вивчення теоретичного матеріалу, проте особливе значення має практична та самостійна робота студентів або викладачів, які підвищують свій рівень кваліфікації.

Навчально-методичний посібник спрямований на допомогу студентам, які вивчають іноземну мову та викладачам методики вищих навчальних закладів в організації вивчення навчального курсу «Методика навчання

іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі». В посібнику розглядаються вузлові питання сучасної методики викладання іноземної мови. Навчально-методичний матеріал курсу відображає нові концептуальні засади освіти в Україні, поєднує традиційні й нові технології викладання методики навчання іноземної мови, містить конкретний матеріал, що стане в пригоді як молодим, так і досвідченим учителям. Головні принципи, на яких будується курс, – науковість, системність, історизм, порівняльний підхід, орієнтованість на усвідомлене сприйняття науково-навчального матеріалу, професійний інтерес. Важливу роль у викладанні курсу відіграють принципи розвивального, особистісно-орієнтованого, лінгво-культурознавчого підходів. На практичних заняттях студент має постати в ролі майбутнього вчителя, котрий використовуватиме навчальний матеріал у професійній діяльності.

У розділах посібника висвітлено основні методологічні засади, необхідні для підготовки кваліфікованого фахівця, який володіє належними компетенціями, що забезпечать належний професійний рівень викладання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі. Інформаційний матеріал посібника вбирає до себе лекційний теоретичний курс, у якому зазначено актуальні методичні проблеми та підходи до їх розв'язання з погляду методичного досвіду, накопиченого сучасною наукою, а також практичні рекомендації щодо організації різних типів уроків та занять з вивчення іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та початковій школі.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК КОМПОНЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК НАУКА ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАУК

Зважаючи на те, що методика - наука педагогічна, вона тісно пов'язана з педагогікою, яка складається із загальної педагогіки, теорії виховання і теорії навчання, тобто дидактики.

Методика базується на даних загальної педагогіки при вирішенні таких питань як цілі навчання, загальна спрямованість змісту навчання, організаційні форми навчання тощо. Методика спирається на досягнення педагогіки в питаннях виховання і загальної освіти у процесі навчання іноземної мови.

Особливого значення для методики набуває теорія навчання, насамперед дидактичні принципи і методи навчання, які реалізуються з урахуванням специфіки навчальної дисципліни. На основі положень дидактики організується процес навчання, розробляється теорія уроку, обираються методи контролю навичок і вмінь.

Однак механічне перенесення даних педагогіки на процес навчання іноземної мови не може вважатися правомірним.

Мета навчання іноземної мови відрізняється від цілей навчання інших дисциплін: перше місце посідає не накопичення знань, а оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю. Специфіка навчання іноземної мови, наприклад, залежність методів навчання іноземної мови від особливостей рідної мови і взаємодія двох мов, не відображені ні в педагогіці, ні в дидактиці.

Сучасна дидактика приділяє велику увагу організації активної діяльності самих учнів у засвоєнні нових знань та оволодінні вміннями, управлінні навчально-виховним процесом, стимулюванні активності учнів, залученні школярів До планування своєї навчальної діяльності, плануванні методів,

засобів і форм навчальної діяльності, її самоорганізації, самоконтролю, тобто саморегулюванню навчання (В. М. Галузинський, М. Б. Євтух).

При такій постановці питання значно зростає роль учителя як організатора навчально-виховного процесу. Виникає необхідність у зміщенні акценту з активної діяльності вчителя на активну діяльність учня. Ефективність оволодіння іноземною мовою знаходиться у прямій залежності від активності учнів, від способів залучення їх до всіх видів мовленнєвої діяльності та інтенсивного вправляння у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі.

Практична реалізація цієї проблеми пов'язана з необхідністю навчити учнів прийомів навчання.

Насамперед школярі мають навчитися спостерігати за фактами мови, їх необхідно навчити бачити її закономірності.

Дітей також слід навчити перенесенню знань, навичок і вмінь, набутих при оволодінні рідною мовою, на оволодіння іноземною мовою; прийомів виконання завдань різних типів у всіх видах мовленнєвої діяльності. Учні мають оволодіти прийомами самоконтролю і самокорекції, а також самоаналізу результатів навчальної діяльності; навчитися користуватися підручником і навчальними посібниками. І, нарешті, школярі повинні вміти планувати свою роботу з іноземної мови.

Крім вищеописаних наук, методика використовує результати досліджень багатьох інших наук, наприклад, інформатики або кібернетики.

Методика навчання іноземної мови - наука, яка вивчає цілі, зміст, методи і засоби навчання, а також способи навчання і виховання на матеріалі іноземної мови.

В педагогічному плані слово «Методика» вживається найчастіше в трьох значеннях:

- 1) «Методика» - педагогічна наука, яка має, з одного боку, характеристики, притаманні будь-якій науці (теоретичний фундамент, експериментальну базу, робоче поле для перевірки гіпотез), а з другого боку - специфічні об'єкти дослідження, що зумовлені як особливостями самого предмета, так і шляхами оволодіння ним;

2) «Методика» - сукупність форм, методів і прийомів роботи вчителя, це „технологія” професійної практичної діяльності;

3) «Методика» - навчальна дисципліна.

«Методика» як наука тісно пов'язана з концепцією навчального процесу, його основними компонентами. Вони складають сукупність об'єктів вивчення та об'єктів дослідження. До основних компонентів навчального процесу відносяться:

1) діяльність вчителя, спрямована на навчання учнів;

2) навчальна діяльність учнів;

3) організація навчання.

Об'єктом методики викладання іноземної мови є навчання, а її предметом - метод навчання. Між об'єктом і предметом існує двосторонній зв'язок.

У методиці навчання іноземної мови виділяють 2 функціонально різні методики: загальну (займається вивченням закономірностей та особливостей процесу навчання будь-якої іноземної мови) та спеціальну (досліджує навчання конкретної іноземної мови у певному типі навчального закладу з урахуванням мовних і мовленнєвих особливостей рідної мови).

Постійний розвиток методичної науки зумовлює появу самостійних відгалужень загальної методики, наприклад:

- історичної методики (аналіз методичних концепцій минулого);
- експериментальної методики (розробка теорії реалізації наукових методичних досліджень);
- порівняльної методики (дослідження особливостей навчання іноземної мови у різних країнах);
- методики використання технічних засобів навчання тощо.

Кожна наука має свої вузькі завдання, свої способи та об'єкти дослідження. На основі багаторічних досліджень процесу навчання іноземної мови фахівці дійшли висновку, що, спираючись на основні принципи педагогіки, на лінгвістику та психологію і розвиваючись у тісній взаємодії з ними, методика викладання іноземних мов має всі визначальні ознаки, які характеризують будь-яку самостійну науку. Вона має теоретичний фундамент,

експериментальну базу, свої об'єкти досліджень, цілі та завдання, свою структуру і систему понять.

Курс «Методика навчання іноземних мов» складається з 3 частин:

- 1) Теоретичні основи методики навчання іноземної мови;
- 2) Навчання основ іншомовної діяльності;
- 3) Організація і планування навчальної та позакласної роботи в ДНЗ.

Як відомо, знання, навички, вміння самого вчителя не стануть надбанням учнів, якщо він не володіє теорією.

Методи дослідження у методиці викладання іноземної мови: основні і допоміжні.

Методи дослідження мають на меті одержання наукових даних про закономірності навчання, про ефективність навчальних матеріалів, способи і форми навчально-виховного процесу. Науковий пошук починається з чітко визначеної проблеми, цілей і завдань досліджень. Сформульована проблема зумовлює правильний напрям і вибір методів дослідження. Успіх наукового дослідження повністю залежить від обов'язкового врахування таких положень:

- а) об'єктивності дослідження явища;
- б) врахування всебічних зв'язків, притаманних явищу, яке вивчається;
- в) бачення явища в розвитку.

В сучасній Методиці навчання іноземних мов використовуються основні та допоміжні методи дослідження.

Методи дослідження	
основні	допоміжні
1) критичний аналіз літературних джерел (вітчизняний і зарубіжний досвід);	1) метод інтерв'ю;
2) вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів, які досягли видатних результатів у навчально-виховному процесі;	2) анкетування;
3) наукове спостереження;	3) тестування;
4) пробне навчання;	4) бесіда;

5) експеримент;	5) хронометрування;
6) дослідне навчання.	6) метод експертів тощо.

а) Основні:

Критичний аналіз літературних джерел як метод дослідження. В одних випадках цей метод може бути самостійним, наприклад, коли вивчаються методи навчання іноземної мови минулого. В інших він є складовою частиною деяких основних методів дослідження, коли виникає необхідність робити огляд відповідної наукової літератури, щоб не витратити часу і зусиль на „відкриття”, які вже давно зроблені.

Вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів є також надзвичайно важливим методами дослідження. Майстри педагогічної праці нерідко знаходять прийоми та методичні рішення, використання яких значно підвищує ефективність навчального процесу.

Наукове спостереження має цінність тільки тоді, коли воно підпорядковане певній меті. Спостереження мають бути цілеспрямованими. Особливої цінності мають набувати спостереження, зафіксовані за допомогою технічних засобів. Результати можуть бути доповнені контрольними роботами, тестами. Кваліфікована класифікація спостережень-цінний матеріал.

Пробне навчання - це дослідження, побудоване переважно на ерудиції та педагогічній інтуїції вчителя, який здійснює науковий пошук. У цьому випадку вчитель, спираючись на власний досвід, без глибокого і тривалого вивчення проблеми здійснює пошук, завдяки якому підтверджується або спростовується висунуте і первинно обґрунтоване припущення (гіпотеза вчителя), спрямоване на удосконалення окремих аспектів процесу навчання іноземної мови, тобто реалізується так званий евристичний підхід. Запропонований варіант вирішення методичної проблеми без зволікань приходить випробування у навчальному процесі і відразу ж оцінюються його ефективність. Простота реалізації пробного навчання, легкість отримання і обробки його результатів роблять цей метод дослідження найбільш доступним для вчителів шкіл.

Експеримент у навчанні іноземної мови посідає особливе місце серед основних методів дослідження. З його допомогою вивчаються загальні та спеціальні закономірності навчання іноземної мови. Експеримент - науково поставлений дослід явища. Реалізація експериментальної роботи пов'язана з висуненням гіпотези - в наукових дослідження - припущення, котре містить нові, ще не перевірені наукою твердження, які можуть бути перевірені за допомогою вже відомих або нових методів. Як правило гіпотеза перевіряється в ході експерименту або дослідження навчання. Як сама гіпотеза, так і методи її перевірки потребують ретельного опрацювання. Гіпотеза не повинна містити суперечностей, повинна мати пояснювальний характер - розкривати внутрішні механізми, існуючий зв'язок явищ (Е. А. Штульман). Гіпотеза в експерименті та гіпотеза в дослідному навчанні різняться за рівнем абстрактності. До гіпотези в експерименті висуваються суворіші вимоги. В багатьох випадках дослідження потребує кількох послідовних гіпотез.

У методиці навчання іноземної мови види експериментів визначаються за трьома ознаками:

- за значущістю дослідження (розвідувальний та основний експеримент);
- за умовами проведення (природний та лабораторний);
- за складністю організації - односерійний та багатосерійний, однофакторний та багатфакторний); прямий і перехресний експеримент.

Розвідувальний експеримент, як правило, буває односерійним, небагатофакторним. За своєю організацією він наближається до пробного навчання. Основний експеримент найчастіше є природним (у звичайному навчальному процесі). Проте йому може передувати лабораторний експеримент (індивідуальний або груповий), який проводиться в штучних умовах.

Природний експеримент потребує значної підготовки. Він може проводитись тільки тоді, коли розроблена методика його проведення. і підготовленні експериментальні матеріали.

В експерименті визначають 4 складники:

- варійовані змінні величини, до яких відносять все те, що в ході експерименту цілеспрямовано змінюється;

- неварійовані змінні величини групи А: з одного боку - це особистісні характеристики учня, а з другого боку - характеристики вчителя;

- неварійовані змінні величини групи Б, до яких належать всі ті дані, що в цьому дослідженні залишаються незмінними (склад групи, мовленнєвий і мовний матеріал, засоби навчання);

- фінальні змінні величини, тобто кінцеві дані експерименту, які можуть бути використані як вихідні величини для подальшого опрацювання.

Експеримент як своєрідний процес має 4 (стадії) фази:

- організація,

- реалізація,

- констатація,

- інтерпретація (пояснення причин отримання результатів і доведення їх надійності). До цієї фази входять такі компоненти, як аналіз даних і формулювання методичних рекомендацій.

Наступний етап дослідження - упровадження результатів експерименту у практику роботи відповідних навчальних закладів.

Експеримент не може бути ізольований від інших методів дослідження і, насамперед, від дослідного навчання.

Дослідне навчання, як метод наукового пошуку базується на проведенні масового навчання за запропонованою методикою навчання іноземної мови. Дослідна робота багато в чому подібна до експерименту. Вона, як і експеримент, спрямована на перевірку гіпотези. Під час дослідного навчання вчителі працюють відповідно до науково розробленого плану, результати навчання контролюються і фіксуються, підлягають кількісному і якісному аналізу. У дослідному навчанні широко використовуються дослідні та контрольні класи. Дослідне навчання буває різних видів у залежності від його мети. Методичні рекомендації, перевірені за допомогою дослідного навчання, пропонується для впровадження у практику роботи всіх навчальних закладів цього типу.

Основні методи дослідження мають тісний зв'язок з *допоміжними*:

Допоміжні методи дослідження у самостійному вигляді, як правило, не реалізуються. Вони є важливим доповненням, або складовою частиною основних методів дослідження.

Статистичний метод дозволяє створювати статистичний еталон навчального процесу, на основі якого можна робити висновки про ефективність навчального процесу іноземної мови.

Метод моделювання використовується для моделювання навчання іноземною мовою як і будь-якої іншої діяльності. Такий підхід дозволяє користуватися цінною науковою інформацією, одержаною на інших, невербальних моделях.

Метод інтерв'ю передбачає вивчення поглядів тієї чи іншої групи людей (учителів гімназії, учнів старших класів та ін.) Відповіді фіксуються, а потім зіставляються та аналізуються.

Анкетування запозичене методикою навчання іноземної мови у соціології. Анкетування використовується як доповнення до того чи іншого основного методу дослідження. За його допомогою вивчають точки зору учнів, вчителів, батьків стосовно того чи іншого питання. Учасників анкетування може бути до сотень тисяч. Укладання анкети потребує спеціальної підготовки, а її розмноження, збір і обробка результатів - копіткої праці та спеціальних умов. Бажано, щоб опрацювання результатів анкетування проходило з використанням комп'ютерних програм.

Тестування використовується досить широко. За допомогою тестів можливо у порівняно короткий термін проконтролювати рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь великої кількості учнів. В залежності від мети тести є діагностичні, прогностичні, констатуючі та змішанні. За допомогою констатувальних тестів реалізують доекспериментальний і післяекспериментальний зрізи.

Бесіда експериментатора з учасниками експерименту і вчителями може суттєво доповнити уявлення про процес дослідження, про його сильні і слабкі сторони.

Хронометрування широко використовується, коли необхідно документально зареєструвати хід усього навчального процесу або певної його частини на уроках. У методичному дослідженні під хронометруванням розуміють фіксацію на магнітофонну або відеострічку ходу навчального процесу уроку або серії уроків, на яких реалізується дослідження. При частковому хронометруванні виділяється лише явище, яке вивчається. Саме воно піддається ретельному аналізу згідно з метою дослідження.

У випадках, коли використання об'єктивних методів дослідження того чи іншого явища неможливе, застосовується метод експертів, або метод компетентних суддів. Цей метод використовується у спірних випадках. До цього методу звертаються при необхідності оцінити особисті якості дитини або визначити її здібності до володіння іншомовним мовленням.

Усі методи дослідження ефективні лише за умови їх комплексного використання. В сукупності вони здатні забезпечити необхідну повноту і глибину вивчення проблеми. Саме тому для проведення методичного дослідження у більшості випадків використовуються не один окремий метод, а кілька методів у комплексі - реалізується комплексне дослідження.

1.1. Зв'язок методики з педагогікою, психологією і лінгвістикою

Методика навчання іноземних мов як самостійна педагогічна наука пов'язана в той же час із значною кількістю інших наук і використовує виявлені ними факти і встановлені закономірності. Лінгвістика, психологія і психолінгвістика, педагогіка знаходяться у тіснішому зв'язку з методикою, ніж інші науки, які вивчають мовлення чи процес передачі інформації. Тому ці науки інколи називають базовими для методики науками. Дані інших наук, суміжних з методикою, надходять до неї опосередковано через базові науки.

1.2. Методика і лінгвістика

У цьому зв'язку незаперечно важливою для методики є роль психолінгвістики, яка виникла на стику психології та лінгвістики і вивчає зв'язки між системою мови та мовними здібностями. Це особливо справедливо стосовно таких напрямів лінгвістики як комунікативна лінгвістика, соціолінгвістика, прагмалінгвістика (теорія мовленнєвих актів), текстуальна лінгвістика, функціональна граматики, а також педагогічна лінгвістика, яка безпосередньо пов'язана з розробкою теоретичних лінгвістичних основ методики та прикладних питань навчання конкретної мови, її аспектів та видів мовленнєвої діяльності.

Дані лінгвістики безпосередньо використовуються при розв'язанні проблем, що стосуються глобальних компонентів методики:

- цілей навчання (для чого навчати?),
- змісту навчання (чого навчати?),
- технології навчання (як навчати?) і допоміжних засобів (за допомогою чого навчати?).

Найвагоміший внесок лінгвістики як однієї із суміжних з методикою наук відчувається у змісті навчання іноземних мов і насамперед у відборі навчального матеріалу як відповіді на запитання «чого навчати?» згідно з конкретними цілями та умовами навчання. Дихотомія мова-мовлення, їх співвідношення та функції, поняття система, норма, узус, мовні структури та функції, мовні контакти, соціокультурні аспекти мови і та ін. - весь цей комплекс лінгвістичних проблем знаходить відображення в теорії і практиці відбору та організації змісту навчання іноземних мов.

Так, мовний мінімум не може бути відібраний без урахування співвідношення мови та мовлення. Відомо, що словниковий склад мови як сукупність вербальних засобів мовленнєвого спілкування дуже великий за обсягом, в той час як для «середнього» носія мови вистачає всього дві-три тисячі слів, і навіть письменник вживає всього 15-20 тисяч. Саме лінгвістика приходить на допомогу методиці, пропонуючи їй принципи відбору іншомовної лексики, а також елементів мовних систем морфологічного, синтаксичного та фонетичного рівнів. Саме лінгвістика є джерелом даних про те, як реалізується система мови

1.3. Методика і психологія

Точніше кажучи, психологія - це не одна наука, а цілий комплекс взаємозв'язаних наук: загальної психології, вікової психології, педагогічної психології, психології мовлення, психології спілкування тощо.

Знання закономірностей функціонування мислення, пам'яті, сприймання, Уваги, мотивації та їх індивідуальних проявів допомагає вчителю обирати Рациональні методи і прийоми навчання іноземної мови, забезпечує керування розумовою діяльністю учнів.

Розглянемо детальніше вплив окремих психологічних процесів учнів на якість оволодіння іншомовним мовленням.

Аналіз психологічних процесів, як правило, починають з мислення. На сучасному етапі розвитку методики більшість фахівців дійшли висновку щодо

необхідності свідомого оволодіння іншомовними навичками і вміннями з опорою на такі процеси мислення як аналіз і синтез. Дані психології свідчать про те, що навички і вміння, які складаються завдяки усвідомленню виконуваних дій, формуються швидше і є більш гнучкими і сталими.

Мислення учнів характеризується такими індивідуальними особливостями як самостійність, швидкість, глибина розуміння навчального матеріалу. Мислення різних учнів одного віку відрізняється співвідношенням наочно-образних і словесно-логічних компонентів, а також рівнем його продуктивності.

Так, у процесі навчання іноземної мови особливості мислення учня впливають на швидкість формування вербальних зв'язків і функціонально-мовних узагальнень, на гнучкість трансформаційних процесів тощо.

Залежно від характеру навчальної мети і рівня розвитку продуктивного мислення учня вчитель повинен спрямовувати його мислення у напрямі від конкретного до абстрактного та навпаки - від абстрактного до конкретного. Отже наявність індивідуальних відмінностей мислення вимагає різних прийомів навчання.

Мислення функціонує в єдності з мовленням, саме в ньому воно й проявляється (Л. С. Виготський). Особливе місце в галузі дослідження мовлення посідають праці, присвячені вивченню та опису психолінгвістичних механізмів оперування мовним матеріалом і породження мовленнєвого висловлювання.

Важливу роль в оволодінні іноземною мовою відіграє пам'ять. У психології розрізняють короточасну і довгочасну пам'ять. Обидва види пам'яті мають велике значення для реалізації мовленнєвої діяльності. Участь в комунікативній діяльності можлива лише в тому випадку, коли у свідомості (в довгочасній пам'яті) людини міцно зберігаються мовні засоби. Під час мовлення необхідні мовні засоби подаються до короточасної пам'яті. Матеріал, який підлягає запам'ятовуванню, спочатку надходить до короточасної пам'яті, а потім за допомогою вправ має бути переведений до довгочасної пам'яті (В. Я. Ляудіс).

Розглядаючи процеси пам'яті, звичайно розрізняють запам'ятовування, збереження і забування. Запам'ятовування буває довільним, коли ставиться мета запам'ятати що-небудь, і мимовільним, коли така мета відсутня і запам'ятовування здійснюється у процесі іншої діяльності (Р. Аткинсон).

Важливу роль у навчанні іноземних мов відіграють процеси сприймання.

Сприймання відображає предмет у цілому, в сукупності його ознак. В залежності від того, який аналізатор відіграє у сприйманні провідну роль, розрізняють слухові, зорові, дотикові та кінетичні види сприймання (Б. Г. Ананьєв). У процесі навчання іноземної мови особливого значення набувають слухові та кінетичні види сприймання. Це пояснюється тим, що звукове мовлення є основним, а формування звукомоторних образів пов'язане зі слуховим і кінетичним сприйманням (Л. Ю. Куліш). При навчанні писемного мовлення провідного значення набувають зорові типи сприймання і сприймання, пов'язані з моторикою руки.

Індивідуальні особливості сприймання виявляються в його повноті, точності, швидкості. Вони можуть характеризуватися цілісністю й емоційністю, якщо увагу учня привертають самі факти (синтетичний тип), або переважаючою аналітичністю, коли увага спрямовується на значення і пояснення фактів (аналітичний тип), іноді спостереження та опис фактів поєднуються з їх поясненням (аналітико-синтетичний тип) (Л. О. Венгер).

Наведені дані свідчать про необхідність певної індивідуалізації засобів і форм унаочнення у процесі навчання іноземної мови, вмілого поєднання вчителем наочності та слова, опису й пояснення, конкретної характеристики та узагальнень.

1.4. Методика і педагогіка

Зважаючи на те, що методика - наука педагогічна, вона тісно пов'язана з педагогікою, яка складається із загальної педагогіки, теорії виховання і теорії навчання, тобто дидактики.

Методика базується на даних загальної педагогіки при вирішенні таких питань як цілі навчання, загальна спрямованість змісту навчання, організаційні

форми навчання тощо. Методика спирається на досягнення педагогіки в питаннях виховання і загальної освіти у процесі навчання іноземної мови.

Особливого значення для методики набуває теорія навчання, насамперед дидактичні принципи і методи навчання, які реалізуються з урахуванням специфіки навчальної дисципліни. На основі положень дидактики організується процес навчання, розробляється теорія уроку, обираються методи контролю навичок і вмінь.

Однак механічне перенесення даних педагогіки на процес навчання іноземної мови не може вважатися правомірним.

Мета навчання іноземної мови відрізняється від цілей навчання інших дисциплін: перше місце посідає не накопичення знань, а оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю. Специфіка навчання іноземної мови, наприклад, залежність методів навчання іноземної мови від особливостей рідної мови і взаємодія двох мов, не відображені ні в педагогіці, ні в дидактиці.

Сучасна дидактика приділяє велику увагу організації активної діяльності самих учнів у засвоєнні нових знань та оволодінні вміннями, управлінні навчально-виховним процесом, стимулюванні активності учнів, залученні школярів до планування своєї навчальної діяльності, плануванні методів, засобів і форм навчальної діяльності, її самоорганізації, самоконтролю, тобто саморегулюванню навчання (В. М. Галузинський, М. Б. Євтух). При такій постановці питання значно зростає роль учителя як організатора навчально-виховного процесу. Виникає необхідність у зміщенні акценту з активної діяльності вчителя на активну діяльність учня. Ефективність оволодіння іноземною мовою знаходиться у прямій залежності від активності учнів, від способів залучення їх до всіх видів мовленнєвої діяльності та інтенсивного вправлення у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі.

Практична реалізація цієї проблеми пов'язана з необхідністю навчити учнів прийомів навчання. Насамперед школярі мають навчитися *спостерігати* за фактами мови, їх необхідно навчити бачити її закономірності.

Дітей також слід навчити *перенесенню* знань, навичок і вмінь, набутих при оволодінні рідною мовою, на оволодіння іноземною мовою; прийомів

виконання завдань різних типів у всіх видах мовленнєвої діяльності. Учні мають оволодіти прийомами самоконтролю і самокорекції, а також самоаналізу результатів навчальної діяльності; навчитися користуватися підручником і навчальними посібниками. І, нарешті, школярі повинні вміти планувати свою роботу з іноземної мови.

Крім вищеописаних наук, методика використовує результати досліджень багатьох інших наук, наприклад, інформатики або кібернетики.

1.5. Індивідуалізація засобів і форм унаочнення у процесі навчання іноземної мови

Серед психічних явищ особливе місце посідає увага. Вона характеризується такими якостями як обсяг, розподіл, концентрація, стійкість і переключення.

Увага - це не самостійний психічний процес, його не можна віднести до якостей особистості. Вона не має свого окремого і специфічного продукту, її результатом є покращення будь-якої діяльності, в якій вона присутня (Н. Ф. Добринін). Залежно від активності людини щодо організації уваги розрізняють три її види: мимовільну, довільну і післядовільну.

Довільна увага формується на основі мимовільної. В той же час довільна увага переходить у мимовільну, не потребуючи додаткових зусиль.

Мимовільна увага звичайно зумовлюється безпосереднім інтересом, що має особливо враховуватись при навчанні іноземної мови. Довільна увага необхідна там, де такої безпосередньої зацікавленості немає.

У процесі навчання іноземної мови мають реалізовуватись усі види уваги. Що ж до якостей уваги, то особливого значення набуває її концентрація, без якої неможливе повноцінне сприймання мовленнєвого матеріалу і його розуміння кожним учнем. Психологи вказують на значні потенціальні можливості уваги учнів, що до певної міри може стимулювати швидкість формування іншомовних навичок і вмінь та їх якість.

Так, різною буває стійкість уваги, міра її концентрації, здатність переключатися з одного об'єкта на інший. Для оволодіння іноземною мовою велике значення має рівень розвитку адитивної (слухової) та візуальної (зорової) уваги, що залежить від розвитку відповідного рецептора. Низький рівень розвитку слухової уваги негативно впливає на якість сприймання мовлення на слух, а візуальної уваги - на сприймання писемного мовлення. Відомо, що в учнів набагато краще актуалізується зорова увага, ніж слухова.

Організуючи навчальний процес з іноземної мови, вчитель повинен враховувати особливості уваги своїх учнів. Від цього залежатиме складність завдань, їх різноманітність, темп і тривалість роботи, а також вибір оптимального способу подачі інформації.

Якість оволодіння учнем іншомовною діяльністю значною мірою зумовлює і мотивація, яка викликає цілеспрямовану активність, стимулює вибір засобів і прийомів, їх упорядкування для досягнення мети. Психологи називають мотивацію «запускним механізмом» (І. О. Зимня) будь-якої людської діяльності, в тому числі і оволодінням мовою.

Майже всі учні бажають оволодіти іншомовним мовленням, але одного бажання мало. Цей процес передбачає подолання різноманітних труднощів, що затримує досягнення мети. Як результат - зниження мотивації, зникнення активності, послаблення волі, спрямованої на оволодіння іншомовним мовленням, погіршення успішності в цілому тощо.

Розглядаючи мотивацію як важливу пружину процесу оволодіння іноземною мовою, слід пам'ятати, що мотивація відноситься до суб'єктивних якостей учня, вона визначається його особистими спонуканнями, пристрастями і потребами.

Серед основних видів мотивації оволодіння іноземною мовою розрізняють зовнішню і внутрішню мотивації.

Зовнішня мотивація знаходиться під впливом потреб суспільства і має два підвиди: широку соціальну і вузькоособисту мотивації.

Внутрішня мотивація зумовлена характером самої діяльності і її основним підвидом вважається мотивація успішності.

Як зовнішня, так і внутрішня мотивації можуть носити позитивний і негативний характер, тобто мотивація може бути негативною і позитивною.

Розрізняють і такі підвиди мотивації як віддалена (дистантна, відстрочена) і близька (актуальна) мотивація (П. М. Якобсон).

Прикладом зовнішньої соціальної мотивації може бути бажання брати участь у міжнародних форумах молоді, а зовнішньої вузько особистої - набуття престижної професії, для чого необхідне володіння іноземними мовами.

Негативна мотивація: нелюбов до іноземної мови, з одного боку, і небажання повторити помилку батьків, які не оволоділи іноземною мовою, з другого.

Внутрішня мотивація зумовлюється самим процесом оволодіння іноземною мовою: одержання задоволення від читання текстів іноземною мовою або листування з ровесниками з інших країн тощо.

Внутрішня мотивація поділяється також на комунікативну, лінгвопізнавальну та інструментальну (Г. В. Рогова).

Комунікативна мотивація - це бажання учнів спілкуватися іноземною мовою в усній та письмовій формах;

лінгвопізнавальна мотивація - позитивне ставлення до самої мовної матерії, до оволодіння мовним матеріалом;

інструментальна мотивація - позитивне сприймання учнями певних форм роботи.

Від учителя іноземної мови залежить, чи будуть перелічені види і підвиди мотивації перетворені у реальну рушійну силу процесу оволодіння іншомовним мовленням протягом усіх років навчання в середньому навчальному закладі.

Сучасні дослідження в галузі психології свідчать про те, що у навчальному процесі мають враховуватися не лише окремі психологічні якості учня, але й увесь їх комплекс.

1.6. Методика і психолінгвістика

Психолінгвістика - наука, яка вивчає закономірності мовленнєвої діяльності. Психолінгвісти досліджують мовленнєву поведінку людини, описують моделі процесів мислення, операцій, дії, які відбуваються під час слухання і говоріння. Представники цієї науки роблять спроби визначити, які мовні одиниці і в якій послідовності беруть участь при кодуванні інформації (говорінні) і її декодуванні (слуханні). Вони намагаються виявити подібність і різницю між лінгвістичною і мовленнєвою граматиною, яка формується у дитини, встановити послідовність засвоєння системи мови і закономірності її функціонування.

Вирішення перелічених проблем має суттєве значення для методики навчання іноземних мов. В результаті здійснення мовленнєвої діяльності формуються механізми мовлення, які забезпечують сприймання при аудіюванні і читанні та породження мовленнєвого продукту при говорінні та письмі. У процесі навчання іноземної мови формується навчальна (пізнавальна) діяльність, під час якої учні оволодівають мовою, у них розвиваються механізми мовлення і мовленнєва діяльність, в якій мова і функціонує.

Подібно будь-якій діяльності, мовленнєва діяльність має свій предмет - думку (змістовий план висловлювання). Мовленнєва діяльність реалізується в конкретних діях та операціях, які забезпечують роботу певних механізмів мовлення, відповідальних за аудіювання, говоріння читання і письмо (О. О. Леонтьєв).

Об'єктом навчання мовленнєвої діяльності у діяльнісному підході при комунікативній орієнтації виступає мовленнєва дія. Однак мовленнєві дії можуть реалізовуватися лише за умови, якщо володіння мовним і мовленнєвим матеріалом доведене до рівня навичок і вмінь.

Володіння іноземною мовою - це володіння системою мовленнєвих навичок. Мова існує в психіці людини передовсім у формі таких навичок, які в будь-яку мить можуть бути реалізовані. Для спілкування недостатньо лише мовленнєвих навичок, необхідні мовленнєві вміння, які передбачають творчу діяльність, пов'язану з мисленням, уявою, емоціями.

Отже внесок психолінгвістики в методику навчання іноземних мов в узагальненому вигляді такий:

- 1) навчання мови передбачає розвиток мовленнєвої діяльності;
- 2) особливого значення набуває комунікативна функція мовлення, що зумовлює необхідність створення відповідних ситуацій спілкування;
- 3) вправи мають носити проблемний характер; вирішення проблеми сприяє як формуванню мовленнєвих навичок, так і активізації процесів мислення;
- 4) формування вмінь іншомовного мовлення буде ефективнішим при наявності мотивації.

2. ПОНЯТТЯ КОНЦЕПЦІЇ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Автор програми «Англійська мова в дошкільному закладі» Тетяна Шкваріна зазначає, що дошкільне навчання іноземної мови сьогодні набуло значного поширення. Адже входження України в європейський освітній простір, міжнародний обмін інформацією у різних галузях знань значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації. «Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на *розвиток особистості дитини* як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства».

У «Вступному слові на нараді МОНУ з питань вивчення іноземної мови у ДНЗ та початковій школі» колишній міністр освіти і науки України наголосив на необхідності раннього старту у вивченні іноземної мови – починаючи з дошкільних років. З 2009-2010 н.р. в практику роботи ДНЗ було впроваджено Базову програму розвитку дитини «Я у світі», якою передбачено вивчення

іноземної мови як складової навчання за вибором. Згідно з Базовим компонентом ДО, вивчення іноземної мови передбачено у варіативній складовій – пункт 4.2., що орієнтує на такі результати:

Освітня лінія «ІНОЗЕМНА МОВА»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
Комунікативно-мовленнєва компетенція	Диференціює звуки іноземної мови, вимовляючи їх правильно, з відповідною інтонацією; сприймає та реагує на звертання, нескладні команди та інструкції педагога, дає відповідь на прості запитання стосовно імені, віку, місця проживання тощо; знає та може озвучити окремі вірші, римування, пісеньки; робить коротке і зв'язне повідомлення за запропонованою тематикою, правильно його оформлює з точки зору норм мови, що вивчається в межах запропонованого мовного матеріалу; уміє працювати в парах та групах.

У зв'язку з цим постає проблема підготовки кадрів – вчителів іноземної мови у ДНЗ. Адже навчання дітей дошкільного віку іноземної мови – особливий вид освітньої діяльності, що має свою специфіку.

Іноземна мова є важливим засобом міжкультурного спілкування, вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. Здатність зрозуміти представника іншої культури залежить не тільки від коректного використання мовних одиниць, але й від особливих умінь розуміти норми його культури, у тому числі мовленнєвої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування. Це зобов'язує розглядати іноземну мову не лише як засіб міжкультурного спілкування, але і як своєрідний інструмент пізнання іншої культури та

пропаганди власної, що сприяє духовному взаємозбагаченню, підвищує рівень гуманітарної освіти.

Концепція навчання іноземної мови становить сукупність узагальнених методичних положень щодо раціональної організації навчально-виховного процесу з іноземної мови в умовах, заданих соціальним замовленням і затверджених відповідними державними органами освіти, у різних типах навчальних закладів, відповідно до кінцевих і проміжних цілей, з урахуванням відповідної мережі годин, передбаченої навчальним планом. Вона ґрунтується на досягненнях педагогічних, психологічних наук та удосконалення методики навчання іноземної мови, враховує те, що різні погляди функціонують на основі взаємодоповнюваності та набувають максимальної ефективності за певних умов організації навчального процесу.

У статті науковця Т. Шкваріної «Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації)» акцентується увага на готовності дитини 5-6 років успішно оволодівати англійською мовою у зв'язку із розвитком психічних та фізіологічних процесів, чому сприяє правильно організоване навчання.

Важливим аргументом на користь дошкільного навчання іноземної мови є слова Я. А. Коменського про те, що «насіння ще не є плодом» і «тільки те є міцним, що засвоюється у ранньому віці, адже перші враження людини настільки є стійкими, що було б чудом, якби вони змінилися», а природа всіх істот є такою, що вони є «гнучкими і найкращим чином приймають форму, коли вони у ніжному віці».

Вагоме значення мають здібності та схильності дітей до імітації, розвинена уява і пов'язані з нею творчі здібності дошкільників, дитяча безпосередність, яка зумовлює високий ступінь комунікабельності і, таким чином, успішність іншомовної комунікації.

Численні дослідження у галузі раннього навчання іноземної мови українських (П. Бех, Л. Біркун, Н. Гальськова, Н. Клевченко, В. Колечко, О. Коломінова, Н. Колтко, О. Першукова, О. Рейпольська, С. Роман, Т. Шкваріна) і зарубіжних (М. Біболетова, І. Бім, І. Верещагіна, І. Вронська,

Дж. Голдернес, Ф. Гопкінс, Д. Лазер, Е. Джонсон, Н. Доусон, М. Маглиш, Н. Малкіна, А. Майер, А. Сушкевич, Д. Стрейндж, К. Хастінгз, П. Шиллер, Н. Уїтні) вчених довели доцільність і ефективність дошкільної англійської освіти дітей, її позитивний вплив на інтелектуальний розвиток особистості та підготовку дитини до школи.

Підтвердженням цієї думки є також результати досліджень Лейпцизької школи психологів, які довели, що за два роки навчання іноземної мови діти дошкільного віку досягають значно кращих результатів в її засвоєнні, ніж учні середньої школи за сім років навчання.

Відомо, що рідну мову людина засвоює впродовж усього життя, проте існує й критичний період для її опанування - після десяти років здатність до розвитку нейронних сіток, які необхідні для побудови центрів мовлення, зникає. Таким чином, десятирічні діти виявляються менш спроможними вивчати будь-яку мову, зокрема іноземну.

Здатність старших дошкільників до вивчення іноземної мови зумовлена тим, що в дітей у 5-6 років, разом з іншими фізіологічними змінами в усіх системах організму, відбувається перебудова нервової системи. У першу чергу це зміни в морфології і фізіології головного мозку. За даними досліджень психолога О. Р. Лурії, найскладніші лобні ділянки остаточно дозрівають у дітей до шести років. У цей час відбувається й становлення механізмів зорового сприйняття, яке на кінець дошкільного періоду стає більш організованим й систематичним.

У результаті нейрофізіологічних досліджень було виявлено підвищення активності асоціативних структур мозку в дітей старшого дошкільного віку. Під час розумової вербальної діяльності спостерігається посилення міжцентральної взаємодії між передньоасоціативними і задньоасоціативними мовленнєвими зонами лівої півкулі.

Сформованість функціональної асиметрії півкуль головного мозку сприяє переробленню мозком сенсорних даних. Про перебудову мозкових морфофункціональних відношень і готовність мозку до сприйняття й обробки одержаних зовнішніх імпульсів – іншомовних слів – свідчить наявність у

старших дошкільників «хвилі очікування», яка мобілізує увагу й активізує розумову діяльність дітей.

Зазначені зміни структур мозку означають його функціональну готовність до складної розумової діяльності, до сприйняття і розуміння нового матеріалу зокрема іноземною мовою, до засвоєння нових знань, оволодіння іншомовними навичками й уміннями.

2.1. Навчально-методичне забезпечення та організація дошкільної іноземної освіти в Україні

Одним з важливих кроків до реформування і модернізації системи іноземної освіти в Україні стало навчання іноземних мов у дошкільних навчальних закладів (ДНЗ). Наразі воно є необов'язковим, хоча і бажаним, компонентом дошкільної освіти і реалізується виключно за ініціативи установи (38%) або за бажанням батьків (47%), які (67%) погоджуються додатково оплачувати ці освітні послуги. Раннє навчання іноземних мов відповідно до чинних стандартів запроваджується з другого класу (інтенсивність занять становить 2–3 години на тиждень). Водночас спеціалізовані школи з поглибленим вивченням цього предмета мають право вводити його до навчального плану ще з першого класу (2 годин на тиждень). Уже зараз на державному рівні обговорюється можливість упровадження нового стандарту, за яким навчання іноземних мов як обов'язкового загальноосвітнього предмета планується з першого, а другої мови – з другого класу. Отже, як бачимо, інтенсивне введення іноземних мов до навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів, починаючи з першого класу, сприяє доцільності проведення певної роботи у ДНЗ. Дослідники цієї проблеми зазначають (Т. К. Полонська, С. В. Соколовська), що навчання іноземного спілкування дітей 5–6-ти років цілком можливе.

Проблема раннього навчання іноземних мов не є новою і почала цікавити науковців з другої половини ХХ ст. Це питання досліджували А. М. Богуш, Р. А. Дольнікова, Н. В. Імідадзе, Л. Д. Какушадзе-Мдінарадзе,

Р. Ю. Мартинова, О. І. Матецька, С. А. Натальїна, В. М. Плахотник, Т. К. Полонська, В. Г. Редько, С. В. Роман, Ж. Ронже, А. Табуле-Келлер, Т. М. Шкваріна, зусиллями яких доведено ефективність раннього навчання іноземних мов від народження і до 6 років, розглянуто зміст на початковому етапі. Окрім того, Е. М. Верещагін, Л. С. Виготський, Л. В. Щерба розкрили причини двомовності дітей, О. Б. Бігич, О. О. Коломінова, З. М. Нікітенко досліджували особливості формування окремих компонентів мовних і мовленнєвих навичок і вмінь у молодших школярів, О. Й. Негневицька, З. Я. Футерман обґрунтували методику навчання англійської мови старших дошкільників на засадах комунікативного та ситуативного підходів, А. Ф. Гергель розкрила особливості інтегрованого навчання іноземних мов дітей 5–9 років за допомогою сюжетних текстів, О. Д. Рейпольська визначила педагогічні умови індивідуально-диференційованого підходу до навчання іноземних мов дітей дошкільного віку в різновікових групах, С. В. Соколовська створила методику навчання іноземних мов дітей шостого року життя на засадах особистісно-орієнтовного підходу.

У лютому 2009 р. у Міністерстві освіти і науки України відбулася Всеукраїнська нарада з питань раннього навчання іноземних мов у ДНЗ та в початковій школі, за результатами якої були окреслені основні шляхи його удосконалення, що знайшли відображення в проекті «Плану дій щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009–2012 роки». Зокрема йшлося про напрями інтеграції іноземних мов у дитячі види діяльності, збереження наступності між дошкільною освітньою ланкою і початковою школою, створення достатньої кількості сучасних навчально-методичних комплексів, а також про відповідне кадрове забезпечення. У травні 2011 року в Києві було організовано круглий стіл «Мовна освітня політика України», пріоритетним питанням якого знову стали переваги раннього навчання іноземних мов.

Дошкілля України представляє потужна мережа: 15 тисяч 414 ДНЗ різних типів і форм власності. Навчання іноземних мов реалізується лише у 898 з них,

що становить 6% від загальної кількості. Найбільше таких закладів у м. Києві – 148, Дніпропетровській області – 90, Хмельницькій – 89, а найменше – у Чернігівській – 7, Кіровоградській – 2, Одеській – 2, і зовсім немає їх у Луганській області та м. Севастополі. За нашими спостереженнями, у більшості дитячих установ запроваджено навчання англійської мови, і лише в деяких вивчаються німецька і французька.

Раннє залучення до вивчення іноземних мов – нагальна потреба, оскільки дитячий вік багатьма провідними педагогами і психологами (Л. С. Виготський, М. І. Жинкін, О. О. Леонтьєв, О. Р. Лурія та ін.) вважається найсприятливішим для оволодіння мовами. Розглянемо деякі психофізіологічні особливості дошкільників, які свідчать на користь такого навчання. У цьому віці увага, пам'ять, мислення набувають довільної форми, стають вищими психічними функціями, відтак уможлиблюють свідоме сприйняття матеріалу. Діти виявляють високий рівень пізнавальної потреби і схильні до аналізу, синтезу, дедукції, узагальнення, порівняння. У цей час у їхньому мозку формується окремий мовний центр, який сприяє ефективному засвоєнню мови. Як у вітчизняній (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн та ін.), так і в зарубіжній психології (Б. Уайт, Дж. Брунер, В. Пенфілд, Р. Робертс, Т. Еліот та ін.) наводяться дані про те, що дитина оволодіває іноземними мовами легше, ніж доросла людина. Це можливо завдяки наявності у неї сензитивних («чутливих») періодів, які діти впродовж свого розвитку переживають. У кожному з них закладені певні можливості. У зв'язку з цим навчальний процес доцільно організувати у такий спосіб, щоб він відповідав можливостям дітей на певному етапі їхнього розвитку.

Навчання дошкільників іноземних мов – це особливий вид освітньої діяльності, у процесі якої діти не вивчають складових частин незнайомої для них мови, а одразу опановують її як засіб спілкування. Як справедливо зазначає Т. М. Шкваріна, через спілкування і мовленнєву діяльність дитина розвивається, виховується, пізнає світ і себе, тобто опановує все те духовне багатство, яке може дати їй процес іншомовної освіти. Залучення до вивчення іноземних мов у цьому віці може вважатися підготовчим етапом до навчання у

школі, що, в свою чергу, вимагає збереження наступності і партнерства в роботі ДНЗ і початкової школи, про що наголошувалося на підсумковій Колегії Міністерства і науки України у серпні 2010 року .

Наступність у психолого-педагогічних джерелах розглядається як один із найголовніших психолого-дидактичних принципів, який передбачає встановлення взаємозв'язків, зокрема, між дошкільною і початковою ланками освіти. Така взаємозалежність двох послідовних етапів забезпечує безперервність, а також перспективність навчального процесу. Вчені В. В. Давидов, О. Д. Рейпольська вважають, що наступність полягає у збереженні зв'язку між побудовою навчальних предметів у початковій ланці і життєвим досвідом, набутим дитиною під час перебування у ДНЗ.

Зі зміною парадигми підходів до навчання іноземних мов в умовах сучасної освітньої системи спостерігається перехід від дисциплінарної моделі до особистісно-орієнтовного навчання, де в центрі уваги перебуває дитина і її внутрішній світ. Відтак, метою іншомовної освіти дошкільників є сприяння повноцінному й своєчасному розвитку дитини, збагачення її інтелектуальної, вольової, емоційної, моральної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування. Отже, навчання дошкільників іншомовного спілкування має здатність комплексно впливати на різноманітні аспекти їхнього розвитку.

Чого саме слід навчати дітей, визначається у змісті дошкільного навчання іноземних мов. Звернемося до літературних джерел за тлумаченням поняття «зміст освіти». У педагогічному словнику воно визначається як система знань, умінь і навичок, оволодіння якими сприяє розвитку розумових і фізичних здібностей учнів, формуванню в них основ наукового світогляду і моралі, належної поведінки, підготовки до життя та праці. Основною стратегічною лінією у підготовці змісту вважається чітке визначення цілей і завдань навчання, що детермінуються стратегічними документами. Відповідно до цього обираються форми, методи і засоби навчання, здійснюється підготовка педагогічних кадрів, які забезпечують реалізацію змісту навчання. Під час

добору саме для дошкільного навчання іноземних мов слід ураховувати його підготовчий характер, достатність для реалізації визначеної мети.

Водночас цей зміст може вважатись орієнтовним, бо він не чітко регламентований, і педагог може об'єктивно варіювати ним відповідно до наявних умов навчання, зокрема особливостей групи. Можливості опанування мовою на кожному ступені освіти обмежені, у зв'язку з цим виникає потреба в мінімізації змісту навчання, тобто кількісному обмеженні мовного і мовленнєвого матеріалу. Мінімізація змісту дошкільної освіти насамперед визначається знову-таки її підготовчим характером і спрямованістю на розвиток і формування особистості.

Аналіз чинних державних документів для ДНЗ: програми «Малятко», додатку до програм «Дитина в дошкільні роки» та методичних рекомендацій О. Є. Дем'яненко «Англійська для дітей», «Експериментальної базової програми розвитку дитини дошкільного віку», базової програми розвитку дитини «Я у світі», методичних рекомендацій з навчання дітей старшого дошкільного віку англійськомовного спілкування Г. В. Матюхи, методичних рекомендацій до програми виховання дітей дошкільного віку «Малятко» Т. К. Полонської дає підстави стверджувати, що майже всі вони містять окремі розділи або додатки щодо навчання іноземних мов. Існує лише одна програма навчання англійської мови дітей дошкільного віку під грифом Міністерства освіти і науки України: «Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації)», створена Т. М. Шкваріною. Вона є складовою навчально-методичного комплексу для здійснення дошкільної іншомовної освіти й укладена з дотриманням усіх вимог щодо цього документу (орієнтація на нові історичні умови та реального споживача), враховує сучасні досягнення лінгводидактики і теорії дошкільної освіти. У ній обґрунтована доцільність розпочинати системне навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку, а також автором запропонована концепція і зміст орієнтовної програми, здійснено розподіл програмового матеріалу між заняттями.

Зазвичай, як і в школах, навчально-виховний процес у ДНЗ розпочинається у вересні. Основна форма навчання іноземних мов дітей

дошкільного віку – це заняття, що, як правило, проводяться в групі (не більше 12 осіб). Час їх проведення визначається дошкільним закладом з урахуванням побажань батьків дітей і залежить від того, хто його проводить. Якщо з дітьми працює вихователь із правом викладання іноземних мов, то вирішення питання вибору зручного часу для навчання належить йому. За такого варіанту іноземних мов можуть використовуватися не лише в чітко регламентований час, а й протягом усього дня під час режимних моментів (прогулянок на вулиці, розваг в ігровому куточку тощо). В окремих закладах навчання здійснює спеціально запрошений педагог. У такому разі складається графік проведення занять. З урахуванням власного досвіду, погоджуємося з думкою Т. М. Шкваріної щодо оптимальної кількості занять на тиждень: вона становить 3-4 заняття тривалістю 15–20 хвилин. За умови саме такої організації освітнього процесу доцільно дотримуватися принципу поетапно-концентрованої організації навчання. Під час першого заняття відбувається вивчення нового матеріалу й формування рецептивних мовних навичок (розуміння мовлення вчителя та адекватна реакція – здебільшого щодо виконання певних дій), на другому і третьому – вправлення у спілкуванні, де формуються продуктивні мовленнєві вміння, а четверте заняття присвячене, як правило, практиці спілкування й формуванню мовленнєвих умінь. Сучасні погляди на організацію навчального процесу в ДНЗ вимагають застосування принципів індивідуалізації, використання наочності, комунікативності, посиленості, міцності засвоєння навчального матеріалу, врахування мовленнєвого розвитку дітей у рідній мові та її використання. Під час занять педагог використовує різноманітні матеріали, що сприяють ефективному засвоєнню мови. Зазвичай, вони поділяються на основні (об'єднані у навчально-методичний комплекс), усі інші додаткові (допоміжні). Для навчально-методичного комплексу вчителя обов'язкові такі компоненти: державний стандарт із освітньої галузі «Іноземна мова»; програма, рекомендована Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України; книга для вчителя; технічні засоби навчання. До навчально-методичного комплексу

учня включені книга для учнів; роздатковий матеріал; аудіо- і відеоматеріали, комп'ютерні програми тощо.

Провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра. Як зазначає О. Ю. Протасова, навчання дошкільників має бути організоване в ігрових умовах «чарівної казки».

Заняття у кількох ДНЗ м. Ніжина були організовані відповідно до сюжетних ліній, коли за основу взяті відомі казки, наприклад, «Рукавичка», а також казкові персонажі – Вінні Пух, плюшевий ведмедик, Міккі Маус та ін., – які розмовляють вустами педагога англійською мовою. Вихователям удалося «оживити» процес проведення занять, виконуючи водночас театралізовані ролі. Спочатку діти виступали лише в ролі спостерігачів, вивчаючи героїв й аналізуючи їхні вчинки, а згодом активно брали участь у таких діях. Утім, важливою умовою організації гри є чітке розуміння її правил й усвідомлення кінцевого результату, наприклад, виконавши правильно завдання, їм дозволять ступити на корабель, який попливе у захоплюючу подорож. У такий спосіб вони збагачують власний досвід і враження, вчаться імітувати. Отже, мова вивчається через особисту діяльність дітей на заняттях, під час керованого вчителем спілкування. Цілком природнім є те, що дитині має бути цікаво мимовільно пригадувати інтонаційні зразки, вправлятися у вимові іншомовних звуків, слів, фраз. У процесі ігрової діяльності вони аналізують, порівнюють, запам'ятовують, відтворюють тощо. Водночас діти залишаються відкритими і вчаться таким якостям, як витримка, впевненість, сміливість, уміння працювати не лише індивідуально, а й в групі.

Ефективність будь-якого навчання, а особливо на початковому етапі, безпосередньо залежить від його організатора, педагога. В Україні, як і в багатьох країнах світу, поширена практика підготовки вчителів за поєднаними спеціальностями, що здійснюється, як правило, у трьох типах ВНЗ:

- 1) у педагогічних коледжах (училищах), які готують учителів початкових класів або вихователів ДНЗ з правом викладання іноземних мов;
- 2) у педагогічних (лінгвістичних) університетах (інститутах);
- 3) на факультетах іноземної філології класичних університетів.

Цілком поділяємо думку І. О. Зимньої про те, що педагог для раннього навчання іноземних мов своїми професійними, особистісними, комунікативними якостями має відрізнятися від інших. Інакше кажучи, навчати дітей дошкільного віку мають найбільш підготовлені і схильні до роботи з дітьми вчителі. За даними, озвученими на нараді Міністерства освіти і науки України з питань вивчення іноземних мов, у дошкільних закладах і початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів, яка відбулась у лютому 2009 року, у дитячих садках іноземній мові навчають дітей 608 педагогічних працівників. Майже всі вони мають спеціальну освіту: вихователь з правом викладання іноземної мови або вчитель початкових класів та іноземної мови (поєднана спеціальність).

На жаль, результати педагогічних спостережень (Г. В. Матюха, Т. К. Полонська, В. Г. Редько, Т. М. Шкваріна) засвідчують суперечність між зростаючими вимогами до якості іншомовної освіти і недостатньою розробленістю навчально-методичних комплексів для дошкільників. Вивчивши сучасний перелік навчальних видань, рекомендованих Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, знаходимо єдиний посібник для вчителів «Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі (теорія і практика)» (2003) – укладач Т. М. Шкваріна. Щодо інших навчально-методичних матеріалів, то протягом останніх років було подано тільки один методичний посібник «Як навчити дитину англійської мови» та мультимедійні освітні комплекси, комплекти початкових програм «English+Kids», «Multikid», «English Adventures» компанії «EduSoft».

Ситуацію погіршує також і те, що у фахових періодичних виданнях рідко з'являються публікації щодо раннього навчання іноземних мов, зокрема у дошкільній ланці. Здійснений нами аналіз журналів «Іноземні мови в навчальних закладах» та «Іноземні мови» за останні п'ять років засвідчив, що частка саме такої інформації становить лише 2,2% і 1,2% відповідно. Зрозуміло, що з огляду на зростаючі потреби у ранньому навчанні іноземних мов, цього недостатньо. Сподіваємося, що в майбутньому цьому питанню буде приділятися значно більше уваги.

Отже, раннє навчання іноземних мов свідчить про якісно нову ступінь в іншомовній освіті України. На жаль, нині ситуація є такою, що не в усіх ДНЗ діти мають змогу вивчати мови. Покладено лише початок розвитку й інтенсифікації цієї сфери: проведення нарад при Міністерстві освіти і науки у лютому 2009 року, у серпні і листопаді 2010 року, організація круглого столу у травні 2011 року. Наразі все ще спостерігається дисбаланс між зростаючими потребами суспільства у якості вивчення мов і навчально-методичним забезпеченням цього процесу і наявністю спеціалістів дошкільного профілю з правом викладання іноземних мов. Упевнені, що найближчим часом у зв'язку з реформуванням середньої освіти, більше уваги приділятиметься навчанню іноземних мов дошкільників.

2.2. Своєрідність методично-організаційної роботи вихователя-викладача іноземної мови в дошкільних навчальних закладах

У дошкільних навчальних закладах навчання дітей англійської мови доцільно розпочинати з п'ятилітнього віку. Більшість дітей цього віку досягають інтелектуальної, вольової, мотиваційної та емоційної готовності вивчати другу мову у колективі. У них вже сформувався достатній запас слів і правильна вимова звуків, вони вживають граматичні форми рідної мови згідно із законами та нормами фонетики, прагнуть і вміють орієнтуватися у ситуаціях спілкування, підтримують розмову, ведуть діалог, здатні зосереджуватись і концентрувати увагу в ігрових формах діяльності, проявляють інтерес до спілкування, прагнуть досягти успіху, заохочення тощо.

На шостому році життя діти легко засвоюють звукову форму морфем. Мовленнєвий апарат дитини характеризується гнучкістю, податливістю для формування іншомовної вимови, добре розвинутою здатністю до імітації.

Єдиним шляхом формування у дошкільників пізнавальних мотивів та інтересу до вивчення англійської мови має стати надання цим мотивам та інтересам ігрової спрямованості, оскільки ігрова діяльність у цьому віці є провідною. Дослідження підтвердили (О. Й. Негневицька та ін.), що кожне

заняття з англійської мови для дитини можна зробити цікавим, захоплюючим, бажаним, якщо воно буде проводитися у формі дидактичної сюжетно-рольової гри.

Організація занять, що будуються на довільному запам'ятовуванні та довільній імітації без гри, не відповідає психічному розвитку дитини. Лише ігрова комунікативна спрямованість кожного заняття дає змогу зробити навчання таким, щоб іншомовний матеріал запам'ятовувався, осмислювався дитиною мимовільно. У грі дитина буде мимовільно докладати зусиль, напружувати пам'ять, вправлятися у вимові звуків, вживанні іншомовних слів та фраз. Побудова заняття в ігровій формі, створення ситуації «чарівної казки» (О. Ю. Протасова) допомагає дитині розв'язувати завдання спілкування іншомовними засобами.

Мова вивчається через особисту діяльність дітей на заняттях. Кожне заняття будується як ігрове спілкування педагога і дітей та під його керівництвом дітей між собою.

Використання рідної мови на заняттях обов'язкове, саме рідною мовою організовується ігрова діяльність, пояснюються завдання, способи їх виконання. Лише тоді, коли всі діти будуть розуміти й реагувати на прості звертання, вказівки, розпорядження, прохання, що робляться англійською мовою, педагог зможе обмежити використання рідної мови.

Ігрові ситуації занять повинні моделювати дитяче спілкування, ігри, аналогічні іграм рідною мовою, поєднувати мовленнєві та не мовленнєві дії, вербальне та невербальне спілкування, візуальне та звукове подання інформації, використання англомовних соціокультурних джерел, адресованих дітям (пісні, вірші, ігри, інші види фольклору та авторські тексти). Особлива увага має приділятися логічній послідовності, взаємозв'язку використання рецептивних, репродуктивних, продуктивних, комунікативних та умовно-комунікативних вправ

Час проведення занять визначається дошкільним закладом і залежить від того, хто проводить заняття. Якщо це робить вихователь з правом навчання англійської мови, який працює з групою, то він сам обирає зручний для занять

час, розділяючи групу на підгрупи. Так, з однією підгрупою заняття може бути проведено зранку, з другою - після обіду, а наступного дня навпаки. Якщо ж заняття проводить педагог-учитель, то складається спеціальний графік залежно від того, скільки підгруп для вивчення англійської мови створено.

Кількість занять на тиждень визначається умовами договору про організацію навчання дітей іноземної мови.

Оптимальним варіантом є проведення впродовж тижня чотирьох занять. Тривалість заняття залежить від вікової групи і в середньому триває 20 хвилин.

Якщо діти шести років з якихось причин не пішли до першого класу, то в дитячому садку з ними організовується наступний (другий) етап навчання англійської мови в дошкільному закладі. З дітьми-першокласниками заняття за програмою другого року навчання можуть бути організованими в школі чи при дитячому садку. Тематика занять повторюється, але на більш поглибленому рівні. У змістові навчального матеріалу для цього випадку відзначено завдання другого року навчання. Укладання змісту, зміни в методику проведення занять вносяться з урахуванням рівня розвитку дітей, успіхів, досягнутих під час першого етапу навчання.

Є потреба звернути увагу педагогів, які приступили до навчання дошкільників англійської мови, на орієнтовний характер програми. Навчання дошкільників англійської мови в дошкільному закладі розпочинається в п'ятилітньому віці та проводиться з групою не більше 12 осіб.

Якщо термін навчання групи дітей чи однієї дитини з якихось причин буде меншим за рік, то розпочинати слід з теми «Знайомство», а далі за вибором педагога. Якщо навчальний час планується на період більше одного року, тоді однорічна програма розподіляється на весь період навчання. У випадку, якщо рівень мовленнєвого розвитку дітей недостатній, обсяг програмного змісту необхідно зменшити, якщо рівень розвитку достатньо високий і навчання дітям дається легко — дещо розширити за рахунок програмного матеріалу другого року навчання.

Важливо пам'ятати, що головне у навчанні дошкільників - це розвиток дитини, збереження її психічного й фізичного здоров'я, зацікавленість дітей та їхнє бажання відвідувати заняття.

2.3. Основні положення навчання дітей дошкільного віку

Фонетика англійської мови. Імітація. У дітей дошкільного віку сильно розвинені почуття імітації, але потрібно використовувати цю здатність лише на початкових етапах навчання.

У дітей мовний апарат характеризується високою пластичністю - діти можуть чітко вимовляти ті звуки і інтонації, що презентує викладач і перебудовувати свою інтонацію. Тому дуже важливо слідкувати за своєю вимовою.

Необхідно, щоб діти свідомо сприймали фонетичний матеріал - вже з перших занять необхідно пояснити різницю між рідною та іноземною мовою - постійний аналіз, порівняння звуків, інтонації.

Для того, щоб діти добре зрозуміли звукову систему іноземної мови необхідно проводити дидактичні ігри на узагальнення та порівняння звуків.

Робота над формуванням фонетичних навичок проводиться під час спеціального етапу заняття - фонетичної зарядки, який відбувається у формі звукової імітаційної гри. Фонетична зарядка - засіб розвитку правильної взаємодії мовленнєвих органів та має значення у відпрацюванні правильної вимови звуків та раціональної інтонації звуків.

Фонетичні зарядки повинні відповідати за відпрацювання певних звуків, слів, речень, які будуть вивчатися на цьому занятті або які будуть вивчатися на наступному занятті.

Звуки англійської мови умовно поділяються на 3 групи:

1. Звуки, які майже ідентичні звукам рідної мови.
2. Звуки, які відрізняються від звуків рідної мови. Такі звуки є подібними, але мають свої специфічні особливості. Вони вимагають певної роботи

викладача: корекції, пояснення, демонстрування артикуляції, з'ясування різниці між звучанням у рідній мові *t, d*.

3. Звуки, аналогів яких немає в рідній мові. Ці звуки вимагають особливої уваги. Спочатку слід пояснити артикуляцію звуків, досягти гарної вимови як ізольовано, так і в словах, реченнях. У зв'язку з цим необхідно опрацювати 1-2 звуки з дітьми молодшої, середньої та старшої груп на кожному занятті.

Схема роботи над новим звуком:

Вчитель вимовляє спочатку речення, потім слово, останнім звук.

1. Діти сприймають все, що говорить вчитель.
2. Діти вимовляють звук без голосу.
3. Діти вимовляють звук з голосом.
4. Діти вимовляють слово.
5. Діти вимовляють речення.

Методика роботи над правильною звуковимовою з дітьми різних вікових груп:

В молодшій групі

Опрацювання фонетичного аспекту іноземної мови в роботі з дітьми 4-го року життя передбачає розвиток артикуляційного апарату та мовного дихання у відповідності до особливостей звукового складу англійської мови; формування та розвиток фонематичного слуху; оволодіння правильною вимовою звуків, що повністю аналогічні до звуків рідної мови (І група звуків: наприклад, *[f], [m], [i], [e], [n]* та ін.) або подібні, але мають певні відмінності у вимові (ІІ група звуків: як-то, *[t], [r], [d]*, та ін.) Лише в кінці навчального року можна включити звуки, що не мають аналогів в рідній мові (ІІІ група звуків: наприклад, *[æ], [b], [ou]* та ін.). Кількість звуків, яка пропонується дітям для опрацювання на одному занятті, не повинна перевищувати 2-3 звуки, серед яких лише один може належати до ІІ або ІІІ груп.

З дітьми цього віку робота над формуванням правильної звуковимови відбувається в ході організації індивідуальної та групової роботи як на спеціально організованих заняттях, так і в позазанятійний час, під час використання мовленнєвих вправ імітативного характеру. Робота відбувається

у вигляді виконання певних послідовних дій, бажано рухових, які супроводжуються текстом, що спонукає дітей до імітації звуків, що промовляє викладач.

В середній групі:

З метою формування правильної звуковимови англійською мовою, продовжується робота з розвитку м'язів мовного апарату, мовного дихання, фонематичного слуху; проводиться робота по удосконаленню вимови звуків I та II груп, продовжується робота по ознайомленню зі звуками III групи та створюються умови для активного їх вживання як окремо, так і у складі слів. Зазначені завдання реалізуються під час організації мовленнєвих вправ на звуконаслідування, які плавно поступаються місцем фонетичній зарядці.

Остання являє собою коротку розповідь рідною мовою з незначним змістовним навантаженням подій. Бажано, щоб більшість розповідей були створені на основі роботи з одним або двома героями, з яким періодично щось трапляється, які приходять в гості, надсилають листи, готують сюрпризи. Кількість звуків, які включаються у фонетичну зарядку, варіюється від 3 до 5 в залежності від їх складності. В разі необхідності проводиться індивідуальна робота з деякими дітьми в інших видах діяльності.

В старшому дошкільному віці:

Робота по розвитку артикуляційного апарату та дихання продовжується, але проводиться виключно в індивідуальному порядку, і приблизно раз на місяць для всієї групи. Фонетична зарядка повністю вже домінує в процесі формування правильної звуковимови, можна часто використовувати музично-дидактичні ігри. Зміст роботи дедалі набуває більш сюжетного характеру (в підготовчій групі розповідь вже може бути довгою і розтягнута на два рази). Активно працюємо над формування правильної вимови звуків II і III групи, особливу увагу приділяючи останній. Кількість звуків, над якими відбувається робота протягом одного заняття: 4-6. В ході фонетичної зарядки відбувається відпрацювання звуків, які є найбільш важкими в рамках даної теми або присутні в словах, що вивчатимуться на даному занятті. Проблематичні звуки

(такі, що затрудняють вимову для певних дітей) опрацьовуються під час індивідуальної роботи з дітьми в позазанятійний час.

2.4. Методика збагачення іншомовного словникового фонду в різних вікових групах

4-й рік життя. Основною метою формування словникового фонду у дітей цього віку є створення умов для міцного закарбування лексичних одиниць в пам'ять формування у них умінь розпізнавати ці слова та вичленовувати їх з мовленнєвого потоку. Створення англomовного фонду обмежується назвами предметів та явищ, що належать до найближчого оточення дітей з метою підвищення ефективності запам'ятовування матеріалу. Крім того, лексичні одиниці повинні бути короткими та легкими для вимови дітьми. Кількість нових лексем, що презентуються дітям на одному занятті не перевищує 2-3 одиниці.

Слова можуть містити звуки третьої групи, але лише в тому випадку, якщо вони пропонуються для сприймання та розуміння на слух дітьми, а не для відтворення ними.

5-й рік життя. Продовжується збагачення словникового фонду дітей лексичними одиницями, що означають предмети та явища найближчого оточення. Але слова стають довшими та більш складними для вимови дошкільниками. Збільшується розмаїття тем у відповідності до ускладнення загального програмового змісту навчально-виховного процесу в ДНЗ та пізнавальних інтересів дітей з урахуванням індивідуально-диференційованого підходу. Лексичні одиниці, що пропонуються дітям для засвоєння та активного вживання, включають звуки всіх трьох груп. Кількість слів, які пропонуються для презентації на одному занятті – 3 - 4.

6-й рік життя. Відбувається інтенсивне збагачення словникового фонду дітей за рахунок поповнення та розширення тематики, зміст якої обумовлюється, в першу чергу, колом інтересів самих дітей. Лексичні одиниці

можуть бути досить складними, оскільки артикуляційний апарат дітей достатньо розвинутий, і вони володіють уміннями вимови Іншомовних звуків. Особливої уваги приділяється добору слів за суміжними темами (теми, які доповнюють одна одну), що дає можливість розвивати у дітей уміння інваріантного формування власних висловлювань. Активна робота проводиться у напрямку вправлення дітей у поєднанні 2 - 3 частин мови, що постає підґрунтям для удосконалення навичок граматично правильного мовлення. В залежності від індивідуальних особливостей дітей та складності лексичних одиниць, кількість їх подання на одному занятті варіюється від 3 до 5.

Тематика для молодших груп

1. сім'я – *mother - mam, father - dad, sister, brother, granny, grandma, grandpa*
2. домашні тварини – *cat, dog, mouse, pig, hen, rabbit, parrot*
3. дикі тварини – *hare, bear, fox, wolf, elephant, monkey, lion, tiger*
4. кольори – *green, red, blue, black, white, grey, yellow, violet, pink*
5. привітання – *hello, hi, good morning, good afternoon, good evening, good night*
6. іграшки – *ball, doll, teddy-bear, robot*
7. одяг – *skirt, shirt, dress, blouse, coat, cap, hat, pullover, suit*
8. їжа – *milk, drink, meat, fish, potato, tomato, orange, apple, cake*

Лексичні одиниці, тобто слова - це найменша мовна одиниця, яка має якийсь поняття. Кожне слово має свою звукову, семантичну, граматичну та графічну форму. Умови навчання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах та специфічність контингенту дозволяє говорити про лексичний мінімум, що визначається викладачем у відповідності до лінгвістичних, психофізіологічних можливостей дітей та умов організації навчального процесу. Лексичний мінімум поділяється на активний та пасивний. Активна лексика - це та, що слугує для активного вживання при спілкуванні, пізніше письмі, а пасивна лексика існує для використання її знання для розуміння інших людей. Тобто в процесі оволодіння лексичними одиницями у дітей розвиваються лексичні навички:

Вимоги до підбору лексики для роботи з дітьми дошкільного віку:

- Відповідність фонетичної складності слів рівню розвитку артикуляційного апарату з урахуванням наявності недостатньо сформованих мовленнєвих функцій. Тому при підборі лексичного матеріалу краще обмежитися невеликою кількістю слів, але намагатися досягти більш чіткої вимови та раціонального використання їх у мовленнєвих зразках;

- Відповідність лексичних одиниць знанням дітей, їх пізнавальним інтересам;

- Циклічне розширення змісту лексичних одиниць, тобто послідовне пред'явлення назв предметів та явищ найближчого оточення);

- Частотність використання слів;

- За завданням психолінгвістики слова проходять етапи узагальнення, та зберігаються у пам'яті у вигляді семантичних груп. Тому заняття повинні бути тематично побудовані;

- Доцільно використовувати комплексний підхід до підбору лексичного матеріалу (тобто для окремих занять підбираються слова за темами, які близькі/суміжні, що дозволить підбирати мовленнєві зразки, які найкраще поєднуються).

Вимоги до організації процесу формування лексичного фонду:

- 1) Лексичний матеріал повинен бути таким, щоб дитина могла спиратись тільки на цю форму та могла набути навички відокремлювати будь-яке слово у мовленнєвому зразку (або у мовленнєвому потоці), та в той же час могла здобути навички цілісного сприйняття мовленнєвого зразка або діалогічної єдності (тобто до 1 лексичної одиниці дається 1 значення, варіативність значень дозволяється в кінці підготовчої групи, якщо це не перший рік навчання), щоб діти вміли відокремлювати - впізнавати слова, що вивчені, а головне – щоб сприймали цілісно.

- 2) Лексичний матеріал повинен поширюватися та ускладнюватися відповідно до змісту та форм усного мовлення дітей. У склад усього матеріалу повинне увійти стисле повторення та відтворення раніше вивченого у пам'яті

дітей, але повторення потрібно вводити в заняття так, щоб не зупинити вивчення нових мовленнєвих зразків та слів.

3) Необхідно, щоб була наступність у подачі лексичного матеріалу (1-го та наступного заняття; 1-го, II-го... року навчання).

4) Етапи роботи над лексикою:

У процесі засвоєння лексичного матеріалу можна виділити наступні етапи:

1. Етап семантизації (ознайомлення). Проходить під час навчально-ігрової проблемної ситуації. Робота над словом починається з визначення його значення. Розкривається через показ предмета або дії, або через переклад тієї лексичної одиниці. Щоб у дітей виник мотив проводиться проблемна ситуація, основна функція якої - допомогти дітям усвідомити, що нові слова їм необхідні, щоб прийняти участь в певній грі;

2. Етап активізації навчального матеріалу. На цьому етапі основним шляхом є цікава гра. Але перш ніж діти почнуть використовувати нові слова при побудові фраз необхідно, щоб слово пройшло процес інтеріорізації. Існує суттєва відмінність між запам'ятовуванням у традиційному розумінні і закарбуванням - в першому випадку може запам'ятатися багато слів, але у відірваному відтворенні, в другому – відбувається засвоєння слова як засобу мовленнєвої діяльності;

3. Етап закріплення та автоматизації дій з вивченими лексичними одиницями. Основна його мета полягає в тренуванні застосовувати нові слова в різних ситуаціях спілкування.

Для ефективної організації роботи на другому та третьому етапах опанування дітьми новими словами необхідно використовувати обґрунтовану систему тренувальних вправ. Така система була створена О. І. Негневицькою і включає:

1. Пасивне розпізнавання нового слова. Дитині ще важко вимовляти слово, але вона може його впізнавати.

2. Активне розпізнавання. Серед декількох запропонованих предметів або зображень дитина обирає один у відповідності до слова, що прозвучало.

3. Відтворення слів з підказкою.
4. Відтворення без підказки.
5. Продукція з вибором. Необхідно не повторити, а самостійно назвати слово.
6. Продукція без вибору (дитина називає єдиний предмет, що їй пропонується).

Значення вправ:

- вправи в рамках тренування допомагають дітям оволодіти словом як засобом спілкування.
- Забезпечити ігровий мотив для всіх дітей, бо під час гри всі діти беруть активну участь в грі.

Тематика для старшої групи

1. сім'я - дідусь, бабуся, кузени, тітка, дядько, син дочка, хрещені
2. тварини, птахи + екзотичні
3. кольори та їх відтінки
4. привітання, знайомство
5. місто, транспорт
6. їжа в магазині
7. іграшки, день народження
8. робочий день, частини тіла
9. будинок, меблі
10. пори року, одяг.

Діалог - розпитування

Good morning! Доброго ранку!

And how do you do?

I'm fine, thank you, and how are you?

Вихователь: ***Good morning!***

Діти (хором): ***Good morning! Good morning! Good morning to you!***

Вихователь. ***I am glad to see you!***

Діти (по черзі): ***I am glad to see you too!***

Вихователь: **How are you?**

Діти (по черзі): ***Fine! Good! Bad!***

Зразок діалогу для старшої групи

P 1: ***Who are you?***

P 2: ***I am a frog. I am green.***

P 1: ***What can you do?***

P 2: ***I can jump.***

2. P 1: ***Who are you?***

P 2: ***I am a fox. I am orange.***

P 1: ***What can you do?***

P 2: ***I can run.***

2.5. Особливості ознайомлення дітей з іншомовною грамотою в дошкільні роки

Навчання аудіювання. Оволодіння усним мовленням включає вміння розуміти мовлення інших людей та вміння висловлювати свої думки іноземною мовою. Говоріння та аудіювання – це дві взаємопов'язані складові усного мовлення. Фази слухання та говоріння у спілкуванні змінюють одна одну. Аудіювання - це не тільки сприймання повідомлення, але і підготовка у внутрішньому мовленні зворотної реакції на почуте. Отож, аудіювання готує говоріння, а говоріння - допомагає формувати сприйняття мовлення на слух.

Аудіювання на початковому етапі навчання англійської мови є і метою, і засобом навчання. Оволодіння аудіюванням дає не лише можливість реалізувати цілі навчання, допомагає дітям порозумітися засобами англійської мови, а й формує у них уміння уважно слухати, розуміти висловлювання рідною мовою, у широкому сенсі виховує культуру слухання, розвиває пам'ять, зокрема слухову. Аудіювання є надійним засобом навчання мови, сприяє оволодінню її звуковою формою, фонемним складом, інтонацією. У

свою чергу засобами аудіювання йде засвоєння лексики та граматичних структур.

Деякі методисти вважають за необхідне створювати на заняттях з іноземної мови у дошкільному закладі умови, де б діти постійно знаходилися, "купалися" у потоці іншомовного мовлення.

Розрізняють два види аудіювання: аудіювання з повним розумінням та аудіювання з розумінням основного змісту почутого. Г. В. Рогова наголошує, що для раннього етапу навчання можна застосовувати лише аудіювання з повним розумінням.

Навчаючи дітей аудіювання, педагог має розв'язувати такі завдання: 1. вчити сприймати і розуміти на слух одиниці мовлення (фонемі, словосполучення, мікротексти); 2. формувати аудитивні навички та уміння.

У процесі оволодіння аудіюванням діти часто зустрічаються зі значними труднощами. Оскільки аудіювання - це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженням, то необхідно поступово формувати механізм аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів - від фонемі до слова, від слова до словосполучення, від словосполучення до фрази чи речення.

Аудіювання на рівні мікротексту відноситься до більш віддалених етапів навчання. Речення у такому тексті мають об'єднуватись семантично-комунікативною ознакою.

Перед початком навчання аудіювання необхідно продумати послідовність його реалізації. Педагог повинен:

1. Підібрати матеріал для аудіювання.
2. Вибрати форму подачі відібраного матеріалу.
3. Відібрати опори, що полегшать процес сприймання (наочність, міміка, жести, інтонація тощо).
4. Визначити кількість подач матеріалу.
5. Обрати форму контролю.

Новий навчальний матеріал презентується на занятті введення нового матеріалу. Перший етап заняття відводиться для аудіювання. Протягом 2-5 хвилин діти зосереджено слухають казкову (проблемну) історію, яку розіграє

перед ними учитель. Як правило, ця історія охоплює від 4 до 10 речень (в залежності від порядку циклу), її змістом є сюжет, пов'язаний з пригодами казкових персонажів, ролі яких виконують самі діти під керівництвом Королеви Казки, а роль Королеви виконує педагог. Перед початком подачі нового матеріалу (особливо на перших заняттях) діти слухають виступ Пані Вимови з її дресированими звірятами. Слухання ізольованих звуків та слів у виконанні звірят допомагає налаштувати механізм сприймання дітей на більш складний матеріал. Далі розгортається подача нового матеріалу. Наприклад, заняття з теми: "Будинок. Меблі". Вчитель: "До нас у гості з Африки прилетів папуга. Він розмовляє англійською мовою. Послухаємо, що він каже (*"My name is Parrot. I live in Africa. I am five"*)". Вчитель: "Діти, папузі дуже сподобався наш будиночок. Ось, що він каже: *"I see a window."* (Вчитель жестами показує: *"I"* - я, *"see"* - бачу, *"a window"* - вікно). *"I see a door."* *"I see a ceiling."* *"I see a floor"*.

Перше пред'явлення йде без перекладу. Темп мовлення педагога природний (100-120 слів за хвилину). За другим пред'явленням педагог тричі повторює кожну фразу і перекладає її, темп можна уповільнити, але слова не розтягувати, а подовжити тривалість пауз. Як і під час першого пред'явлення, педагог користується опорами для семантизації нового тексту. У кінці етапу введення педагог запитує дітей, що вони зрозуміли.

Наступний етап - розучування, під час якого діти мають можливість прослухати матеріал втретє і тут же повторити почуте. Четверте пред'явлення матеріалу буде на етапі "Музичний сеанс", коли діти знову почують матеріал, але без перекладу на фоні легкої інструментальної музики.

Т. К. Полонська пропонує використовувати для аудіювання фабульні тексти (казки), які завжди привертають увагу дітей. Фабульні тексти характеризуються невеликими розмірами, стійкістю сюжету, простотою, елементарністю, їх необхідно супроводжувати яскравими ілюстраціями. В ілюстраціях до фабульних текстів співвідношення зорового і звукового рядів на початку має бути приблизно однаковим (один до одного). Ілюстрації є важливим засобом семантизації поряд з перекладом.

Для аудіювання важливо підбрати матеріал, записаний носіями мови. Це можуть бути вірші, лічилки, пісні, коротенькі історії. Необхідно забезпечити слухання такого матеріалу з перших занять. Звичайно мовлення у звукозапису сприймати важче, тому форма подачі повинна викликати у дітей позитивні емоції: запис красивої музики, голосів тварин та птахів. З метою наближення умов формування аудитивних навичок до природних можна використовувати відеозапис мультфільмів та дитячих фільмів-казок. Контроль розуміння почутого може проводитися за допомогою таких засобів:

1. Малюнки, іграшки.

Педагог читає дітям пари слів, а діти мають показати малюнок (іграшку) із зображенням почутого: Наприклад: **a mouse** - миша, **a house** - будинок, **a car** - машина. Педагог демонструє ляльку, яка гуляє і говорить. *"Alice is going"*. Діти: *"Yes, it is"*. Потім садить ляльку і говорить: *"Alice is running"*. Діти: *"No, it is not"*.

3. Виконання наказів педагога Педагог: *Run, jump, walk*. Діти виконують.

2.6. Особливості ознайомлення дітей з іншомовною грамотою в дошкільні роки

При ознайомленні дітей з граматичним матеріалом слід брати за основу пізнавальну діяльність, а під час тренування та застосування - комунікативну взаємодію. Навчаючи дошкільників граматики, педагог не повинен застосовувати правила-інструкції, спеціальні граматичні терміни. Проблематичним є також доцільність використання моделей - схем граматичних структур, які вчителі іноземної мови застосовують на уроках у школі, використовуючи різноманітні геометричні фігури, схеми, опорні сигнали. Застосування таких прийомів передбачає сформованість у дітей певного рівня логічного мислення, - зорової пам'яті, концентрації уваги, навичок письма. Але сказане не виключає використання у дошкільному навчанні основ граматики деяких асоціативних опор (різнокольорових кружечків, трикутників тощо). Важливо, щоб педагог при цьому діяв виважено,

слідкував , щоб певний засіб завжди співпадав саме з одним і тим же граматичним явищем, а не з будь-яким.

Оптимальним способом дошкільного навчання граматичного матеріалу дітей є навчання граматичних структур і конструкцій у зразках мовлення.

Зразок мовлення - це типова одиниця мовлення, що служить опорою для утворення за аналогією інших одиниць мовлення, які мають таку ж структуру. Особлива методична цінність зразка мовлення полягає у тому, що він органічно поєднує різні аспекти мови (граматичний, лексичний, фонетичний) у готове до застосування (чи сприймання) мовленнєве ціле. Робота із зразком мовлення передбачає одночасну роботу із граматичною структурою та лексичними одиницями, що наповнюють цю структуру.

Дошкільне навчання граматики англійської мови передбачає навчання лише спеціально відібраного граматичного мінімуму. Граматичний мінімум складається з активного та пасивного.

Кожна мовленнєва одиниця у мові має свою структуру. Розрізняють п'ять рівнів мовленнєвих одиниць:

1. рівень словоформи (слова);
2. рівень словосполучення;
3. рівень фрази-речення;
4. рівень понад фразової єдності (два та більше взаємопов'язаних речень);
5. рівень тексту.

Звичайно, у випадку дошкільного навчання можна вести мову про перші три рівні мовленнєвих одиниць, які охоплюють активний граматичний мінімум.

Рівні понад фразової єдності та текст відносяться до пасивного граматичного мінімуму, вони допомагають створити мовне середовище. При цьому розповідь англійською мовою має супроводжуватись перекладом.

Досліджуючи мовлення дітей шести років, А. Н. Гвоздьов, Н. І. Гаврилова, А. Д. Павлова зробили висновок, що засвоєння граматичного матеріалу у дитини починається з речення, які, за словами В. Г. Адмоні, є структурним каркасом висловлювання. Цей висновок є теоретичною основою системи навчання граматики іноземної мови з використанням зразків мовлення.

Процес засвоєння дітьми речень - складний і багатоступеневий. На початковому етапі засвоєння мови спостерігаються чітко окреслені обмеження у обсязі речення, превалювання простого синтаксичного цілого, яке складається з одного ізольованого слова.

Прикладами таких слів-речень у англійській мові є наказові речення. Засвоєння дітьми наказового способу дієслова пояснюється тим, що цей спосіб виражає бажання дитини і є важливою умовою для ігор. Розширення речення з одного слова до трьох становить значну трудність для дитини, після подолання якої наступне розширення обсягу речення не викликає проблем.

На початковому етапі діти успішно засвоюють зразки мовлення у такій послідовності:

1. Звертання + дієслово у наказовій формі. ***Nina, jump!***
2. Наказова форма дієслова + іменник. ***Bring a ball!***
3. Наказова форма дієслова + іменник з прийменником. ***Put on the table!***
4. Наказова форма дієслова + іменник + іменник з прийменником. ***Bring the doll from the box!***
5. Іменник+дієслово у дійсному способі. ***Nina is jumping! Sasha is eating!***

Аналіз дитячого іншомовного мовлення показує, що спочатку діти на місці підмета у простому двоскладному реченні вживають іменник у називному відмінку (***Ann is running.***); пізніше підмет вже може виражатись займенником (***She is running.***), причому найчастіше це займенник 3-ої особи однини (***he; she; it.***).

Діти швидко схоплюють закономірність утворення однини і множини, що є важливим чинником в іграх дітей.

Процес засвоєння дітьми часів англійської мови має здійснюватися у такій послідовності:

1. ***Present Continuous*** - теперішній тривалий.
2. ***Present Indefinite*** - теперішній неозначений.
3. ***Present Perfect*** - теперішній доконаний.
4. ***Past Indefinite*** - минулий неозначений.

5. *Future Indefinite* - майбутній неозначений. Пріоритетність вживання теперішнього тривалого часу обумовлено характерною властивістю дітей супроводжувати дії коментарем (*Я стрибаю - I am jumping. Коля грається - Kolia is playing. Котик вмивається - A kitten is washing.*).

Одночасно з теперішнім неозначеним часом з переважанням речень на вживання 3-ої особи однини (*Valia likes apples.*) діти починають вживати теперішній доконаний час, що пояснюється їхньою зацікавленістю у результаті. Форми минулого і майбутнього часу вживаються ще пізніше. Діти, як у рідній так і у англійській мові, пізно починають вживати умовний спосіб дієслова.

Вживання заперечних речень викликає значні труднощі у дітей, крім того заперечні речення зустрічаються в дитячому мовленні досить рідко. Серед запитальних речень першими з'являються загальні запитання та спеціальні запитання зі словом "*Where*", пізніше зі словом "*What*", потім "*Who*". Інші запитальні слова з'являються ще пізніше.

Педагоги - дослідники дитячого мовлення звертають увагу на те, що діти часто пропускають допоміжні дієслова, за допомогою яких утворюються запитання, та дієслова - зв'язки у складених присудках. Це ж стосується і вживання прийменників, хоча конструкції з прийменниками у мовленні дітей зустрічаються досить рано.

У дослідженнях А. Н. Гвозд'ова, Т. А. Мусеїбова наведено послідовність у засвоєнні дітьми "просторової технології" вживання прийменників. Спочатку діти починають використовувати прийменник - *to*, пізніше – *for*, останніми - *on*, *under*:

Дошкільне мовлення дітей характеризується невеликою кількістю прислівників та прикметників. Ці частини мови з'являються у мовленні пізніше дієслів та іменників. Діти без особливих труднощів сприймають присвійний відмінок іменників, який методисти радять включати після введення дієслова *to have*. *Ann has a ball. Ann's ball.*

У навчанні дошкільників англійської мови необхідно керуватися принципами:

1. свідомості;

2. зіставлення та порівняння граматичних явищ;
3. однієї труднощі (на занятті вводиться один чи лише кілька взаємозв'язаних зразків мовлення);
4. автоматизації граматичних навичок;
5. презентації граматичних явищ з урахуванням віку та етапу навчання.

При формуванні автоматизації граматичних навичок необхідно керуватися принципом систематичної повторюваності одних і тих самих граматичних форм у зразках мовлення та принципу активної мовленнєвої практики.

З перших занять педагог має використовувати наказові форми дієслова (***Stop talking! Listen to me!***). Після введення імперативних речень, обмежених лише дієсловом, використовуються речення з іменником: ***Take a ball! Give me a toy!*** Слідом ідуть речення з теперішнім тривалим часом (***What are you doing? I am jumping. Alla is running***).

Пізніше подаються речення із займенниками (***She is running***).

Етапу практики передують етапи введення матеріалу та тренування.

Введення того чи іншого зразка мовлення, що містить граматичну структуру, не вимагає пояснення. Необхідно лише подбати про створення відповідної атмосфери гри, яку супроводжує цікава наочність (картинки, Іграшки, діафільми та ін.).

Тренування передбачає виконання цілої системи вправ, що ґрунтується на принципові від простого до складного. Це можуть бути вправи типу:

1. Аудіювання граматичної конструкції.

Діти, ми підемо на день народження до Карлсона. Карлсон запитує: ***"What do you like?"*** Вінні-Пух відповідає: ***"I like honey, ice-cream"***.

2. Вживання структури з опорою на наочність.

В кафе офіціант запитує: ***"What do you like?"*** Дитині пропонують набір картинок. Дитина: ***"I like milk / chocolate and etc."***

3. Вживання структури без опори на наочність.

Вчитель: "Діти, завтра ми запросимо в гості Снігуроньку і Діда Мороза. Чим ми будемо їх пригощати? Подумайте, що ви самі захочете з'їсти разом з ними. Що ви любите?" *"What do you like?"* Дитина: *"I like candies."*

4. Самостійне вживання структур.

Вчитель: "Зараз ми будемо робити зарядку. Скажіть, що ви любите робити". Дитина: *"(I like) to play, to jump, to run."*

Деякі методисти пропонують використовувати переклад однотипних речень з рідної мови на англійську та навпаки. Однак для п'ятирічних дітей ця справа складна, необхідно виконувати її уважно, щоб діти не перевтомлювались.

Після тренування граматичних структур можна переходити до застосування їх у мовленні. Для цього педагог пропонує дітям різні ситуації спілкування у формі гри.

Наведений у прикладах граматичний матеріал відноситься до активного мінімуму. Однак не слід забувати, що не усім дітям під силу відтворювати цей матеріал у власному мовленні. Значна кількість дітей може обмежуватись словами - наказами: *Sit down! Stand up!*, цитуванням лічилок і віршів. Особливо сором'язливі діти можуть взагалі "не розкритись" впродовж багатьох занять. Проте під час режимних моментів вихователь може почути, як дитина сміливо віддає накази іншим дітям, особливо, якщо вона не бачить дорослих.

2.7. Логіка на шкоду вивчення англійської мови

Психологи відмічають, що діти ХХІ століття розумніші і розвинутіші в духовному плані. Дітлахи легко опановують незнайому мову. Дуже швидко вона може стати для них такою зрозумілою і близькою як і рідна. Однак для досягнення таких результатів, необхідно створити гармонічне розвиваюче середовище.

Велику роль в тому, наскільки швидко дитина почне розуміти другу мову, зіграють і методики, що використовуються для опанування іноземною мовою.

Одна з продуктивніших і простих методик, яка використовується для навчання дошкільнят в дитячому садочку – структурний метод. Доведено, що дітлахи можуть вчити одночасно дві мови. Психологи вважають, що відбувається завдяки тому, що дитина мислить нелогічно. Тільки дитина може сказати, що йде дощик, тому що хмаринці в око потрапила соломинка, і вона плаче.

Чим старше людина, тим логічніше вона повинна думати. Загнав себе в рамки логіки, дорослі зазнають труднощів у засвоєнні іноземних мов.

В дитячих садочках важливо створювати всі умови для того, щоб кожна дитина мала можливість знайти золотий ключик, що відкриває двері в світ іноземної мови. Для цього використовуються нестандартні методики, такі, як метод мнемонічних асоціацій.

Можна уявити собі 2-річного «поліглота». Перед ним стоїть завдання запам'ятати нове слово із англійської мови. І як би воно не вимовлялось, наприклад «чумчиршина», він, не задумуючись, його запам'ятає. При цьому дитина не шукає раціонального пояснення значення і вимови.

Запам'ятовування відбувається за допомогою одного з двох способів:

- засобом раціонального зв'язку;
- механічно.

Якщо використовується перший метод, людина шукає взаємозв'язок між словом і його значенням. У другому випадку відбувається механічне вивчення слова і перекладу. Обидва методи демонструють низьку ефективність.

Який метод частіше за все застосовують дитячі садочки для засвоєння нерідної мови? Навчання побудовано на мимовільному запам'ятовуванні. Це найбільш надійний спосіб надовго залишити слово в пам'яті дитини.

Під час вивчення іноземної мови у дитини розширюються рамки пізнання. Цікавість до нового світу, культури, природи, традицій, музики тільки допомагає дітям в засвоєнні незнайомих слів і виразів. Але виникає питання, коли слід ввести дитину у новий світ? Можна відповісти - з народження. Можливо. Однак приблизно до 1,5 річного віку англійську мову в повсякденне життя дитини краще вводити через прослуховування пісень, казок і віршів.

Коли у 2 роки дитина буде мати певний словниковий запас рідною мовою, вона неусвідомлено почне додавати англійські слова.

2.8. Англійська мова в дошкільному навчальному закладі

В ранньому віці діти краще засвоюють іноземну мову під час «занурення» в потрібне мовне середовище. Саме тому проводити навчання краще не на спеціальних мовних курсах, а в умовах дошкільного навчального закладу. Існує кілька видів дитячих садочків, де викладається англійська мова.

Швидкість запам'ятовування нового матеріалу у кожної дитини індивідуальна. При правильно організованій методиці навчання англійської мови дитина легше запам'ятовує нові слова, віршики і пісні. У віці 4-5 років дитина вже може скласти невелику розповідь з 4 – 6 речень або прості діалоги.

Навчання у вигляді гри - Основою будь-якого навчання у ранньому віці є гра. Діти дошкільного віку навчаються за допомогою світу який їх очолює та спілкування. Під час навчання англійській мові дошкільнят не допускається зубріння, одноманітне сидіння за столом з книгами та зошитами. Діти фізично не можуть цього витримати. Якщо процес навчання буде нудним, діти не сприйматимуть нові знання. Саме тому місце для навчання англійській мові перетворюють шкільний клас в ігрову кімнату, де немає випадкових предметів, тут навіть іграшки здатні вчити.

Тривалість заняття - Діти в силу своєї допитливості хочуть спробувати все і відразу. Однак їх мозок дуже швидко втомлюється і ще не здатний сприймати великий обсяг інформації. Тривалість заняття не повинна перевищувати 30 хвилин. Причому, впродовж цього часу між навчальними блоками слід проводити фізкультхвилинками. Мова спілкування залишається англійською, але, завдяки зміні діяльності, дитина не сприймає це як додаткове навантаження, а скоріш як чергову гру.

Методи і прийоми - Специфіка навчання дошкільнят іноземним мовам базується на аудіо-візуальному методі сприйняття. Звуковими і візуальними помічниками вчителя виступають: пісні, дитячі відео програми, тематичні

картки, іграшки у вигляді різноманітних тварин чи героїв казок. Дитина отримує задоволення від роботи з таким матеріалом, нові слова формуються в образах і запам'ятовування відбувається на основі позитивних емоцій. Так, через казки, скоромовки і римівки дитина працює над вимовою; а взявши в руки казкового персонажа, вона навчається складати діалоги; робота з малюнками і дидактичними матеріалами допомагає дитині розширити словниковий запас; прослуховування пісень і перегляд коротких навчальних фільмів сприяє запам'ятовуванню алфавіту, цифр, кольорів та ін.

Швидкість запам'ятовування нового матеріалу в кожної дитини індивідуальна. При правильно організованій методиці навчання англійській мові дитина легко запам'ятовує нові слова, віршики і пісні. 4-5 річна дитина вже спроможна складати діалоги. В цьому ж віці можна починати навчання читанню. Для цього можна використовувати спосіб запам'ятовування слова повністю або по буквах, по складам. Граматику краще відкласти до школи і не навантажувати дитину запам'ятовуванням непотрібних йому, поки, правил.

Уроки англійської мови у дитячому навчальному закладі. Починаючи заняття з дітьми, слід готуватися до імпровізації. План уроку англійської мови з дітьми включає такі форми роботи: робота з картками, читання і розучування віршиків і домовок, пісня, фізкультхвилинка, читання казки.

Робота з картками - Діти не будуть навчатися, якщо їм не цікаво. Тому для того, щоб поповнити їхній англійський словниковий запас, можна використовувати картки із зображеннями тварин, фруктів, овочів, іграшок, одягу, їжі, інших предметів. На картці обов'язково повинен бути гарний яскравий малюнок. Картки добре використовувати як додаткові елементи гри.

Завдання до карток

1. Повторюй за вчителем. Вчитель показує картку і називає те, що там зображено англійською мовою. Важливо досягти максимально чіткого повторення. Вже після 2-х років діти здатні старанно повторювати. За 1 урок не слід брати більше 10-ти карток.

2. Назви те, що зображено на малюнку англійською мовою.

3. Вибери картку, на якій зображено те, що назвав вчитель.

4. Вчимо або повторюємо слова. Потім викладаємо картки на якусь поверхню. Вчитель називає слово англійською мовою, дитина повинна знайти де його картка. Можна викладати картки парами, бо по кілька штук. Коли дитина знаходить / вгадає потрібну картку, вона повинна повторити слово англійською мовою. Коли дитина шукає потрібну картку, всі його дії слід коментувати англійською нескладними, але інтуїтивно зрозумілими реченнями. Наприклад: дитина шукає слово **LION**, а показує на зебру. Можна сказати - **NO, this is NOT a lion, it's a zebra.**

Пісня англійською мовою - Діти люблять музику, вони люблять слухати, коли їм співають. Неважливо, розуміють вони текст, чи ні.

Перед виконанням пісні слід пригадати про кого або про що пісня. Можна акцентувати увагу на ключових словах. Наприклад, можна запропонувати дітям, що коли вони почують в пісні слово **cat**, вони уявляли собі *котика*. Мотив повинен бути простий і мелодичний. Діти з радістю повторюють слова з пісні.

Віршики і домовки - Англійські віршики підходять для дітей 5 років, ближче до шкільного віку. Домовки - найбільш підходять для молодших дітей. До того ж домовки їм легше вивчити, тому що майже весь текст рідною мовою, а тільки англійське слово заримовано. Цій вправі слід приділяти не більш 5-ти хвилин.

Фізкультхвилинка - Фізкультхвилинка завжди дає чудовий результат. Діти люблять рухатися. Вже в 2 роки діти дуже добре повторюють рухи за дорослими. Всі дії слід супроводжувати англійськими дієсловами, наприклад, **UP** - підняли руки, **DOWN** - сіли на стільці та ін. Діти повторюють за вчителем не тільки рухи, але й слова.

Казка англійською мовою - Необхідно підібрати книгу з гарними малюнками, з невеликим текстом, який можна прочитати за 5, максимум 10 хвилин. Сюжет бажано брати знайомий, або цікавий і добре проілюстрований. На кожне заняття слід готувати нову казку. Діти не люблять повторів. Так як в казках одні і ті ж самі головні герої - лисичка, вовк та ін., діти звикають до назв

герої англійською мовою. Кожен раз, читаючи слово **FOX**, слід показувати на зображення.

Діти дуже добре запам'ятовують ключові слова. Обов'язково потрібно супроводжувати текст своїм коментарем. Поступово можна відмовитися від коментарів, але слід зупинитися і запитувати дітей, чи все їм зрозуміло.

2.9. Курс «Англійська мова в дитячому садочку»

Цілі і завдання:

1. Розвиток мовних і пізнавальних можливостей дитини, спираючись на мовний досвід у рідній мові.
2. Розвиток мовних і розумових здібностей дитини.
3. Формування особистості через доручення до культури і побуту іншого народу, через виховання доброзичливого ставлення до всіх людей, незалежно від мови, якою вони розмовляють.
4. Розвиток творчої особистості.

Форми організації діяльності:

1. Мовні і фонетичні розминки.
2. Вірші, віршовані приклади, римівки.
3. Ігри, рольові ігри, інсценування.
4. Малювання, конструювання, ліплення (розвиток дрібної моторики)

Приблизний тематичний план курсу «Англійська мова в дитячому садочку»

№	Тема	Кількість годин
1	Привітання	3
2	Знайомство	3
3	Тварини	4
4	Числівники	3
5	Займенники	3

6	Сім'я	3
7	Кольори	3
8	Мої іграшки	4
9	Частини тіла	4
10	Пори року	4
	Всього	34 години

Тематичний зміст курсу

Тема 1: Привітання

1. *В гості до Червоного Капелюшка.* Знайомство із словами привітання: *Hello, hi, good morning, good bye*, Гра «Тук-Тук» (діти виходять за двері, перший стукає в двері - вчитель відкриває, дитина заходить і вітається, наприклад: *Good morning, Olena Volodymyrivna*, наступна дитини вітається із вчителем *Good morning, Olena Volodymyrivna*, в потім з тим хто увійшов до нього *Hello, Dmytryk* та ін.)

2. *Впізнай сусіда.* Для цієї гри потрібно завчасно підготувати маски тварин. Подивившись на сусіда, дитина повинна назвати тварину і здогадатися, хто під маскою «*Hello, Fox Artem*», інша дитина виконує те ж саме «*Hi, Elephant Olenka*»)

3. *Вгадай хто?* Одна дитина стає спиною до інших. Діти по черзі вітаються з ним «*Hello, Roma*», ведучий повинен здогадатися хто з ним привітався і привітатися у відповідь «*Hi, Tetianka*», якщо ведучий не впізнає голос тієї дитини, яка з ним привіталася, він сідає на своє місце, і вечим стає інший.

Тема 2: Знайомство

1. *Зустріч з гостями казок.* Введення мовних зразків *My name is... / I am...* за допомогою пальчикового театру: *My name is Buratino, I am Malvina* та ін.)

2. *Фея знайомиться з дітьми.* Введення питань *What is your name?, Who are you?* Вчитель в ролі Феї знайомиться з дітьми. Потім діти знайомляться один з одним.

3. *В гості до Буратіно.* Проведення діалогу між дітьми і Буратіно (за допомогою лялькового театру лялька Буратіно роздає дітям іграшкові мікрофони і спілкується з кожною дитиною:

Буратіно (звертаючись до першої дитини): *Hello!*

Дитина 1: *Hi!*

Буратіно: *What is your name?*

Дитина 1: *My name is Mariia.*

Буратіно: *How are you?*

Дитина 1: *I am fine, thank you.*

Буратіно: *Good bye, Mariia.*

Дитина 1: *Bye, Buratino.*

Буратіно (звертаючись до другої дитини): *Hello!*

Дитина 2: *Hi!*

Буратіно: *Who are you?*

Дитина 2: *I am Roman.*

Буратіно: *Nice to meet you!*

Дитина 2: *Nice to meet you!*

Буратіно: *Good bye, Mariia.*

Дитина 2: *Bye, Buratino.*

Тема 3: Тварини

1. *Знайди тваринку.* Знайомство з новою лексикою (використання комп'ютерної презентації із зображенням тварин і озвучуванням їхніх назв). Перед дітьми розкладаються м'які іграшки (тварини). Вчитель пропонує дитині знайти ту чи іншу тварину «*Olenka, find a dog, please*». Якщо дитина не може відповісти, вчитель просить допомогти інших дітей.

2. *Лісова галявина.* Введення структури «*I have...*», складання монологу. Діти сідають парами один навпроти іншого. Тримаючи м'яку іграшку діти розказують один одному монолог. Наприклад: «*Hello. My name is Taras. I have*

a rabbit. It is grey», «*Hello. My name is Tetianka. I have a bear. It is brown*», «*Hello. My name is Dmytryk. I have a cat. It is white*» та ін.

3. **Чарівний ліс.** Введення мовного зразка *It is...* Вчитель демонструє слайди на комп'ютері коментуючи їх *It is a snake, It is a monkey* та ін. діти повторюють за вчителем.

4. Робота над проектом «*Мої улюблені тварини*». На дошці прикріплений пейзаж, на якому відображені небо, лісова галявина, річка, болото, присадибна ділянка. Діти беруть малюнки тварин і за допомогою магнітів чіпляють їх на пейзаж, враховуючи місце проживання тої чи іншої тварини, при цьому вони кажуть англійською мовою *It is a frog; It is a duck; It is a fox; It is a bird;* та ін.

5. Гра «*Так - ні*». Вчитель за допомогою іграшок – тварин говорить «*I am a monkey. My name is Lucy. I have five legs*». Діти слухають і кажуть «*Yes / No*».

Тема 4: Числівники

1. **Розважальне лото.** Знайомство з числівниками за допомогою комп'ютерної презентації, коментуючи *It is one. It is two...* Введення структури «*I am 3 / 4 / 5 / 6*». Гра «Лото». Ведучий дістає з мішечка бочонок із зображенням цифри, діти хором рахують до тої цифри, яку дістав ведучий.

2. **Чарівне рахування.** Знайомство з множиною іменників. Вчитель ставить на стіл іграшкову тварину коментуючи при цьому «*I have a cat*», потім ставить ще одну таку ж саму тварину і каже «*I have two cats*» і т.д. Звертає увагу дітей на закінчення - *S*).

3. Гра «**Великі сліди**». На підлозі розкладені паперові сліди із зображенням цифр, спочатку у порядку зростання, а потім врозкид. Діти ідуть по слідах називаючи цифру на яку вони наступають. Можна провести таку гру у вигляді змагання між двома командами.

4. Гра «**Палочки**». Вчитель пропонує кожному з дітей взяти певну кількість палочек із своєї коробки «*Olenka, take only one stick, please*» / «*Petryk, take only six sticks, please*» «*Mariika, take only five sticks, please*» і слідкує за правильністю виконання завдання.

Тема 5: Займенники

1. **Мої друзі.** Знайомство з займенниками *I, you, we*. Гра «**Обери друга**» Кожна дитина виходить і називає себе «***I am Nastia***», потім обирає собі друга і називає його «***You are Ihor***», Ігор теж обирає собі друга і каже «***I am Ihor. You are Olenka***».

2. **Ігри з Міккі-Маусом.** Привітання Міккі-Мауса (лялька), знайомство з займенниками *he, she, they*. Гра «**Дівчатка - хлопчики**». Міккі-Маус, звертаючись до дітей, питає, вказуючи на одного із дітей «***Is he Maksym? / Is she Olenka?***», якщо він правий - діти відповідають «***Yes, he / she is***», если ні – «***No, he / she is not***».

3. **Мої улюблені казки.** Діти приносять свої улюблені казки. Потім вказують на малюнки і кажуть «***He is Buratino***», «***She is Malvina***».

Тема 6: Родина

1. **Моя родина.** Ознайомлення з новою лексикою (*mother, father, sister, brother, grandmother, grandfather*). Гра «**Розкажи про себе**». Діти перераховують членів своєї родини з використанням структури «***I have***.» Діти говорять: ***My name is Olenka. I have a mother. I have a sister*** та ін.

2. **Мій фотоальбом.** Спільний перегляд фотоальбомів принесених дітьми. Діти розказують «***He is my brother, She is my mother***». Гра «**Плутанина**». Вчитель показує вже знайомі дітям фото членів родини і каже при цьому «***He is a father***», якщо сказане відповідає зображенню – діти плескають в долоні, якщо ні - діти тупають ногами.

Тема 7: Кольори

1. **Різнокольорові краски.** Знайомство з кольорами за допомогою комп'ютерної презентації, вчитель коментує «***It is red / It is yellow / It is blue***», діти повторюють за вчителем. Гра «**Розфарбуй**». Вчитель роздає дітям листки із зображенням тварин. Діти повинні розфарбувати тварин так, як скаже вчитель. Наприклад, вчитель говорить «***It is a pig. A pig is pink***» - діти розмальовують порося в рожевий колір.

2. **Дива природи.** Гра «**Вгадай колір**». Діти знімають з намальованого дерева листя, які із зворотного боку розфарбовані різними кольорами, і називають колір листя «***It is blue / It is red / It is white***» і т.д).

Тема 8: Мої іграшки.

1. *Подорож у країну іграшок.* Знайомство з новою лексикою за допомогою комп'ютерної презентації. Вчитель називає іграшки на екрані, діти повторюють, потім вчитель пропонує кожній дитині обрати серед іграшок, розкладених на підлозі ту, яку він назве.

2. *Магазин іграшок.* Введення структури «*My favorite toy is ...*». Діти розказують про свою улюблену іграшку «*My favorite toy is a car. It is yellow*». Гра «*Магазин іграшок*». Діти по черзі грають ролі продавця і покупця. Наприклад:

Продавець: *Hello! Can I help you?*

Покупець: *Give me, please, a doll.*

Продавець: *Here it is.*

Покупець: *Thank you.*

3. Гра «*Snowball*». Діти називають слова з теми, запропонованої вчителем. Перша дитина називає одне слово, друга дитина повторює це слово і додає своє, третя повторює перші два слова і знову додає своє і т.д. Наприклад:

Дитина 1: *Red.*

Дитина 2: *Red and black.*

Дитина 3: *Red, black and yellow.*

Дитина 4: *Red, black, yellow and blue.*

Тема 9: Частини тіла

1. *Доктор Айболить.* Знайомство з новою лексикою за допомогою озвученої комп'ютерної презентації «Частини тіла». Вчитель коментує, діти повторюють, а потім називають частини тіла разом із вчителем. Вчитель пропонує дітям одягнути шапку і халат Айболита і вилікувати пацієнта. Айболить повинен обрати собі пацієнта, вчитель називає будь-яку частину тіла, і Айболить торкається тієї частини тіла, що назвав вчитель.

2. *Візит Буратіно.* Знайомство з новою лексикою «Частини обличчя» за допомогою озвученої комп'ютерної презентації. Вчитель коментує, діти повторюють, а потім називають частини обличчя разом із вчителем. Вчитель за

допомогою ляльки Буратіно називає частини обличчя, діти повинні показати на собі цю частину обличчя.

3. **Малюємо портрет.** Діти малюють портрети членів своєї родини. Потім презентують свої малюнки коментуючи «*I have a grandmother. She has two blue eyes, red lips, blond hair*» і т.д.

Тема 10: Пори року

1. **В гості до осені.** Знайомство з осінніми місяцями, введення структури «*I can...*» і супроводжуючої лексики (*to run, to sing, to play football, to swim, to jump, to ski, to walk* і т.д.), практика у складанні висловлювань «*I can run in autumn*».

2. **Зима.** Знайомство з зимовими місяцями. Діти, одягнувши маски тварин розказують видумані монологи про себе: «*I am a bear. My name is Ted. I can sleep in winter*»)

3. **Весна.** Ознайомлення з весняними місяцями та супроводжуючою лексикою (*weather, shiny, windy, rainy, sunny, cloudy, cold, cool, hot* і т.д.), екскурсія на природу. Введення структури «*The weather is ...*». Вчитель запитує дітей «*What is the weather like today?*», діти відповідають «*The weather is fine / bad / rainy ...*».

4. **Літо.** Ознайомлення з літніми місяцями, змагання «Збери мозаїку». Діти діляться на чотири групи. Кожній групі вчитель називає англійською мовою назву пори року. Діти повинні зібрати мозаїку з емблемою своєї пори року: зима – сніговик, весна – сонце, літо – квітка, осінь - листя. Потім кожен з дітей говорить про те, що він вміє робити у певну пору року. Наприклад: «*I can swim in summer*» «*I can run in summer*» «*I can skate in summer*».

3. НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Соціально-економічні умови розвитку сучасного суспільства, інтеграційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються в різних сферах життя, створення спільного європейського ринку праці спричиняють підвищення інтересу до

вивчення іноземних мов як інструменту комунікації та взаємодії. Одним з шляхів підвищення ефективності навчання іноземних мов визнають збільшення терміну його вивчення за рахунок введення відповідної навчальної дисципліни вже в початковій школі.

Введення раннього навчання іноземної мови обумовлено психолого-фізіологічними, дидактико-когнітивними та соціальними факторами.

До **психолого-фізіологічних факторів** відносять такі характеристики молодших школярів як: завершеність нейрофізіологічного дозрівання мозку та пов'язані з цим гнучкість та пластичність механізмів говоріння, розвиток пам'яті, уваги, уяви, здатність до імітації, наслідування, висока сензитивність, відсутність упереджень, негативних стереотипів, довірливість і відкритість до зовнішніх впливів, готовність та зацікавленість у навчанні, мотивація молодших школярів на досягнення успіху, довільність, продуктивність і стійкість пізнавальних процесів, готовність керувати поведінкою на основі прийнятого рішення, наміру.

Дидактико-когнітивними факторами раннього навчання іноземної мови є новий рівень розвитку практичної та пізнавальної діяльності молодших школярів: перевага віддається спочатку ігровій, потім навчальній і, нарешті, трудовій діяльності; готовність до свідомого оволодіння мовними системами рідної та іноземної мов; розвиток в процесі спілкування мовних здібностей, набуття мовного досвіду та відчуття мови, подальший інтелектуальний розвиток дитини, формування організаційних, загально мовленнєвих, загально пізнавальних, контрольних-регулювальних та оціночно-результативних вмінь. Вивчення іноземної мови у початковій школі розглядається як підґрунтя для успішного навчання в основній школі та є передумовою для поглибленого та спеціалізованого вивчення іноземної мови.

До **соціальних факторів** успішного навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку відносять відсутність негативних стереотипів щодо інших народів і країн, готовність до сприйняття соціокультурної інформації і на цій основі формування толерантності, відвертості, поваги до людей планети,

набуття певного рівня міжкультурної іншомовної компетенції, що сприятиме взаєморозумінню та стабільності у світі.

Аналіз Державного стандарту початкової загальної освіти (2000 р.), програм з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів, вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволив сформулювати **практичну мету** навчання іноземної мови молодших школярів яка полягає у практичному опануванні учнями мовленнєвих умінь на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі в типових ситуаціях. Оволодіння учнями іншомовним спілкуванням передбачає формування у них певного рівня комунікативної компетенції, яка реалізується за допомогою мовленнєвих умінь, розвинених на основі мовних, лінгвокраїнознавчих і країнознавчих знань та навичок мовлення.

На думку С. В. Роман загальна мета навчання іноземної мови передбачає здійснення завдань практичної, освітньої, розвиваючої та виховної функцій.

Практичними завданнями процесу навчання іноземної мови молодших школярів визначено:

- ✓ сформулювати елементарні комунікативні вміння в чотирьох видах мовленнєвої діяльності з урахуванням мовленнєвих можливостей і потреб молодших школярів;

- ✓ навчити учнів розуміти на слух мовлення вчителя, однокласників, основний зміст нескладних навчальних та автентичних текстів (діалогів, віршів, малих форм дитячого фольклору), які побудовані на засвоєному мовному матеріалі і звучать у нормальному темпі, а також з опорою на візуальну наочність і мовну здогадку;

- ✓ навчити учнів брати участь в діалогічному спілкуванні: вести елементарний діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалог-обмін думками в обмеженому колі типових ситуацій, у визначених комунікативних сферах, уміти використовувати в процесі спілкування невербальні засоби комунікації (жести, міміку). При цьому висловлювання кожного

співрозмовника повинно містити 4-5 реплік, правильно оформлених у мовному відношенні;

✓ коротко висловлюватись у межах відібраних для початкової школи тем: уміти робити короткі повідомлення про певні події і факти, передавати зміст прочитаного або прослуханого тексту, описувати явища й об'єкти, переконувати співрозмовника в чомусь, висловлювати свої думки і ставлення до предмета мовлення. Монологічне висловлювання має відповідати вимогам повноти, розгорнутості завершеності думки. Але варіативність мовних засобів може бути обмеженою, що має компенсуватись застосуванням міміки, жестів. Обсяг висловлювань має становити 8 речень (на кінець початкового курсу);

✓ уміти читати вголос та про себе короткі (обсягом до 500 друкованих знаків) навчальні і полегшені автентичні тексти, користуючись прийомами ознайомлювального та вивчаючого читання;

✓ уміти зафіксувати й передати письмово елементарну інформацію, наприклад, оформити з опорою на зразок особистий лист, листівку-вітання, написати адресу, оголошення, описувати предмет, особу, явище, фіксувати на письмі (обсягом до 8 речень) прослухану інформацію;

✓ правильно вимовляти й розрізнявати на слух звуки, слова, словосполучення і речення іноземною мовою, дотримуючись інтонації основних типів речення;

✓ оволодіти найбільш уживаною лексикою в рамках тематики початкового ступеня, засвоїти продуктивний лексичний мінімум обсягом не менше 500 лексичних одиниць. Загальний обсяг лексики разом із рецептивним лексичним мінімумом має складати не менше 600 лексичних одиниць;

✓ сформулювати уявлення щодо основних граматичних категорій виучуваної мови, розрізняти вивчену лексику і граматику під час читання та аудіювання і використовувати її в усному спілкуванні.

До **освітніх завдань** навчання іноземної мови молодших школярів відносять: розширювати філологічний кругозір учнів; вчити їх спостерігати за явищами іноземної мови: фонетичними, лексичними, граматичними, помічати їх відмінності від явищ рідної мови; формувати відповідну систему

лінгвістичних понять; формувати первинне уявлення про фонетичну (лексичну, граматичну) будову іноземної мови;

✓ сприяти усвідомленню учнями свого мислення;

✓ розширювати загальний кругозір учнів: збагачувати духовний світ дитини, формувати знання про дитячу субкультуру країни, мова якої вивчається; знайомити молодших школярів зі світом їх зарубіжних ровесників: їхніми інтересами, уподобаннями, потребами, характером діяльності (навчальної, ігрової, практичної, художньо-естетичної), особливостями шкільного життя, довкілля, ставлення до природи, тварин, характером взаємовідносин у сім'ї, з дорослими; знайомити дітей з особливостями національної ментальності і стереотипами поведінки юних носіїв мови у типових ситуаціях спілкування;

✓ знайомити учнів з державною символікою, з деякими національними традиціями, характером національної культури спілкування, укладом повсякденного життя, інтер'єром помешкань, національними святами, етикетом;

✓ сприяти в ході реалізації зазначених вище завдань формуванню в учнів образу країни, мова якої вивчається, та образу зарубіжного ровесника;

✓ залучати до діалогу культур – зарубіжної та рідної; підвищувати загальну культуру учнів; учити орієнтуватись у предметі, працювати з підручником, робочим зошитом, звуковим супроводом до навчально-методичного комплексу; учити будувати свою роботу над предметом "Іноземна мова" свідомо, економно, творчо й цілеспрямовано, формувати автономію учня в навчальній діяльності.

Розвиваючими завданнями навчального процесу з іноземної мови у початковій школі є:

✓ вдосконалювати роботу пам'яті: збільшувати обсяг довготривалої пам'яті (лексичний запас учня), слухової короткочасної пам'яті, оперативної пам'яті (вибір мовних засобів), зорової пам'яті, рухової (моторної) пам'яті; розвивати вміння раціонально застосовувати прийоми мнемічної діяльності під час засвоєння мовного матеріалу;

✓ вдосконалювати якість процесів мислення: операцій аналізу, порівняння, зіставлення, щоб знайти однакове, подібне, відмінне; операцій аналогії, умовиводу, рефлексії (здатності до міркувань, аналізу власних думок, почуттів, до усвідомлення свого мислення);

✓ формувати здатність до мовних спостережень, до виявлення мовних закономірностей; розвивати здібність до здогадки (мовної, ситуативної, контекстуальної), розвивати вміння здійснювати перенос у нову ситуацію на основі реалізації проблемно-пошукової діяльності;

✓ заохочувати розвиток уяви, творчої фантазії учнів;

✓ розвивати механізм вірогідного прогнозування;

✓ розвивати мовленнєву реакцію, готовність до участі в спілкуванні, уміння самостійно планувати мовленнєві вчинки (дії), співвідносячи їх цілі зі змістом, розвивати вміння логічно, послідовно викладати зміст прослуханого, прочитаного, і побаченого;

✓ вдосконалювати якість слухового сприймання, розвивати фонематичний та інтонаційний слух учнів, слуховий самоконтроль, здатність до імітації;

✓ формувати сталість уваги: довільної й мимовільної;

✓ вдосконалювати якість слухового сприймання, розвивати фонематичний та інтонаційний слух учнів, слуховий самоконтроль, здатність до імітації;

✓ формувати культуру читання, письма, усного мовлення;

✓ розвивати готовність і здатність до творчої іншомовної діяльності;

✓ сприяти формуванню готовності і здатності до автономної (самостійної) діяльності, до подальшої самоосвіти та самовдосконалення;

✓ розвивати в контексті організації англomовної комунікативної діяльності позитивні емоції учнів, чуйність, сприйнятливність до краси, естетичні переживання від краси побаченого, почутого, зробленого власними руками і руками однокласників.

Виховними завданнями у процесі навчання іноземної мови молодших школярів визнають:

- ✓ виховувати розуміння важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування;
- ✓ прищеплювати почуття поваги до народу-носія іноземної мови та до національної культури країни, мова якої вивчається;
- ✓ сприяти соціалізації дитини, встановленню контактів з ровесниками, дорослими; формувати в учня бачення самого себе у взаємодії та взаємозалежності з іншими в ході активної мовленнєвої діяльності в парах, в малих групах, командах, шеренгах, що рухаються, тощо;
- ✓ виховувати культуру спілкування, прийняту в сучасному цивілізованому світі, розвивати необхідні для цього риси характеру: доброзичливість, привітність, увагу і повагу до співрозмовника, стриманість в оцінках, толерантність, ввічливість як норму поведінки;
- ✓ виховувати демократичну культуру поведінки учнів, самоповагу і повагу до всіх членів учнівського колективу, заохочувати дітей говорити один одному про те, як вони один одному подобаються, підтримувати дружні зв'язки дітей, вчити їх відстоювати свою позицію, бути відповідальними, заохочувати прагнення до колективної співпраці та рівноправного партнерства;
- ✓ виховувати гуманістичне бачення світу, загальнопланетарне мислення, розуміння необхідності захищати природу, формувати впевненість в істинності загальнолюдських цінностей;
- ✓ виховувати морально-етичні норми поведінки: повагу до старших, чемність, доброту, готовність прийти на допомогу, чуйність, порядність, почуття власної гідності;
- ✓ заохочувати працьовитість, ручну вмільність, охайність у виконанні завдань, і виховувати розуміння суспільної вартості учнівської продуктивної праці;
- ✓ виховувати спостережливість, допитливість, волю, наполегливість у долатті труднощів;
- ✓ заохочувати до творчої ініціативи та прояву самобутності дитини в ході виконання продуктивних творчих завдань (наприклад, проектів), виховувати її позитивну самооцінку;

- ✓ сприяти руховій активності дітей, їхній фізичній вправності, формувати здатність до імпровізації, артистизм, позитивні емоції;
- ✓ формувати культурно-естетичні та художні смаки дітей;
- ✓ виховувати дітей як типових носіїв української національної культури, зміцнювати їх національну свідомість в ході організації іншомовної мовленнєвої взаємодії за принципом діалогу культур.

Мета і завдання зумовлюють зміст навчання іноземної мови учнів початкової школи, який відображено в навчальних програмах, підручниках, посібниках, дидактичних матеріалах для самостійної роботи. Ефективність навчального процесу напряду залежить від розуміння вчителем чому навчати, якими знаннями, вміннями, навичками має володіти учень. Отже, **зміст навчання** становить все те, що залучається у діяльність вчителя, навчальну діяльність учня, а також навчальний матеріал та процес його засвоєння.

Аналіз світових тенденцій розвитку освіти дозволяє стверджувати про впровадження в педагогічну практику компетентнісного підходу до формування змісту навчання. Державний стандарт початкової загальної освіти (2000 р.) України є тому підтвердженням. Змістове наповнення освітньої галузі «Мови і літератури» передбачає опанування молодшими школярами української мови та інших мов як засобу спілкування і пізнання, прилучення до скарбниць духовності і культури, літературних надбань українського народу і народів світу, виховання громадянськості, патріотизму, національної самосвідомості.

Здатність учнів спілкуватися іноземною мовою в типових ситуаціях повсякденного життя в межах засвоєного програмного матеріалу є основою **іншомовної комунікативної компетенції**.

Зміст навчання іноземної мови в початковій школі складається з таких компонентів: **сфери комунікативної діяльності** (соціально-побутова, соціокультурна, навчально-трудова, ігрова); **тематика спілкування** (Мій світ; Я моя сім'я і друзі; Шкільне життя; Робота (професії); Дозвілля; Природа; Людина; Життя суспільства.); **мовленнєві функції** (описувати повсякденні події, запросити та надати інформацію у межах сфер спілкування; висловити

прохання; погодитися чи не погодитися із співрозмовником тощо; описувати улюблені заняття тощо); **мовний матеріал** (фонетичний, лексичний, граматичний), правила його оформлення й навички оперування ним; **мовленнєві вміння** (аудіювання, говоріння, читання, письмо); **соціокультурний компонент** (знання національно-культурних особливостей та реалій країни, мова якої вивчається, етикет у порівнянні з національними традиціями та етикетними нормами); **загальнонавчальні та спеціальні вміння** (стратегічна компетенція).

Тематика і комунікативні ситуації, в рамках яких здійснюється усне та письмове спілкування молодших школярів, мають відповідати інтересам та потребам дітей, бути особистісно значимими та сприяти їх творчій ініціативі та самостійності. Вдало підібрані ситуації дозволяють на елементарному мовному матеріалі формувати культуру спілкування, основи позитивного ставлення до народу та країни, мова яких вивчається. Вже на цьому етапі навчання можливо формувати повагу до співрозмовника, здатність підтримувати розмову, відстоювати власну точку зору.

Любов до тварин, бажання доглядати домашніх улюбленців, спостерігати їх поведінку є основою організації роботи з анімалістичною тематикою на початковому етапі навчання.

Введення в ситуації спілкування молодших школярів літературно-країнознавчого матеріалу (персонажі дитячої літератури, мультфільмів та кінофільмів народу-носія мови, що вивчається, дитячий фольклор, ігри, пісні зарубіжних ровесників тощо) створює умови для формування фонових знань, естетичних смаків, виховання творчості, сприяють соціалізації дітей. О. О. Коломінова, досліджуючи правомірність залучення дітей до вивчення нової національної культури на уроці іноземної мови, звертає увагу на той факт, що спілкування у формі «діалогу культур» посилює мотивацію навчання, активізує мовленнєво-мисленнєву діяльність дітей.

Розвиток комунікативних вмінь не можливий без знання мовних засобів спілкування. Тому програмою навчання передбачено вивчення основ іноземної мови (фонетика, лексика, граматики) та ознайомлення з засобами застосування

знань у мовленні. Вчитель має розуміти продуктивний та рецептивний рівень володіння мовою та відповідно організувати навчальну діяльність учнів. Цілеспрямована робота над мовним матеріалом сприяє формуванню та розвитку умінь слухати і розуміти, говорити, читати і писати, дозволяє поступово формувати розуміння мови як системи.

Діяльність учнів в процесі вивчення мови дозволяє адаптуватися до умов шкільного життя та є шляхом формування **організаційних** (працювати в різних режимах, контролювати та оцінювати власні дії та дії співрозмовника, слухати, самостійно виконувати завдання тощо) **інтелектуальних** (спостерігати за мовними явищами, порівнювати явища рідної та іноземної мови, розпізнавати мовні явища за певними ознаками тощо), **комунікативних вмінь** (планувати висловлювання, дотримуватися мовленнєвого етикету, здогадуватися та передбачати реакції співрозмовника тощо).

Реалізувати зміст навчання та досягти ефективних результатів процесу вчитель може за умови розуміння принципів навчання та використання їх при організації діяльності учнів. Нагадаємо, що під принципами розуміють вихідні положення, головні ідеї, які відображають вимоги щодо організації навчального процесу. Принципи навчання у процесі розвитку науки та практики постійно змінюються: розвиваються, поглиблюються, розширюються, зникають одні, відпрацьовуються як нові інші. Принципи, витікають із законів та закономірностей процесу навчання і носять суб'єктивний характер. Тому в підручниках, посібниках різних авторів ми можемо знаходити описання різної кількості принципів.

Можна виділити наступні **принципи навчання**:

- процес навчання є особистісно-орієнтованим та спрямованим на подальший розвиток мовної особистості, потреб і мотивів, здібностей учня до міжкультурного спілкування;
- процес навчання відбувається у діяльності учнів; принцип усвідомленого засвоєння мови; принцип врахування рідної мови;
- принцип диференціації та інтеграції; індивідуальний підхід у навчанні в умовах колективних форм його організації;

- використання різноманітних засобів наочності.

В процесі навчання іноземної мови у початковій школі виділяються **загальнодидактичні принципи:**

- принцип всебічного розвитку особистості; принцип науковості і доступності; принцип міцності і дієвості результатів навчання;
- принцип наочності; принцип цілісності впливу навчально-виховного процесу;
- принцип системності; принцип природовідповідності організації навчання;
- принцип індивідуального підходу;
- принцип мотиваційного забезпечення навчального процесу;
- принцип взаємозв'язку навчання і розвитку.

та методичні принципи:

- принцип комунікативності, принцип диференціації та інтеграції навчання іноземної мови;
- принцип урахування рідної мови; принцип домінуючої ролі вправ.

Можна розглянути **часткові методичні принципи**. Зона дії яких обмежена:

- метою навчання (принцип життєвої орієнтації навчання іноземної мови);
- змістом (принцип автентичності навчальних матеріалів);
- способами організації навчальної діяльності учнів (принцип ситуативності, особистісної орієнтації навчання, колективної взаємодії, мисленнєво-мовленнєвої активності, автономії учня);
- характером лінгвістичних операцій (принцип філологізації навчання іноземної мови);
- особливостями навчання мовного матеріалу (принципи навчання фонетики, граматики);
- специфікою запровадження раннього шкільного навчання іноземної мови (принцип інтенсивності початкового етапу) тощо.

На підставі знання принципів та розуміння механізмів процесу навчання вчитель відпрацьовує правила, які дозволяють передбачити алгоритми дій, умови навчання, вимоги щодо власної діяльності та діяльності учнів. Наведемо приклади таких правил:

✓ Вчитель та учні мають стати співтворцями уроку. Авторитарний стиль спілкування не сприяє створенню атмосфери довіри та доброзичливості. Процес навчання є більш результативним, якщо відбувається на емоційно позитивному фоні.

✓ Використання автентичних текстів та матеріалів дозволить забезпечити об'єктивність інформації та створити умови для розуміння дитиною спільних та відмінних рис національної культури та культури країни, мова якої вивчається.

✓ Будь-яка навчальна, ігрова, трудова діяльність учня на уроці може бути результативною лише за умови її реалізації на підставі його потреб та намірів. Важливим є створення мотиву діяльності учня.

✓ Щоб забезпечити іншомовне середовище на уроці іноземної мови вчитель має завчити прості вислови для організації роботи в класі, постійно їх повторювати, говорити чітко, роблячи паузи після логічно пов'язаних груп слів, виділяючи інтонацією та наголосом важливі слова, вирази.

✓ Для забезпечення розуміння іншомовного мовлення вчителя на уроці слід підкріплювати слова чи фрази письмом або малюванням на дошці, рухами, виразом обличчя, діями, малюнками тощо.

✓ Спонукаати дітей говорити іноземною мовою, але робити це поступово. Не ігнорувати те, що кажуть учні рідною мовою. Відповідати іноземною на звернення учня рідною мовою, але впевнитися що надана інформація є зрозумілою учню. Діти можуть вживати рідну мову, звертаючись один до одного, крім спеціально обумовлених завдань. Готовність спілкуватися лише іноземною формується поступово.

✓ Навчити учнів сприймати ляльок, казкових персонажів як „носіїв мови” з якими процес спілкування вчителя та учнів відбувається іноземною мовою.

✓ Використовувати в процесі навчання такі види діяльності, які передбачають виготовлення учнями предметів, іграшок, малюнків, ігор тощо. При цьому коментар вчителя щодо дій та алгоритмів діяльності учнів має відбуватися іноземною мовою та підкріплюватися показом, жестами, мімікою.

✓ Використовувати зроблені речі у подальшому спілкуванні: малюнки можуть стати ілюстраціями до прочитаного чи прослуханого тексту при усному його відтворенні; приладдя (карти, таблиці, колажі тощо) можна використати при організації ігрової діяльності; ляльки, елементи одягу, предмети тощо можуть бути використані при драматизації та інсценуваннях.

✓ При організації роботи підтримувати дітей з низьким соціальним статусом. Створювати ситуації щодо підкріплення позитивних результатів учнів, звертаючи увагу на колективні та індивідуальні здобутки.

✓ Постійно обмінюватися інформацією щодо процесу навчання, індивідуального розвитку учнів з іншими вчителями, які працюють в класі та батьками. Це дозволить відпрацювати спільні підходи та запобігти небажаним результатам.

Перелік правил, за яких має відбуватися процес навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку, може продовжуватися, виходячи з особливостей навчання видів мовленнєвої діяльності, мовного матеріалу, наявної навчально-матеріальної бази, засобів навчання, досвіду вчителя.

Забезпечити ефективність навчального процесу неможливо без застосування **методів, прийомів та форм навчання**. Традиційні для процесу навчання іноземної мови методи-способи (демонстрація (показ), пояснення та організація вправлення) є характерними й для етапу початкової школи. Однак, слід пам'ятати про те, що вікові та психологічні особливості молодших школярів, дидактичні умови процесу навчання в початковій школі вимагають від вчителя особливої уваги щодо умов застосування цих методів та прийомів навчання.

Так, слабкість довільної регуляції поведінки та уваги дитини вимагають від вчителя вже на **етапі презентації** мовного чи мовленнєвого матеріалу використати такі прийоми, які б стимулювали сприйняття, осмислення та

проговорювання мовних одиниць, усвідомлення учнями способів оперування ними.

Існують різні способи демонстрації матеріалу: усно, письмово, за допомогою засобів наочності, з елементами театралізації.

Пояснення, як метод навчання, має на меті розкрити суть мовного явища чи мовленнєвої дії, виділити характерні ознаки, стимулювати розумову активність учнів. Пояснення, як правило, носить форму коментарю чи інструктажу.

Вводячи новий матеріал, вчитель має спостерігати за тим, чи всі учні зрозуміли його, задавати запитання, просити їх повторити наведений зразок.

Переходячи до **етапу тренування** слід перевірити розуміння учнями алгоритму дій, скоригувати їх в разі неточності виконання. На цьому етапі, працюючи в режимі фронтальної роботи, вчитель звертає увагу на окремих учнів, надає їм можливість проговорити матеріал, що відпрацьовується чи виконати дії під керівництвом вчителя. Наступним етапом є робота учнів в парах, яка дозволяє кожному з учасників процесу проговорити та прослухати партнера, спостерігаючи за стилем виконання дії. Така робота сприяє формуванню спостережливості, критичності та саморефлексії навчальних дій. Роль вчителя на цьому етапі слідкувати за дотриманням умов діяльності, звертаючи увагу на окремі пари та корегуючи їх діяльність.

Наступним етапом роботи над матеріалом є його **інтеграція** у вже наявний мовленнєвий досвід учнів через залучення їх до ігрової комунікації, розумово-мовленнєвих видів діяльності, прослуховування сюжетних історій, драматизації, виготовлення малюнків, іграшок, предметів, написання письмових робіт.

Таким чином можна виділити наступні етапи опанування матеріалом: *введення (Presentation)*, *тренування (Practice)* та *застосування (Production)*, що є обов'язковими в роботі з учнями молодшої школи.

Проілюструємо поетапність роботи при відпрацюванні певних звуків, застосовуючи скоромовки:

Етап введення

✓ дати можливість прослухати скоромовку у пред'явленні вчителя чи в аудіозапису

✓ перевірити розуміння учнями змісту скоромовки (опора на ілюстрації, жести, пантоміму, переклад)

Етап тренування

✓ відпрацювати ізольовано звуки та нові слова

✓ повільно прочитати скоромовку (група – $У_1, \dots, У_2$)

✓ розподілити групу на пари ($У_1$ – проговорює (читає) скоромовку, $У_2$ – слухає та виправляє). Після декількох разів повторення – ролі змінюються

Етап застосування

✓ відтворення учнями скоромовки у темпі, наближеному до зразка

✓ бажаючи учні декламують скоромовку перед класом (відбувається у формі змагання)

Слід пам'ятати, що теоретичний розподіл на етапи роботи є умовним. На практиці, як правило, види діяльності кожного етапу взаємопов'язані. Враховуючи різний рівень підготовки та розвитку учнів, в процесі навчання дуже часто спостерігаємо різний темп їх просування у виконанні завдання. Тому, важливим також є формування пар з учнів з різним темпом роботи. Такий підхід дозволить поступово наблизити групу до оптимального темпу роботи.

Соціальний та навчальний досвід учнів початкової школи хоча й набуває нових форм, однак є ще невеликим. Тому, спираючись на положення про те, що рівень образного мислення значно вищий за рівень абстрактно-логічного, виправданим є подавати інформацію в ігровій формі, яка повністю відповідає комунікативному підходу на цьому етапі навчання.

Значне місце в процесі навчання іноземної мови в початковій школі належить **дидактичним іграм**, які можна використовувати на різних етапах уроку:

– введення лексичних одиниць («Що це може бути?», «Запам'ятай слово», «Фантастичні історії» тощо);

- закріплення лексичних одиниць («Крок – слово», «Їстівне – неїстівне», «Знайди предмет», «Пофантазуй і намалюй» тощо);
- розвиток усного мовлення («Склади оповідання і проілюструй його», «Снігова куля», «Хто це?», «Хованки», «Відгадай професію», «Дванадцять місяців»);
- звуковий аналіз слів («Назви слова з певним звуком», «Підійдять, звуки», «Голосний – приголосний» тощо);
- засвоєння букв та транскрипції звуків («Знайди пари букв», «Знайди зашифроване слово», «Почни з останньої букви», «Назви слова на певний звук»);
- читання вже відомих слів («Зачаровані картки», «Знищені букви», «Склади слово», «Продовж склад», «Анаграми» тощо);
- оволодіння правилами читання («Знайди слова-друзі», «Чи є такий звук» тощо);
- удосконалення навичок читання («Карти», «Прочитай зашифроване повідомлення», «Знайди помилку», «Пошкоджений лист», «Кросворд в малюнках» тощо);
- формування та розвиток навичок письма («З'єднай крапки та прочитай літери», «Знайди заховані літери та напиши з них слова») тощо.

Особливе місце в процесі навчання займають **рольові ігри**, які дозволяють оптимально використовувати фронтальні, групові, парні і індивідуальні форми діяльності на уроці та в позакласній роботі. Проте, на різних етапах вивчення іноземної мови слід використовувати різні види рольових ігор. Так, у другому класі учням пропонують ігри, що потребують від них перевтілення в різні казкові персонажі (драматизації, ляльковий театр, пальчиковий театр, театр тіней). У третьому класі робота учнів має бути спрямована на ведення діалогу (продавець та покупець, лікар – відвідувач, вчитель – учень, гість з країни, мова якої вивчається – наш співвітчизник). У четвертому класі в ході рольової гри мають обговорюватися певні проблеми та моделюватися ситуації обговорення, круглого столу, зустрічі («До нас їдуть

гості з Англії», «Подорож до друзів», «Готуємось до святкування Різдва» тощо).

Одним з ефективних підходів до організації процесу навчання іноземної мови в початковій школі є використання **казкових сюжетів**.

Ознайомлюючись з казкою, дитина охоче занурюється в світ її героїв, жваво переймається сюжетними колізіями твору. Казка задовольняє потреби дітей у небуденності, пробуджує фантазію, емоційно зацікавлює. З лінгвістичного погляду казки є невичерпним джерелом різноманітного мовного матеріалу. Фабула казки завжди динамічна, їй притаманна швидка зміна подій, вчинків персонажів. Між епізодами казки існують чіткі логіко-сміслові зв'язки. Усе це значно полегшує їх сприйняття учнями.

Для опрацювання матеріалу казок рекомендується методична *технологія подвійного входження (Double Entry Technique)*. Суть її полягає в тому, що на одному із занять учитель вводить у навчальний процес казку як розповідь, а на наступних заняттях опрацьовуються епізоди казки, зосереджуючись на потрібному для вивчення мовному матеріалі.

Так, при першому входженні діти ознайомлюються з головними героями казки, вводиться необхідний лексичний матеріал. Далі вчитель розповідає казку у спрощеному варіанті, вживаючи лексичний і граматичний матеріал, відомий учням. Він доповнює свою розповідь рухами, жестами, мімікою, змінами голосу та інтонації, загострюючи увагу на найбільш важливих епізодах. Після прослуховування вчитель обговорює з учнями казку. Розділившись на групи (пари) учні описують героїв казки, визначають послідовність подій, вживаючи активну лексику, заповнюють пропуски в друкованому варіанті казки. Таким чином організується говоріння, читання та письмо.

При другому входженні (на наступному занятті) вчитель повертається до роботи над казкою з метою опрацювання матеріалу, що на даний момент вивчається. Наприклад, робота над певними звуками, вживанням прийменників, займенників, тематичною лексикою тощо.

Поступово діти вивчають текст казки, проговорюють його, драматизують, виконуючи ролі персонажів. Краще підготовленим учням можна запропонувати

підготувати власний варіант казки та ознайомитися з варіантами, підготовленими іншими учнями. Спираючись на уявлення дітей, їх творчість, вчитель одночасно використовує ситуацію для розвитку навичок та вмінь аудіювання, говоріння, читання та письма.

Використовуючи казкові сюжети, вчитель має пам'ятати наступні правила:

- дійові особи сюжетів – персонажі з яскравою індивідуальністю: мавпочка Анфіска – пустунка, Вінні-Пух – розгублений, неуважний, але добрий, Незнайко – багато не знає, але хоче навчитися;

- при складанні сюжетів можна об'єднувати героїв різних казок чи героїв однієї казки (книги);

- сюжети казок можуть бути уявними, проте характер героїв має бути врахований;

- використання при цьому наочності сприяє більш глибокому проникненню учнів у зміст сюжету, допомагає усвідомити логіку розвитку подій, тримати в пам'яті послідовність розповіді;

- учні обов'язково мають виконувати ті дії, які передбачені сюжетом (тягнути ріпку («Ріпка»), будувати будинок, дути на будинок («Троє поросят»), пересуватися («Колобок»), збирати квіти («Червона Шапочка») тощо).

Казкові персонажі можуть бути залучені також і при реалізації певних етапів уроку:

- фонетичну зарядку проводить мавпочка Анфіска: дражнить дітей (звуки *[t]*, *[d]*), гарчить як собачка (звук *[r]*), прибирає кімнату (звуки *[t]*, *[d]*), гасить свічку (звук *[w]*) тощо;

- тренування лексики разом з учнями здійснюють Карандаш та Незнайко;

- *Mr. Question* допомагає навчитися задавати запитання;

- учні допомагають Незнайку згадати літери, написати слово, вивчити нову літеру, нові слова);

- Карлсон, який весь час щось плутає, засвоює правила поведінки: *Don't sit on the lamp; Don't sleep under the bed* тощо.

Присутність на уроці казкових персонажів дозволяє вчителю активізувати увагу учнів та опинитися там, куди запрошує казковий сюжет, тим самим змоделювати ситуації спілкування у різних умовах (будинки, палац, ліс, берег моря, літо, зима тощо).

Враховуючи той факт, що з приходом до школи у учнів змінюються форми пізнавальних процесів, набуваються якості, які властиві дорослим людям, то слід пропонувати й нові види діяльності, які потребують і нового досвіду між особистісних стосунків.

Проектна методика є одним із варіантів такої діяльності. Прикладами таких проектів для учнів початкової школи є: анкетування, виготовлення колажів, приготування страв, збирання певної інформації в оточуючому середовищі (школа, місто, село, засоби масової інформації тощо) з певної проблеми та підготовлення повідомлення, оформлення альбому, газети, журналу, підготовка іноземною мовою театральних вистав.

Наш досвід впровадження проектної методики у процесі навчання молодших школярів іноземної мови дозволяє стверджувати про те, що, як правило, всі учні з задоволенням беруть участь у роботі. Під час колективного обговорення учні з більш високим рівнем навчальної та комунікативної готовності мають можливість актуалізувати набуті знання, вміння, навички та проявити ініціативу у плануванні діяльності. Менш підготовлені учні, виконуючи індивідуальні завдання за підтримки інших учасників проекту, мають можливість працювати у властивому для них темпі, постійно проговорюючи матеріал, отримуючи допомогу з боку вчителя та учнів. Поєднання різних режимів роботи дозволяє створити умови для творчої ініціативи та самостійності всім учасникам проекту.

Презентація матеріалів потребує від учасників вільного володіння мовним та мовленнєвим матеріалом, готовності до публічного виступу, що досягається під час підготовки, через багаторазове опрацювання та повторення матеріалу. Крім того, проект – це реальна, змотивована діяльність учнів, яка передбачає широкий спектр між особистісних стосунків, інтеграцію навчальної, художньо-естетичної, трудової та ігрової форм, що відповідає завданням

початкової школи щодо створення ситуацій соціального та загального розвитку учнів.

Завданням викладача є раціональне використання в навчальному процесі методів, прийомів, форм, що максимально забезпечують досягнення поставленої мети: засвоєння знань, формування вмінь і навичок, застосування набутого досвіду для вирішення комунікативних завдань, розвиток творчого мислення та пізнавальних інтересів, здібностей учнів.

Особливістю дітей молодшого шкільного віку є безмежна довіра до дорослих. Визнаючи авторитет вчителя, діти майже беззастережно приймають його оцінки, що даються їх успіхам у різних видах діяльності та сприяють формуванню самооцінки. Тому **контрольно-регулятивний та оцінювально-результативний компоненти** процесу навчання також потребують особливої уваги з боку вчителя.

На підставі дослідження проблем навчання дітей молодшого шкільного віку, можна зробити висновок, що для учня важливим є відчуття того, що його результати навчально-пізнавальної діяльності позитивно відмічені дорослими та однокласниками. В разі невдачі учень потребує осмислення ситуації як тимчасової труднощі, яку можливо та необхідно подолати.

Розводячи поняття «оцінка» та «відмітка» слід звернути увагу на те, що негативні відмітки за помилки в мовленні перешкоджають ініціативі, активності та самостійності школяра. Тому, на початковому етапі навчання іноземної мови процес може відбуватися без виставляння «відміток», але при підсиленій увазі до стимулюючих оцінок. Це передбачає підкреслення позитивних досягнень у формуванні мовленнєвих вмінь та навичок і на цьому фоні окреслення шляхів подолання недоліків. Вчитель має постійно демонструвати задоволення від правильних відповідей учнів, заохочувати старанність, наполегливість, прагнення учня самостійно подолати перешкоди. Важливо створити таку атмосферу, коли в оцінках та відмітках учень бачить позитивні результати навчання, а не відставання.

Такий підхід потребує від вчителя певного арсеналу прийомів щодо заохочення діяльності учнів: заохочувальні призи, кольорові картки, іграшки, бали, привітання піснею, віршем тощо.

Початкова школа передбачає ретельно підготовлену, особливу форму проведення занять. Це зумовлено слабкістю довільних процесів дитини і тісним зв'язком навчальної діяльності з іншими видами діяльності молодших школярів.

В зарубіжній практиці навчання іноземної мови в початковій школі існують різні моделі організації процесу навчання: 10 -15 хвилин, але кожного дня (Велика Британія, Франція), 2 уроки на тиждень (Франція), білінгвальна модель (частина дисциплін викладається рідною мовою, частина – іноземною) (Австрія, США). Державним стандартом змісту освіти в початковій школі вивчення іноземної мови передбачено з другого класу. Залежно від умов (тип навчального закладу, наявність навчального часу, навчально-методичного та матеріального забезпечення, педагогічних кадрів) процес навчання відбувається на уроках (1 - 3 уроки на тиждень) та в позаурочний час в групах (10 - 26 учнів).

Результативність уроку зумовлена правильною постановкою, повнотою та якістю вирішення кожної практичної задачі, яка запланована, оскільки саме практичні задачі зумовлюють структуру уроку і конкретні види роботи на кожному його етапі. Навчання мовленнєвої діяльності відбувається поетапно.

- ✓ **Пізнавально-мотиваційна частина** передбачає постановку задачі, стимулювання потреби та інтересу учнів до її виконання
- ✓ **Виконавча (основна) частина** задачі охоплює підготовчі і власно виконавчі дії учнів
- ✓ **Узагальнююча частина задачі** передбачає підбивання підсумків, оцінку діяльності учнів, ознайомлення їх з перспективою наступної задачі, заохочення дітей.

Основні навчальні задачі уроку англійської мови у початковій школі.

Композиція уроку передбачає як **зовнішню структуру** (початок, основна і заключна частини уроку), так і **внутрішню структуру**, яка зумовлена етапами вирішення практичних задач навчання мовленнєвої діяльності.

Завданнями вчителя на початку уроку є створення організаційних передумов діяльності (перевірка готовності учнів до роботи, наявності необхідних навчальних матеріалів, тощо), організація класу до роботи, створення іншомовної атмосфери, настройка артикуляційного апарату. На цьому етапі рекомендується застосовувати вже знайомий учням мовний матеріал, відомі види мовленнєвої діяльності, передбачати окремі елементи підготовчих дій щодо наступного виду діяльності.

В основній частині уроку вирішуються заплановані практичні завдання (ознайомлення з новим мовним матеріалом, відпрацювання алгоритмів дій, здійснення комунікативної діяльності у поєднанні з навчальною, ігровою, трудовою, художньо-естетичною). При організації вправлення учнів у іншомовному спілкуванні слід пам'ятати про необхідність зміни режимів роботи, інтеграцію нового матеріалу до наявного досвіду молодших школярів, підтримку емоційно позитивної атмосфери уроку.

На заключному етапі уроку слід передбачити такі види роботи, які б дозволили продемонструвати результати діяльності та обговорити їх, зняти емоційну напругу учнів в разі інтенсивної розумової діяльності на попередньому етапі. Для цього рекомендується включення в урок розважальних ігор, драматизацій, проведення змагань, конкурсів. Особливої уваги з боку вчителя потребує інструктаж та коментар щодо домашнього завдання. Обов'язковою є перевірка розуміння учнями алгоритму самостійної роботи вдома, наявність запису завдання в щоденнику чи зошиті.

Психологами та методистами підкреслюється необхідність забезпечення динаміки уроку в молодших класах, а також інтеграції видів діяльності. Існує навіть думка, що типовою формою заняття в початковій школі має бути театралізована гра, що характеризується широким використанням елементів гри, змагання, функціональної музики тощо.

Значна роль у процесі навчання належить **засобам** навчання іноземних мов.

До основних засобів навчання належать: програма, підручник, книга для вчителя, робочий зошит на друкованій основі. До допоміжних засобів навчання відносяться: аудіо- та відео матеріали, комп'ютерні програми, плакати, картки, схеми.

В навчальному процесі з іноземної мови в початковій школі також широко використовуються книги, словники, журнали, відеофільми іноземними мовами, автентичні зразки іншомовного мовлення (римівки, вірші, пісні, джазові наспіви, ситуативні мікродіалоги, ритмізовані казки, оповідання у виконанні носіїв мови).

Завдання вчителя полягає у підборі навчально-методичного комплекту, який відповідає програмовим вимогам, принципам навчання в початковій школі, віковим особливостям учнів, містить різноманітні види діяльностей, спрямовані на розвиток пізнавального інтересу, формування комунікативних вмінь, збагачення навчального та соціального досвіду молодших школярів.

3.1. Навчальні ігри на уроках іноземної мови у початковій школі

З давніх-давен в Україні будь-які зібрання дітей супроводжувалися ігровою діяльністю. Змагалися у стрільбі з луків, метанні сніжок, катанні на санчатах, лижах, ковзанах. Народна виховна мудрість емпірично передбачала розв'язання важливих технологічних завдань формування особистості дитини. Зокрема, засобами народної гри виводили маленьку людину з її реального побутового повсякденного життя, запобігали складанню стереотипів сумніву й недовіри до своїх сил. Через гру дитині надавалася змога заявити оточенню про свій позитивний потенціал. Саме у грі активізували рухливість, розвивали процеси мислення, викликали в дитини позитивні емоції.

З переходом із умов гри до умов навчальної діяльності настає в житті дитини переломний момент. Нове становище дитини в суспільстві визначається

тим, що вона не просто йде з дитячого садка до школи, а тим, що навчання для неї стане віднині обов'язковим.

За результати свого навчання дитина нестиме відповідальність перед вчителем, школою й своєю сім'єю. Тепер дитина мусить дотримуватись однакових для всіх школярів правил. І тут на допомогу учням і вчителям знову приходить гра. Сьогодні гра контролюється системою суспільного виховання. У грі при цьому існує суб'єктивна свобода для дитини. Тут діти мають змогу самотійно (без допомоги дорослих) розподіляти ролі, контролювати один одного, стежити за точністю виконання того чи іншого завдання. Тут дитина виконує роль, яку взяла на себе, враховуючи свій досвід. Гра стає сьогодні школою соціальних відносин для кожної дитини. Під час гри дитина ознайомлюється з великим діапазоном людських почуттів й взаємостосунків, вчиться розрізняти добро і зло. Завдяки грі у дитини формується здатність розрізняти свої особливості; визначати, як вони сприймаються іншими, й з'являється потреба будувати свою поведінку з урахуванням можливої реакції інших.

Формування учня як самотійної, ініціативної, вдумливої особистості буде успішним, якщо вчитель потурбується про це з першого проведеного уроку. Одним з найперспективніших шляхів виховання активних учнів, озброєння їх необхідними вміннями і навичками, є впровадження активних форм і методів навчання, серед яких провідне місце займають навчальні ігри.

Упродовж життя людина грає ту чи іншу соціальну роль, що відведена їй у суспільстві. За життя людина програє близько ста ролей і до виконання кожної із них готується сама або її готує суспільство.

Перед наукою стоїть завдання – створення ефективних дидактичних систем, які базуються на застосуванні таких типів, технологій, форм і методів навчання, які забезпечували б інтенсивне формування умінь і навичок. Суперечності між вимогами, що постають перед спеціалістами в сучасних умовах, та рівнем їхньої готовності до професійної діяльності вимагають утвердження якісно нових суб'єктних відносин у навчанні.

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво. Буденність життя може викликати у них захворювання. У грі діти й підліток перевіряють свою силу і спритність, у них виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути чогось прекрасного. За вмілого відокремлення гра може стати незамінним помічником педагога.

Гра дарує щохвилинну радість, задовольняє актуальні невідкладні потреби, а ще – спрямована в майбутнє, бо під час гри у дітей формуються чи закріплюються властивості, вміння, здібності, необхідні їм для виконання соціальних, професійних, творчих функцій у майбутньому. І скрізь, де є гра, панує здоров'я, радість дитячого життя.

А. С. Макаренко писав: «Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі... Отже, гра, її організація – ключ в організації виховання».

Потрапляючи до школи після дитячого садка, дитина зустрічається з іншим видом діяльності – навчанням. Але гра залишається важливим засобом не лише відпочинку, а й творчого пізнання життя. Ігрова позиція – могутній засіб виховного впливу на дітей. Використання ігор в навчальному процесі у початковій школі ефективно впливає на формування розумової діяльності школярів тому, що учні з великою цікавістю сприймають поданий матеріал, а також існують необмежені можливості для реалізації творчого потенціалу як вчителя, так і школярів.

У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

Коли вчитель використовує на уроці елементи гри, то в класі створюється доброзичлива обстановка, бадьорий настрій, бажання вчитися. Плануючи урок, учитель має зважати на всіх учнів, добирати ігри, які були б цікаві й зрозумілі.

В грі формується багато особливостей особистості дитини. Гра – це своєрідна школа підготовки до праці. В грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра – це школа спілкування дитини.

3.1.1. Історія розвитку гри

Проблема ігрової діяльності цікавила багатьох педагогів і вихователів. Значний вклад у вирішення цієї проблеми вніс наш сучасник, нині добре відомий науковець Ш. О. Амонашвілі. Він показав, як через гру можна ввести дитину в складний світ пізнання. Дискусії в періодичній пресі про завдання і прорахунки педагогічної науки, про педагога як центральну фігуру в оновленні національної школи, педагогіку співробітництва, про нове педагогічне мислення ведуть до одного важливого методологічного висновку: потреба у такій теорії давно назріла. Шлях до неї – гуманізація педагогіки, пізнання особистості, розкриття її творчого потенціалу [1, с. 8].

Перед наукою стоїть завдання – створення ефективних дидактичних систем, які базуються на застосуванні таких типів, технологій, форм і методів навчання, які забезпечували б інтенсивне формування умінь і навичок. І на цій основі суттєво підвищували рівень самостійної творчої діяльності учнів, створили б умови для більш повного й ефективного використання інтелекту кожного. Аналіз педагогічної практики переконує у недостатній ефективності традиційного типу навчання щодо вирішення названих завдань через традиційний метод організації викладання.

В останні роки практика застосування ігрових завдань визначила методичну думку, що зараз настав час узагальнення практичного досвіду, об'єктивної оцінки доцільності застосування ігрових завдань, визначення їх питомої ваги та місця у системі навчання. Гра дозволяє яскраво реалізувати всі провідні функції навчання: освітню, виховну та розвивальну, які діють в органічній єдності.

Гра стимулює пізнавальний інтерес. Педагогічне стимулювання і мотивація навчальної діяльності учнів включають в себе формування

пізнавального інтересу, що являє собою вибіркочу спрямованість особистості, яка звернена у сферу пізнання, предметного оволодіння знаннями. Це інтерес до глибокого, усвідомленого пізнання. Оскільки пізнавальний інтерес багатогранний, він може:

- 1) виступати як зовнішній стимул процесу засвоєння, як засіб активізації цього процесу,
- 2) як мотив пізнання, стикаючись та взаємодіючи при цьому з іншими мотивами.

Якщо інтерес до предмета не сформований, засвоєння буде проходити нижче природних сил учня. Необхідно постійно стимулювати пізнавальні інтереси. Основні напрями цього: за допомогою змісту матеріалу, що вивчається, та шляхом організації пізнавальної діяльності (введення ігор у навчально-виховний процес).

Використання ігор допомагає сформувати пізнавальну самостійність – якість особистості, що проявляється у готовності власними силами здійснити цілеспрямовану пізнавальну діяльність. Пізнавальна самостійність формується у різних навчальних ситуаціях: сприйнятті готового матеріалу, спрямованій пізнавальній активності, дослідницькій пізнавальній діяльності.

Ігри дають можливість внести проблемність у пізнавальний процес, здійснити самоконтроль та самокоригування пізнавальної діяльності. Успішне проведення ігор веде до розвитку пізнавальної самостійності учнів.

Пізнавальна самостійність – це якість особистості, що проявляється у готовності своїми силами здійснити цілеспрямовану пізнавальну діяльність. Ця активність передбачає здатність здійснювати пізнавальну діяльність, що включає необхідні знання, оволодіння методами пізнавальної діяльності та сформованість мотивів, які визначають потребу, прагнення до цієї діяльності. Пізнавальна самостійність може розглядатися, з одного боку, як мета навчання, а з іншого – як умова, що дозволяє більш повно використовувати можливості учнів. Розвиток здатності виконувати пізнавальну діяльність має такі рівні. Перший – засвоєння забезпечується сприйняттям, усвідомленням та

запам'ятовуванням матеріалу, другий – дозволяє застосовувати знання у новій ситуації, що потребує творчого підходу до використання знань, які має учень.

На активність у процесі пізнавальної діяльності впливають і зовнішні стимули, їх роль особливо велика, якщо вони переходять у соціально значущі мотиви. Виховання стійких пізнавальних та соціально значущих мотивів – одна з сторін формування пізнавальної самостійності.

Активізація навчальної діяльності має на увазі активізацію розвитку учнів. Пізнавальна активність – це складна системна властивість суб'єкта, яка інтегрує важливі якісні характеристики типового для нього проходження пізнавальної діяльності: пізнавальну самостійність, пізнавальну ініціативність, а також повноту і мобільність його знань, умінь та навичок у сфері реалізації цієї активності.

Пізнавальна самостійність може формуватися у різних навчальних ситуаціях, серед яких можуть бути: готова подача матеріалу, спрямована пізнавальна активність, дослідницька пізнавальна діяльність. Поєднувати навчальні ситуації різного типу можна шляхом використання різних систем організації пізнавальної діяльності. Сформована пізнавальна самостійність дозволить педагогу організувати різні види пізнавальної діяльності учнів та вміло поєднувати керівництво та самоврядування.

Логіко-пошукова пізнавальна діяльність нерозривно пов'язана з констатуючою пізнавальною діяльністю. Але цей вид діяльності потребує більш високого інтелектуального навантаження, вміння логічно мислити та користуватися знаннями, що накопичилися, сприяє розумовому розвитку учнів.

Правильно організована навчальна діяльність пізнавально-пошукового типу при використанні ігор на заняттях, продумане керівництво нею з боку педагога викликає в учнів інтерес до навчального процесу, розвиває активність і самостійність. Самостійно і свідомо сприймаючи явища дійсності, учні вчаться робити власні висновки. Це формує в них міцні, глибокі знання, елементи наукового світогляду.

У результаті застосування ігор виконується один з основних законів навчальної діяльності: досягнення мети навчання неможливе без власної

активності суб'єкта навчання. Засвоєння змісту навчального матеріалу можливе лише за діяльності учнів, тобто шляхом їхньої власної активності, коли вони – суб'єкти навчання.

Ігрові завдання складають основний методичний апарат навчання предмета на стані активізації навчального матеріалу, який раніше подавався іншими способами. Виняткове значення ігрового методу організації навчальної діяльності пояснюється ще і тим, що гра реалізує в розгорнутому вигляді психологічний механізм самої пізнавальної діяльності. У вирішенні питання про можливість на основі ігрових завдань побудувати цілісну систему навчання необхідно також виходити із здатності ігрової діяльності розвивати мотивацію специфічної навчальної діяльності.

У грі ефективно включення функції орієнтування забезпечується на основі адекватної мотивації ігрової діяльності, що обумовлена її природою, чим і пояснюється більш висока продуктивність ігрового способу навчання.

Отже, ігрова навчально-виховна, розвивальна діяльність необхідна, вона відкриває широкі можливості для навчання учнів.

3.1.2. Класифікація ігор

Психологічна природа, сутність, виховні та інші можливості гри як складного, багатфункціонального феномену втілені в її ознаках, одні з яких властиві будь-якій соціальній діяльності, інші – тільки грі. Дитяча гра зумовлена віковими особливостями.

Грі властиві певні загальні, універсальні ознаки:

1) Гра як активна форма пізнання навколишньої дійсності. Різноманітність її форм вводить дитину у сферу реальних життєвих явищ, завдяки чому вона пізнає якості та властивості предметів, їх призначення, способи використання; засвоює особливості стосунків між людьми, правила і норми поведінки; пізнає саму себе, свої можливості і здібності. Гра іншим чином відкриває шляхи пізнання світу, ніж праця і навчання. У ній практичне, дієве освоєння дійсності відбувається раніше, ніж здобуття знань. Інтерес

дитини до гри поступово вичерпується внаслідок засвоєння знань і умінь. Це спричиняє розвиток сюжету гри, появу нових ролей у ній.

2) Гра як свідомо і цілеспрямована діяльність. Кожній грі властива значуща для дитини мета. Навіть найпростіші ігри-дії з предметами мають певну мету (нагодувати, покласти ляльку спати тощо). Чим менша дитина, тим більш наслідувальними є її ігрові дії. Поступово зростає рівень усвідомленості дітей у грі. Щоб досягти мети, вони відбирають необхідні засоби, іграшки, здійснюють відповідні дії та вчинки, вступають у різноманітні стосунки з товаришами. Діти домовляються про тему і зміст гри, розподіляють ролі, певною мірою планують свою діяльність. Усе це свідчить про цілеспрямований, свідомий характер гри.

Крім загальних, гра наділена специфічними, характерними тільки для неї ознаками:

1) Гра як вільна, самостійна діяльність, що здійснюється за особистою ініціативою дитини. У грі дитина реалізує свої задуми, по-своєму діє, змінює за своїми уявленнями реальне життя. Гра є вільною від обов'язків перед дорослими сферою самодіяльності та самостійності дитини, оскільки граючись, дитина керується власними потребами та інтересами. Воля і самостійність дитини виявляються у виборі гри, її змісту, у добровільності об'єднання з іншими дітьми, у вільному входженні в гру і виході з неї тощо.

2) Наявність творчої основи. Гра завжди пов'язана з ініціативою, вигадкою, кмітливістю, винахідливістю, передбачає активну роботу уяви, емоцій і почуттів дитини. Ініціативу і творчість у різних ситуаціях діти виявляють по-різному. В одних іграх їхня творчість пов'язана з побудовою сюжету, вибором змісту, ролей; в інших – виявляється у виборі способів дії, їх варіативності (жмурки, ігри у доміно, м'яч тощо). Багато ігор вимагають уміння узгоджувати свої дії, швидко змінювати тактику своєї поведінки чи способи дій (рольові, рухливі ігри). Значну творчу роботу передбачають дидактичні ігри, які мають на меті розвиток пізнавальної активності, допитливості, швидкості розумових дій, ініціативи у прийнятті рішень.

Творчий елемент є носієм індивідуальності кожного гравця, тому гра є засобом розвитку творчості, формування здібностей дітей.

3) Емоційна насиченість. У процесі гри діти переживають певні почуття, пов'язані з виконуваними ролями: турбота, ніжність «матері», відповідальність «лікаря», справедливість «вихователя» тощо. У колективних іграх вони виявляють дружбу, товариську, взаємну відповідальність, відчують радість від результату, подолання труднощів. Більшість ігор супроводжуються естетичними емоціями.

Отже, гра як провідний вид діяльності дитини поєднує в собі як загальні, для будь-якої соціальної діяльності, ознаки (цілеспрямованість, усвідомленість, активна участь), так і специфічні (свобода і самостійність, самоорганізація, почуття радості й задоволення).

Гра є багатоманітною за змістом, характером, формою явищем.

Одна з перших класифікацій гри належить К. Гросу, який поділяв ігри на дві групи:

1) експериментальні («ігри звичайних функцій»). До них належать сенсорні, моторні, інтелектуальні, афективні ігри, вправи для формування волі. На думку Гроса, у своїй основі ці ігри мають інстинкти, що забезпечують функціонування організму як цілісного утворення і визначають зміст ігор;

2) спеціальні («ігри спеціальних функцій»). До цієї групи належать ігри, під час яких розвиваються необхідні для використання в різних сферах життя (суспільного, сімейного) часткові здібності, їх поділяють за інстинктами, які в дітей проявляються і вдосконалюються.

Відомий німецький психолог Вільям Штерн (1871 - 1938) класифікував ігри на індивідуальні (за задумом дитини) та соціальні (спільні з іншими). При цьому він спирався на вихідне положення своєї теорії конвергенції про необхідність розвивати внутрішні сили дитини, її здібності й одночасно враховувати вплив середовища, в якому вона перебуває. На його погляд, зовнішній фактор (соціальне оточення) дає лише матеріал для гри, вибір якої дитина здійснює інстинктивно.

Швейцарський психолог Ж. Піаже виокремлював:

1. ігри-вправи (виникають у перші місяці життя дитини);
2. символічні ігри (найпоширеніші ігри дітей віком від двох до чотирьох років);
3. ігри за правилами (ігри дітей від семи до дванадцяти років).

Більш детальну класифікацію ігор запропонувала сучасна американська дослідниця Кафін Гарвей, поділивши їх на:

- ігри з рухами і взаємодією (відображають надлишок енергії та емоційний настрій дітей);
- ігри з предметами (починаються з маніпуляції, далі — практика і тренування до повного вдосконалення);
- мовні ігри (створення дітьми римованих творів, які не мають точного смислового змісту, пісеньок, лічилок, приказок, жартів тощо):
- ігри із соціальним матеріалом («драматичні» або «тематичні»). Організують їх діти самостійно, розвивають за власним задумом. Як правило, ці ігри мають персонажів двох типів: стереотипних (мама, лікар та ін.) і тих, що змінюються;
- ігри за правилами, заданими дорослими;
- ритуальні ігри (засновані на рухах, ігрових предметах, мові, соціальній умовності).

Узявши за основу класифікації ігор психологічні принципи, російський педагог П. Лесгафт виокремив сімейні («імітаційні») ігри, в яких діти дошкільною віку повторюють те, що бачать у навколишньому житті, та шкільні ігри, які мають певну форму, конкретну мету і правила.

Загальну класифікацію ігор збагачує обґрунтування С. Русовою народних ігор як прадавнього засобу виховання і навчання дітей, нескінченного джерела духовних сил, патріотичних почуттів, формування характеру і світогляду дітей. Ці ігри прилучають дітей до народної мудрості, досвіду поколінь. До цього часу вони не мають наукової класифікації і використовуються для розвитку мовлення дітей, ознайомлення з природою, життям і працею дорослих тощо.

Класифікація С. Новосьолової, маючи у своїй основі організаційно-функціональне джерело ігор, розрізняє:

1) самостійні ігри (виникають з ініціативи дітей):

– ігри-експериментування;

– сюжетні ігри (сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані);

2) ігри, що виникають з ініціативи дорослого, який використовує їх з освітньою та виховною метою:

– навчальні ігри (дидактичні, сюжетно-дидактичні, рухливі);

– розважальні ігри (ігри-забави, ігри-розваги, інтелектуальні, святково-карнавальні, театральні-постановні);

3) ігри, що мають своїм джерелом історичні традиції етносу (народні).

Такі ігри можуть виникати з ініціативи дорослого, старших дітей.

Сучасна педагогіка найчастіше послуговується такою класифікацією ігор (за Кудикіною Н. В.):

1. Творчі ігри. До них належать режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструкційні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інсценування).

2. Ігри за правилами. Цю групу утворюють рухливі (великої, середньої, малої рухливості: сюжетні, ігри з предметами: з переважанням основного руху: бігу, стрибків тощо; ігри-естафети) та дидактичні ігри (словесні, з іграшками, настільно-друковані).

Окрему групу становлять народні ігри (забави, рухливі, дидактичні, обрядові).

Кожна класифікація є досить умовною і не вичерпує всього різноманіття ігор. Наприклад, творчі ігри теж підпорядковані певним правилам, оскільки без правил неможлива будь-яка спільна діяльність, а ігри за правилами передбачають елементи творчості. У творчій грі їх устанавлюють діти, у рухливих і дидактичних іграх – дорослі, переслідуючи виховну та навчальну мету. У творчих іграх і в іграх за правилами фігурують мета, уявна ситуація, самостійність дій, активна робота уяви, творчість. Різняться ці дві великі групи ігор спрямованістю творчої активності дітей: творчі передбачають реалізацію

здуму, розвиток сюжету; ігри за правилами – вирішення завдань і виконання правил.

Отже, перехід дітей від одного виду гри до іншого залежить як від віку, так і від індивідуальних уподобань. Уникаючи надмірної регламентації, педагог має сприяти розвитку різних видів ігрової діяльності учнів.

3.2. Врахування психологічних особливостей учнів початкових класів в процесі організації ігрової діяльності

Різноманітність ігор у дитячому середовищі, складний і багатогранний вплив гри на розвиток та виховання дитини зумовили неоднозначність розуміння вченими сутності цього феномена.

Виникаючи на межі раннього дитинства та дошкільного віку, рольова гра інтенсивно розвивається та досягає в другій половині дошкільного віку свого найвищого рівня. Вивчення розвитку рольової гри цікаве в подвійному сенсі: по-перше, за такого дослідження глибше розкривається сутність гри; по-друге, розкриття взаємозв'язку окремих структурних компонентів гри в їх розвитку може стати у нагоді педагогічному керівникові у формуванні цієї найважливішої діяльності дитини.

Складність, і різноманітність ігор, цікавість, яку виявляють до них діти, ростуть і збільшуються в міру розумового розвитку дитини. Паралельно з цим в організації ігор більше і більше виявляються фантазія і творчість особистості. Взагалі можна сказати, що ігри задовольняють невблаганну розумову потребу, яка спонукає дитину до невсипної діяльності. Отже, гра змінюється протягом онтогенетичного розвитку особистості разом із зміною її потреб.

Одним із істотних завдань під час дослідження рольової гри є з'ясування питань про психологічні передумови, що стали підґрунтям узяття на себе дитиною ролі, та розвиток змісту ролі, яку виконує дитина в грі. Не менш важливим є з'ясування зміни ставлення дитини до виконання ролі у грі. Гра – це така діяльність, у якій відтворюються соціальні відносини між людьми поза умовами утилітарної діяльності.

Змістом розгорнутої, розвиненої рольової гри є не предмет як такий і його використання чи зміна людиною, а відносини між людьми, які здійснюються саме через дії з предметами.

Центральним питанням теорії гри є її історичне походження і соціально детермінований зміст. На ранніх стадіях історичного розвитку людської цивілізації, коли людина забезпечувала своє існування за рахунок використання примітивних знарядь праці, діти рано залучалися до праці дорослих, і гри не було. В епоху первіснообщинного ладу процесуальна сторона праці і знаряддя, необхідні для її здійснення, ускладнилися, що зумовило необхідність попередньої підготовки дитини до участі у суспільно необхідній діяльності. Саме на цій стадії розвитку людства виникла гра як спосіб підготовки дитини до майбутньої трудової діяльності: іграшка була видозміненим знаряддям праці, а діяльність дитини з нею – вправою-наслідуванням трудової діяльності дорослих людей з цим знаряддям. Гра та ігрова діяльність стояли у прямому відношенні до діяльності майбутнього дорослого члена суспільства.

Грою називають і психотехнічний прийом, за допомогою якого за короткий час можна налаштувати дітей на роботу в групі, структуровану дію за правилами, більш складну рольову дію та багато чого іншого. Таким чином, можемо констатувати, що є багато ігор і між ними існують значні розбіжності.

У більшості випадків ігровий прийом у роботі психолога або вчителя виконує допоміжну функцію надійного і перевіреного засобу для реалізації діяльності психолога або вчителя, іноді гра стає для них основною діяльністю: спершу, на етапі продумування та розробки, діяльністю, яка створює її ведучого, а потім – одночасно діяльністю і ведучого, і учасників (ведучий гри завжди одночасно є її учасником, бо грає «свою гру»).

Чому багато хто з людей, незважаючи на вік, так любить ігри? Насамперед, мабуть, тому, що гра – це цілісний стан душі. Добре продумана гра з цікавим сюжетом зачіпає цілий психологічний шар і захоплює людину цілковито. У грі людина може прожити гармонійне життя в іншій подобі, ілюзії, ситуації, досягти єдності думок, почуттів і руху, внаслідок чого настає катарсис – очищення душі, або інсайт – творче осяяння.

Ігровою діяльністю створюються умови для внутрішнього, психологічного зростання дитини: «У грі дитина завжди вище свого середнього віку, вище своєї звичайної повсякденної поведінки; вона начебто на голову вища за себе. Гра в конденсованому вигляді містить в собі ... усі тенденції розвитку; в грі дитина ніби намагається зробити стрибок над рівнем своєї звичайної поведінки». Отже, гра визначає кардинальні зміни не лише психічних процесів, а й особистості в цілому.

З поняттями ігрової діяльності та спілкування вчені пов'язують важливе для розуміння розвитку дитини на межі дошкільного та молодшого шкільного віку наукове поняття зміни провідних видів діяльності. На межі двох вікових періодів – дошкільного та молодшого шкільного віку – актуалізується проблема забезпечення педагогічних умов для гармонійного і безболісного переходу дитини від гри до нової провідної діяльності – навчання. Ігрова діяльність є тим чинником, який сприяє розв'язанню зазначеної проблеми. Це обґрунтування має психологічні підстави: у грі проявляються і через неї формуються якості, необхідні для учіння в школі, що зумовлюють готовність до навчання.

Процес оволодіння науковими знаннями як новою формою пізнавальної діяльності тривалий. Ігрова діяльність, як провідна, поступово та повільно поступається процесові навчання. Це пояснює місце та значення гри для розвитку дитини в молодшому шкільному віці, а саме: опора на гру є необхідною умовою переходу дитини від зовнішньої (практичної) до внутрішньої (розумової) діяльності. Саме це забезпечує успішність навчальної діяльності школяра у 1 класі.

Крім того, гра – унікальний фантастичний простір, що осягає величезний творчий потенціал: можна будувати свої відносини з іншими, своє майбутнє в безпечній атмосфері чи ситуації, можна сказати собі: «Я граю роль» – і дозволити бути самим собою. У грі ми більше схожі на себе, ніж у житті, гарна гра – це психологічний експеримент, який проводить сам із собою кожен учасник. Результати цього експерименту не завжди передбачувані, більше того – вони майже завжди несподівані, а іноді й болісні, тому, якщо учасник не

спроможний прийняти й осмислити новий досвід, гра пропонує йому безпечний відхід, захист.

Гра надає широкі можливості для розвитку й самопізнання, якщо учень готовий до цього. Гра дозволяє осмислити і зрозуміти своє внутрішнє «Я», побудувати нові моделі поведінки з оточуючими, навчитися інакше ставитися як до себе, так і до оточуючих близьких людей, до світу навколо себе. Гра розвиває важливі соціальні навички та вміння, здатність до емпатії та до кооперації, вміння вирішувати конфліктні ситуації через співробітництво, вчить бачити ситуацію очима інших та дозволяє одержати досвід, цінний для власного майбутнього життя її учасників.

У школі ігри дітей урізноманітнюються. Достатній запас знань молодших школярів дозволяє педагогові формувати в дітях більш складні вміння в різних видах ігор: сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих. Діти починають розрізняти характерні риси кожного виду гри й використовувати у своїй діяльності відповідні ігрові заходи та засоби.

Грі належить велика роль у житті та розвитку дітей молодшого шкільного віку: в ігровій діяльності формуються багато позитивних якостей дитини, інтерес і готовність до майбутнього навчання, розвиваються її пізнавальні здібності.

Гра – самостійна діяльність, у якій діти вперше починають спілкуватися з однолітками: їх з'єднують спільна мета, спільні зусилля для її досягнення, спільні інтереси та переживання. Педагоги активно використовують гру як прийом, що дозволяє їм вирішувати педагогічні, насамперед навчальні, завдання: для підвищення інтересу дітей до ходу уроку та їхньої активності, для переключення уваги або відпочинку застосовуються різні активні методи, до яких відносяться й ігрові прийоми. Але при цьому кожен педагог добре розуміє, що гра для нього – це тільки засіб вирішення навчального завдання, яскрава «обгортка» навчального матеріалу, тому він ретельно відбирає ігри, які не виведуть дітей з-під його контролю, не захоплять їх настільки, щоб вони психологічно переключилися з уроку на ігрову взаємодію. Зрозуміло, що справжній педагог віддасть перевагу добре відомим ігровим формам і побудує

урок із застосуванням ігрових елементів. Таких уроків в арсеналі сучасного вчителя багато, що можна тільки вітати. Однак існує й інша можливість застосування гри в навчальному процесі, наприклад, під час проведення виховної години для вирішення різних проблем класного колективу. У цьому випадку доречними будуть ігри, які сприяють:

- зміцненню колективу;
- розвитку соціально-комунікативних навичок;
- адаптації учнів у колективі;
- коригуванню девіантної поведінки;
- розвитку толерантності тощо.

У такому разі весь простір уроку займає ігровий сюжет з його ігровими правилами й ігровою логікою розвитку подій. А всі знання, вміння та навички, які вчитель хотів би передати учням на цьому уроці, виступають як ігрові засоби.

Для певної категорії дітей (та деяких дорослих) бажання грати приховує потребу в сильному та цілісному емоційному переживанні, яке особливо характерне для молодших школярів. Зазвичай, для цього віку такий стан речей є нормальним: ігри надають їм можливість емоційно реагувати на різні хвилювання і труднощі, які виникають на рівні стосунків з оточуючими, навчитися контролювати й регулювати свій внутрішній світ. Однак іноді в деяких дітей таке ставлення до гри зберігається надовго – і не лише в дитинстві.

Учень включається в гру цілком: усім інтелектуальним, особистісним, емоційним потенціалом, життєвим досвідом і творчими ресурсами. Гра обумовлює певні правила поведінки учасників, межі дозволеного, тимчасові обмеження конкретного ігрового простору. Гра є експериментальним майданчиком особистості, дозволяє почувати себе вільним від будь-яких обмежень (стереотипів, шаблонів мислення і звичних варіантів розв'язання проблеми).

Гра як психологічний метод у школі може бути використана як мінімум для вирішення трьох послідовних завдань:

1. Навчити дітей жити в ігровому просторі, цілком занурюватися в

ігровий світ та ігрові відносини;

2. Навчити бути вільним в ігровому просторі, усвідомлювати власні цінності та налагоджувати стосунки з оточуючими;

3. Навчити осмислювати ігровий досвід, використовувати гру як інструмент самопізнання та життєвих експериментів.

За допомогою дидактичних ігор діти вчаться порівнювати та групувати предмети як за зовнішніми ознаками, так і за їхнім призначенням вирішувати завдання.

Отже, ігри рекомендовано включати як додаткові розвивальні вправи під час уроку: фізкультхвилинки, хвилинки релаксації тощо. Вони сприяють розвитку психічних процесів дитини, розвивають зосередженість, увагу, наполегливість, пізнавальні здібності, пам'ять та інтелект. У свою чергу, добре розвинені психічні процеси сприятимуть розвитку пізнавальної зацікавленості й мобілізації.

Ігрова діяльність має такі специфічні ознаки як непродуктивний характер, наявність уявної ситуації, комунікативність, емоційність. Необхідними елементами уявної ситуації є роль з внутрішньо закладеними в ній правилами ігрової дії. Наявність ролей у грі зумовлює рольове спілкування дітей. Гра є творчою діяльністю, способом вільного застосування дитиною здобутих знань, їх осмислення та розуміння.

До оволодіння навчально-пізнавальною діяльністю гра визначається як провідна діяльність дитини, тобто така, у контексті якої ефективніше, ніж в інших видах дитячої діяльності, розвиваються всі психічні процеси, відбувається перехід з одного ступеня розвитку на інший. На межі дошкільного та молодшого шкільного віку відбувається зміна провідних видів діяльності – гра заміщується навчанням як новим, продуктивнішим в онтогенетичному розвитку дитини видом діяльності. Це відбувається не миттєво після вступу дитини до школи, а поступово, протягом значного проміжку часу.

Наявність ігрової діяльності в навчально-виховному процесі початкової школи є необхідною для навчання.

3.3. Методика організації та проведення ігрової діяльності в початкових класах

Слід визначити, що в початкових ланках освіти розвиткові емоційної сфери приділяється більше уваги, ніж у старших класах. Однак з точки зору гармонійності у розвитку дітей теж існують певні диспропорції. Ігри чи ігрові елементи, що використовуються, розвивають переважно сфери емоційну з фізичною чи емоційну з інтелектуальною. Поза увагою все ще залишаються ігри та тренінги духовної спрямованості.

Саме такі тренінги викликають та закріплюють вищі емоційні стани та почуття людини, допомагають формувати у дітей духовний, гуманістичні та екологічні цінності, які нам так потрібні.

Проводити ігри, створювати ігрові ситуації, важливо на кожному уроці. Це стосується і 2 класу – періоду, коли учні вже звикли до тривалої напруженої діяльності, але вони швидко стомлюються, притуплюється їхня увага, набридає одноманітність. Тому гра має ввійти в практику роботи вчителя як один з найефективніших методів організації навчальної діяльності другокласників.

Гру можна пропонувати на початку уроку. Такі ігри мають збудити думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне, найважливіше, спрямовувати увагу на самостійну діяльність. Інколи гра може бути ніби фоном для побудови всього уроку. Коли ж учні стомлені їм доцільно запропонувати рухливу гру. Складність використання гри у навчанні пов'язана з її особливостями (двопланова поведінка, відсутність персональної відповідальності кожного за результати дій, спрощене уявлення про реальність), що потребує від учня зусиль для входження у гру. Потрібно, щоб учні були зорієнтовані на результаті гри.

Гра починається не тоді, коли учні одержують завдання, а коли їм стає цікаво грати. Це означає, що гра викликає приємні емоції і дає роботу їх розуму.

Види емоційного стимулювання:

1. Ігрове завдання можна давати як відпочинок.

2. Воно дається так, ніби не планується педагогом заздалегідь (гра-імпровізація).
3. Ігрове завдання вводиться з прив'язкою до конкретної ситуації, конкретного учня, але сам перехід до нього раптовий.
4. Вчитель постійно підбадьорює учнів.
5. У рольових завданнях педагог використовує „престижні” ролі.
6. Переможців ігор-змагань вітає увесь клас.
7. Переможці не забуваються, їх можна залучити як експертів в інших іграх або при виникненні суперечки.

Якщо учні стомилися, пропозиція взяти участь у грі може викликати у них негативну реакцію. Тому, на цьому етапі потрібно зацікавити (стимулювати) учнів до ігрової діяльності.

Види інтелектуального стимулювання:

1. Перехід від традиційних форм у грі повинен бути вмотивованим з точки зору мети навчання або циклу занять. Іноді учні самі починають гру. Важливо підіграти їм, спрямувати гру у потрібне русло.
2. Пізнавальна діяльність учнів найбільш ефективно відбувається в умовах проблемних ситуацій. Етап створення проблемної ситуації потребує від педагога великої майстерності. Гра завжди проблемна.
3. Інтелектуальну діяльність учнів можна стимулювати з допомогою запитань типу: «А як би ви вчинили у такій ситуації?». Ефективно впливають і такі прийоми, як таємничість тону, інші способи інтонаційного впливу.

На уроках закріплення пройденого матеріалу чи повторенні учні люблять працювати динамічними парами. Попередньо вчитель готує картки з 2-3 практичними завданнями з теми, що вивчається. Одержавши картку, двоє учнів перше завдання виконують спільно. Один учень пояснює іншому, як потрібно виконувати завдання, а той слухає, запитує або висловлює своє розуміння. Друге і третє завдання діти виконують самостійно, занотовуючи їх до зошитів, а потім перевіряють один одного з відповідним коментуванням допущених помилок.

Перелічені види ігор мають своє призначення і конкретне застосування. Так, мета дидактичних ігор – формування в учнів уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними знаннями, уміннями й навичками учень зможе лише тоді, коли він час виявлятиме до них інтерес, і коли вчитель зумів зацікавити учнів.

Добираючи ту чи іншу дидактичну гру, вчитель має пам'ятати, що процес створення гри містить ряд станів: вибір теми гри; визначення мети й завдань гри; підготовка і проведення гри (повідомлення учням теми гри, підготовка наочнення, проведення гри, підбиття підсумків).

Успіх проведення гри залежить від дотримання вимог:

- ігри мають відповідати навчальній програмі;
- ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й не дуже складними;
- відповідність гри віковим особливостям учнів;
- різноманітність ігор;
- залучення до ігор учнів усього класу.

Під час проведення дидактичних ігор в учителів виникає безліч проблем: за яким принципом відбирати навчальний матеріал для створення ігор, яке місце дидактичних ігор в ряді інших форм і методів навчання, як одному вчителю впоратися з класом учнів під час гри?

У навчальних іграх немає тих, хто програв або виграв, тут виграють усі. Їх можна проводити на будь-якому етапі уроку. Це дасть змогу виявити знання учня і вміння користуватися ними.

При використанні гри можуть виникати і певні труднощі. Розглянемо найважливіші з них:

1. Учні не вступають у гру або вступають у неї формально. Це буває на початковому етапі роботи з комунікативними іграми і тоді, коли ігровий етап навчальної роботи не підготовлений вчителем.
2. Гра затягується, бо учасники не можуть знайти вірного рішення. Вчитель вводить додаткові обставини, що допомагає учням досягти мети, підказує відповідь.

3. Гра затягується, бо учасники відволікаються в діях на інші завдання – вчитель повторно формулює завдання.
4. Гра затягується, бо учні не можуть налагодити взаємодії – вчитель уточнює їм ролі.
5. Гра закінчується швидко, бо учасники йдуть до мети найкоротшим шляхом – учитель створює додаткові умови, які примушують учнів більш активно використовувати знання.
6. Гра переходить у конфліктну ситуацію. Вчитель знімає конфлікт, ліквідуючи предмет суперечки, вводить у гру нових учасників.
7. Учні не включаються у гру, а лише стимулюють ігрову діяльність. Вчитель ще раз формує мету учасників або змінює їх, іноді зупиняє гру, знову формулює і мотивує установку і підкріплює спільну позитивну емоційність.

Для успішного здійснення початкового етапу спілкування у грі необхідно оволодіти рядом комунікативних умінь, серед яких вміння встановлювати і підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні, що створює враження постійної творчості.

Вчителю треба вчитися методиці проведення ігор, організації цієї діяльності. Не можна розраховувати на стихійний інтерес до гри.

Перше завдання, що стоїть перед учителем, – збудити смак до гри, бажання грати. Друге – спрямувати гру у потрібний напрямок, наблизити її до конкретної мети навчання.

У кожному окремому випадку доцільність включення тих чи інших ігор у навчальний процес, місце їх у програмі курсу, що вивчається, і час проведення мотивується спеціальним дослідженням.

Готуючись до заняття, педагог повинен чітко продумати послідовність ігрових дій, організацію учнів, тривалість гри, її контроль, підбиття підсумків.

Ігри важливо проводити систематично і цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і

навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо.

Дидактичні ігри можна використовувати для ознайомлення дітей з новим матеріалом та для його закріплення, для повторення раніше набутих уявлень і таких, для повнішого і глибшого їх осмислення засвоєння, формування умінь та навичок, розвитку основних прийомів мислення, розширення кругозору.

Систематичне використання ігор підвищує ефективність навчання. Розвивальні ігри добираються відповідно до програми.

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

1. Готовність учнів до участі у грі (кожний учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету її, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі у грі).

2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.

3. Чітка постановка завдань гри. Пояснення гри – зрозуміле, чітке.

4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти.

5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати.

6. Не можна допустити приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінки за поразку в грі, глузування тощо).

7. Доцільно розсадити учнів (звичайно непомітно для них) так, щоб за кожною партою сидів учень сильніший, а другий - слабший. У такому разі ігри між сусідами по парті проходять ефективніше і постійно контролюються сильнішими. Розсадити учнів по рядах парт треба так, щоб рівень їхніх знань і розумового розвитку був приблизно однаковим, щоб шанс виграти мав кожен ряд учнів.

8. Гра на уроці не повинна проходити стихійно, вона має бути чітко організованою і цілеспрямованою. Учні мають засвоїти правила гри, крім того зміст гри, її форма повинні бути доступними для учнів.

Надзвичайно важливу роль в ігровій ситуації відіграють правила. Якщо вони заздалегідь не продумані, чітко не сформульовані, то це утруднює ояснення ходу гри, осмислення учнями її змісту викликає втому і байдужість учнів.

Правила гри зобов'язують учнів діяти строго по черзі чи колективно відповідати за викликом, уважно слухати відповідь товариша, щоб вчасно виправити його і не повторювати сказаного, дисциплінованими, не заважати іншим, чесно визнавати свої помилки.

Правила гри виконують функцію організуючого елемента і є засобом керування грою. Вони визначають способи дій та їх послідовність, вимоги до поведінки, регулюють взаємини дітей у грі, вчать їх співвідносити свої дії з діяльністю інших гравців, сприяючи вихованню наполегливості, чесності, кмітливості тощо.

Жодне порушення правил не повинно залишатися поза увагою вчителя. Залежно від обставин він має знайти час і досить вимогливо та справедливо вказати учню на його недоліки в грі, пояснити, до чого призводять подібні вчинки в повсякденному житті. Проте під час гри не треба робити довгих зауважень, повчань, оскільки це погіршує настрій учнів, послаблює їхній інтерес, гальмує увагу.

Загадка – це досить поширений жанр дитячого фольклору, метод народної педагогіки. Загадка розвиває мислення і мову дитини, її спостережливість. Кожна загадка містить нестандартне завдання, яке викликає жвавий інтерес. За допомогою загадок можна створювати проблемні ситуації на уроках української та інших мов, математики, предметів природничого циклу, а також проводити інтегровані уроки. Крім народних загадок, можна використати немало авторських загадок, що відображають явища природи, предмети побуту, техніки та ін. За допомогою загадок можна проводити нестандартні уроки у формі КВК, заочних мандрівок у світ цікавого.

Гра будується таким чином, щоб у ній брали участь усі, вона надає кожній дитині можливість випробувати свої сили в змаганні на кмітливість, пережити ситуацію поразки або успіху. Клас ділиться на команди, які,

наприклад, «мандрують» до «країни чудес». Вони потрапляють в гості до Весни, Літа, Осені, Зими, розгадують загадки, а також відповідають на запитання, пов'язані з сезонними змінами в природі. Причому, треба не тільки відгадати, а й пояснити, чому так чи інакше думає дитина, її іноді правильна відповідь може бути випадковою.

На уроці робота над текстом загадок поєднується з певною інформацією про природні явища, життя рослинного чи тваринного світу, що взагалі дуже цікавить дітей. Діти одержують домашні завдання: виготовити відгадки в малюнках, аплікації або вироби пластиліну.

І ще одною, з можливих цікавих пізнавальних ігор, являється казка. Казки використовують з метою розвитку уяви. Наприклад: Гра «Продовж казку». Дітям пропонується нібито незавершена казка, до якої треба придумати закінчення. Кожна дитина має можливість закінчити казку по-своєму, тобто має ситуацію вибору. Це зацікавлює та розвиває творче мислення і уяву.

Процес навчання мусить давати школяреві якомога більше позитивних емоцій. Розумова діяльність буде цікавою лише тоді, коли є радість. Де брати навчальний час, який можна використати для ігор?

Якщо залишитися в межах традиційних форм і методів навчання, то в структурі занять навчального часу для ігор не знайдеться. Але якщо відмовитись від деяких застарілих компонентів уроку, наприклад, тривалих нудних опитувань, мікролекцій на уроці, навчальних розмов, то гра не лише органічно впишеться в структуру уроку, а й дасть змогу різко зекономити навчальний час.

Як оцінювати результати ігор? Якщо після гри, вміння й навички учнів не зростають, це означає, що гра не ефективна і результати її впровадження негативні. Тоді треба шукати причини негативних наслідків, їх може бути дві: перша – якість самої гри низька і не відповідає вимогам; друга – методика проведення гри має серйозні відхилення від належного рівня. Позитивний ефект від використання ігор для навчання має виявитися одразу ж після гри. Він легко виявляється в моральному задоволенні від гри її учасників.

Проте існують і обмеження для проведення ігор: не варто організовувати навчальну гру, якщо учні недостатньо знають тему; недоцільно впроваджувати ігри на заліках і іспитах, якщо вони не використовувалися в ході навчання; не слід застосовувати ігри з тих предметів і програмних тем, де вони неможуть дати позитивного ефекту.

Гра в початковій ланці є засобом пізнання навколишнього світу і себе в ньому, усвідомлення дітьми мети своєї діяльності, опредмечування абстрактних понять, розвитку творчої уяви та здібностей, встановлених людських взаємин. Більшість вчителів використовує гру як засіб цілеутворення педагогічної діяльності та інтерпретації її в особистості дії учня. Гра допомагає розвивати творчу уяву та творчі здібності дитини.

Від уроку до уроку повинні змінюватися сюжети, ігрові ситуації. Поступово цікава гра, творча композиція слів переростають у справжню навчально-пізнавальну працю.

Розглядаючи вищезгадані питання, можна дійти висновку, що потреба у грі ніколи не зникне в людини. Для дитини особлива цінність гри полягає не тільки в тому, що вона дає їй можливість як загального, так і фізичного, духовного зростання, а й у плані підготовки до різних сфер життя. Гра для дитини, особливо в молодшому шкільному віці, наділена ще й дослідницьким змістом, який дає змогу моделювати все те, що існує поза грою. Саме через гру дитина швидше знайомиться з правилами та нормами спілкування з оточенням – із світом природи, з людьми; швидше опановує навички і звички культурної поведінки.

В молодших класах формується певна база, яка забезпечує подальше навчання іноземної мови. Ось чому на цій ланці особливо важливо добирати доцільні методи і прийоми навчання. Саме завдяки правильній методиці викладання з маленької дитини виростає доросла людина.

Тому, сучасна методика навчання іноземної мови учнів початкової школи повинна враховувати: психофізіологічні особливості учнів, особливості дидактики початкової школи; особливості використання ігрових технологій у початковій ланці освіти та зокрема на уроках іноземної мови; оптимальні

шляхи реалізації виховних та комунікативних можливостей уроків іноземної мови в початковій школі; рівень загальної готовності учнів до навчання у школі тощо.

Отже, застосування гри у навчальному процесі є найбільш ефективним способом для сприйняття інформації. Ігрові форми є доступним, наглядним, творчим і змістовним педагогічним прийомом, що сприяє як мотивації учнів до вивчення іноземної мови, так і створення іншомовної комунікативної атмосфери на уроці, що сприяє підвищенню ефективності і якості освітнього процесу. Використання ігор на уроці англійської мови виховує в учнів толерантність, почуття товариства, допомагає розвивати пам'ять, мислення, уяву, комунікативні навички та вміння.

4. ПРИКЛАДИ КОНСПЕКТІВ ЗАНЯТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ДИТЯЧОМУ САДОЧКУ

4.1. Конспект заняття з англійської мови

Мета:

- знайомство з деякими особливостями англійської мови у порівнянні з українською;
- уточнення, розширення і активізація словника (тема «Повторення вивченого матеріалу»);
- закріплення у мові мовних конструкцій (*What's your name? I am... How are you? I fine. Thank you. And you? How old are you? I am ...*);
- введення і відпрацювання нової лексики (тема «Numerals» 1 - 10);
- розвиток пам'яті, уваги, фонетичних навичок, артикуляційної і загальної моторики;
- формування позитивної установки на занятті, доброзичливих відносин.

Обладнання: комод Іграшки та предмети (*a cat, a hat, a house, a mouse, a doll, a ball, a cook, a book*), Незнайко (*Mr. Know-Nothing*) з невиконаним домашнім завданням. Картки з прикладами: $1+1=$; $2+1=$; $1+3=$; $3+3=$; $2+3=$; $2+2=$; $1+4=$; $4+3=$ та ін.

Ход роботи

1. Організаційний момент (Формування позитивної установки дітей на участь у занятті. Розвиток слухової уваги)

Гра «Чарівні ворота». Діти проходять через обруч (чарівні ворота), для того, щоб потрапити у чарівну країну, і називають пароль на вибір (*Hello / Good morning / Good day / How do you do*) та сідають на свої місця.

Teacher: Діти, а ви любите гратися? (гра "Повторюшки"). Тоді підготуйте свої вушка і повторюйте за мною: [*u:*], [*t-t*], [*d-d*], [*i:*], [*in*], [*gut*], [*i:vnij*].

2. Відпрацювання мовних конструкцій.

У нашій чарівній країні ми з вами граємо, танцюємо, розмовляємо, а допомагають нам з вами наші іграшки та предмети – *toys and things*.

Ось і сьогодні я принесла *a red bag*, в якому лежать всі наші іграшки і предмети. Давайте пригадаємо. Діти називають вивчені раніше назви тварин і предметів.

A cat, a hat, a house, a mouse, a doll, a ball, a cook, a book.

How many toys and things are there? 1? 2? 3? - Many!

Давайте порахуємо ці предмети, але спочатку слід пригадати назви цифр. Ми з вами починаємо рахувати англійською мовою з великого пальчика. *Count 1, 2, 3 - 10.*

Verse "One, Two, Three, Four"

One, one, one little dog run.

Two, two, two cats see you,

Three, three, three birds on a tree.

Four, four, four rats on the floor.

3. Зарядка. (Розвиток загальної моторики, координація мови з рухами.)

It's fun to be this,

It's fun to be that,

To leap like a lamb,

To climb like a cat.

To swim like a fish,

To hop like a frog,

To trot like a horse,

To jump like a dog.

4. *Guest.* (Активізація мови дітей, закріплення мовних конструкцій)

Діти, до нас сьогодні завітав несподіваний гість. Давайте покличемо його:

Come in. (з'являється Незнайко)

Діти: *Hello!*

Незнайко: *Good morning, children!*

Діти: *What is your name?*

Незнайко: *I am Mr Know-Nothing.*

Вчитель питає дітей: Діти, як ви думаєте, чого в нього таке ім'я?

Діти відповідають

Потім Незнайко звертається до кожної дитини: *What is your name?*

Діти: *I am Ihor, I am Ira, I am Serhii, I am Olenka etc.*

Незнайко: *Nice to meet you!*

Незнайко питає: *How are you?*

Діти: *We are fine. And you?*

Незнайко питає: *I am fine too. Thank you.*

Незнайко знову звертається до кожної дитини: *How old are you?*

Діти відповідають по черзі: *I am five, I am four etc.*

Незнайко питає: *It is very good!*

Вчитель: *Mr Know-Nothing* прийшов до нас за допомогою. він вже навчається у школі і йому задають домашні завдання. Давайте допоможемо *help* йому зробити домашнє завдання?

Діти відповідають: *Yes!*

Завдання:

Завдання 1. Порахувати від 1 до 10 і назад. Діти рахують.

Завдання 2. Розв'язати наступні приклади: $1+1=$; $2+1=$; $1+3=$; $3+3=$ ...

Вчитель показує картки з прикладами і говорить: *one plus one is ... (two); two plus one is ... (three); one plus three is ... (four); three plus three is ... (six) etc.* Діти називають цифри англійською мовою.

Завдання 3. Віршик: перекласти назви тваринок та предметів.

По Лондону йшов *kim (cat)*; він придбав собі *капелюх (hat)*

Й повертаючись в *будинок (house)* приспівував: «Миша, миша» (*Mouse, mouse*)

В Англії навіть кіски співають по-англійські.

Кіт - *cat*, капелюх - *hat*, будинок - *house*, миша - *mouse*.

Kim (cat) зустрів ляльку (*doll*); з нею погрався в м'яч (*ball*)

За це знайомий *кухар (cook)* йому подарував *книжку (book)*

Кіт - *cat*, капелюх - *hat*, будинок - *house*, миша - *mouse*, лялька - *doll*, м'яч - *ball*, кухар - *cook*, книжка - *book*.

Kim (cat) повернувся в *будинок (house)*; зіграв у футбол з *мишкою (mouse)*

Та почитав для мишки вірши з англійської книжки.

Кіт - *cat*, капелюх - *hat*, будинок - *house*, миша - *mouse*, лялька - *doll*, м'яч - *ball*, кухар - *cook*, книжка - *book*.

5. Закінчення заняття.

Вчитель: Ось ми і допомогли *Mr Know-Nothing* виконати домашнє завдання.

Діти: *Good bye, Mr Know-Nothing!*

Незнайко відповідає: *"Good bye, children! See you the next time!"*.

Діти: *Ok!*

4.2. План-конспект підсумкового заняття англійської мови у середній групі

1. Початок заняття. Привітання

Вчитель: *Hello! Good morning, my dear friends! How are you?*

Діти: *I'm fine, thank you. I'm OK, thank you.*

Вчитель: *Діти, сьогодні ми з вами політимо у казковий зоопарк на чарівному коврі-літаку.*

2. Основна частина заняття.

2.1. Повторення і закріплення конструкції "My name is...".

Вчитель: *Але для того, щоб зайняти своє місце на чарівному килимі-літаку, вам потрібно сказати своє ім'я. Як англійською мовою сказати, як тебе звати?*

Діти: *My name is...*

Вчитель: *Давайте кожен по черзі буде називати своє ім'я англійською мовою. You, please. All right. Take your seat, please.*

2.2. Фонетична зарядка.

Вчитель: *Наш літак літить, вітер дує нам в обличчя і шумить: [u-u-u], ось ми пролітаємо скрізь хмару, і наш літак набирає силу: [r-r-r], і ми вже підлітаємо до казкового зоопарку, наш килим зупиняється і каже: [t-t-t].*

Літак літить і гудить: [d̥], біля нас проповзла змія і прошипіла: [θ], а ось там бджілка на квітці жужжить: [d̥], а до неї змійка повзе: [θ]

2.3. Повторюємо і закріплюємо слова (тема «Тварини»).

Вчитель: *Ось ми з вами і прилетили у наш казковий зоопарк. Давайте подивимося які тварини живуть у ньому. А це хто? **Who is this?** (Тигр — **a tiger**).*

Де побачиш, відгадай-ка,
в місті тигреня **a tiger**, або гірську козу?

Тільки у зоопарку - **Zoo**.

*Подивіться, хто це там лежить. **Who is this?** (Лев — **a lion**).*

А про лева є такий віршик:

Цар тварин — і ми це знаємо —
Англійською мовою буде **a lion**.

Who is this? (Лисиця — **a fox**).

Рижий-рижий чудо флокс!
Рижа лисичка ... **a fox** - сестричка

Who is this? (Жаба — **a frog**).

Стрибнула із грядки,
прямо на поріг
Зелена красуня,
англійською ... **a frog**.

Who is this? (Ведмідь — **a bear**).

Ведмедик клишоногий ходить **there**.
Ведмідь, ведмедик — англійською ... **a bear**.

Who is this? (Крокодил — **a crocodile**).

Шкода, чим пригостити не знав
Крокодила **a crocodile**.

Запропонував йому цукерку —
Він образився за це.

Вчитель: *Діти, давайте подивимося якого кольору ці тварини. Хто знає, якого кольору кролик? А як англійською буде зелена жаба? А коричневий кінь? Рожеве порося? Сірий слон? Молодці!*

Вчитель: *А тепер давайте допоможемо нагодувати тварин у зоопарку. Але спочатку нам слід порахувати чи вистачить нам продуктів. Діти, хто з вас знає, що їсть **a tiger**? Правильно – м'ясо (**meat**)*

***a lion**? Теж м'ясо (**meat**)*

***a fox**? Також м'ясо (**meat**)*

***a frog**? Правильно – комах (**insects**)*

***a bear**? Вірно – рибу (**fish**)*

***a crocodile**? Правильно – м'ясо (**meat**)*

Вчитель: *Хто з вас може порахувати скільки у нас тварин? Правильно – 10 (**ten**)*

*А скільки у нас шматків м'яса? Правильно – 4 (**four**)*

*Скільки комах? Правильно – 5 (**five**)*

*Скільки фруктів? Правильно – 7 (**seven**)*

*Скільки овочів? Правильно – 6 (**six**)*

*Скільки пакетів трави? Правильно – 2 (**two**)*

*Скільки мішків сіна? Правильно – 8 (**eight**)*

Молодці!

2.4. Фізкультхвилинка (закріплення дієслів **jump, run, sit down, stand up** та інших).

Вчитель: *Ми з вами довго летіли на килимі-літаку, довго гуляли по зоопарку, рахували і годували тварин, і, напевно, втомилися. Давайте трошки відпочинемо.*

Teddy Bear, Teddy Bear, run!

Teddy Bear, Teddy Bear, sit down!

Teddy Bear, Teddy Bear, stand up!

Teddy Bear, Teddy Bear, jump!

(можна додати інші дієслова).

3. Повторення вивченого матеріалу

Вчитель: *Ви дуже сподобалися жителям цього казкового зоопарку, і вони захотіли розказати вам віршик «Little Mouse and Little Cat».*

Little Mouse, Little Mouse,

Where is your house?

Little Cat, Little Cat

I am a poor mouse

I have no house.

Little Mouse, Little Mouse,

Come to my house.

Little Cat, Little Cat,

I can't do that,

You want to eat me.

4. Заключна частина

Вчитель: *Діти, нам потрібно повертатися. Чарівний килим-літак чекає на нас. Take your seats, please. А тепер час прощатися. Goodbye, my dear friends!*

4.3. План-конспект заняття англійської мови у середній групі (1-й рік навчання, тема «Знайомство, привітання»

Цілі заняття:

1. Розвиваючі:

- вчити дітей вмінню слухати вчителя;
- розвивати навички сприйняття іноземної мови за допомогою аудіозаписів і відеозаписів;
- ознайомити дітей із значенням англійської мови у сучасному світі;
- викликати інтерес до вивчення іноземної мови.

2. Виховні:

- вчити дітей ставитися з повагою один до одного;
- навчати дітей способам спільної інтелектуальної діяльності;

- створення умов в процесі спілкування.

3. Практичні:

- навчити дітей вітатися один з одним та знайомитися англійською мовою;

- ознайомити із наступними словами і фразами: ***Hello! What is your name?***

I'm (Nina) Yes! No! Good bye!; a dog, a hare, a pig.

Обладнання: мультимедійне обладнання, ноутбук, аудіо запис із пісню, презентація «Великобританія», відео курс «Уроки англійської мови разом з Хрюшею і Степашкою»; іграшки-тварини - ***a dog, a hare, a pig.***

Ход заняття

1. Вітання

Вчитель: ***Hello, children! Sit down, please. My name is...*** «Добрий день, діти! Мене звати...» Давайте скажемо ***Hello*** (фонетична робота над словом, робота над вимовою звуків ***[h]***, ***[l]***, ***[ou]***, повторення хором і індивідуально). У цьому слові є дуже теплий звук ***[h]***. Зараз ми з вами будемо вчитися як його вимовляти. Поднесіть до губ свою долоньку і видихніть на неї звук ***[h]***. Відчуваєте, як тепло стало вашим долонькам? Тепер нехай кожен з вас вимовить цей звук. (Вчитель слідкує за правильністю вимови). Вимовляючи звук ***[l]*** знайдіть кінчиком язика бугорки над верхніми зубами і вимовляйте. В кінці цього слова є звук ***[ou]***. Он завжди дивується, коли його вимовляють, послухайте: ***[ou]*** - ***[ou]***. Перший звук сильний і круглий ***[o]***, другий швидко біжить за першим і вимовляється слабо: ***[ou]***. Під час вимови звука ***[n]*** знайдіть кінчиком язика бугорки над верхніми зубами і вимовіть цей звук. Фонетичне відпрацювання слів ***Yes, No***, робота над вимовою звука ***[n]***. Повторюйте за мною. Це ваше перше слово англійською мовою.

Вчитель: А тепер пограємо. Перевіримо, чи добре ви знаєте голоси своїх друзів. ***Let's play a game «Guess Who?»*** Гра «Вгадай хто?». Правила гри наступні: один з вас (дітей) стає спиною до інших. Ви по черзі вітаєтеся з ведучим ***Hello, Mariia***, ведучий повинен здогадатися, хто з ним привітався, і дати відповідь ***Hello, Iryna***. Якщо відповідь правильна, ви говорите ***Yes***, і ведучим стає той, кого узнали. Якщо відповідь неправильна, слід сказати ***No***.

3. Бесіда о важливості вивчення англійської мови

Вчитель: Англійська мова - мова, яку знають у всьому світі. Багато англійських слів ви вже знаєте, часто їми користуєтесь, чуєте у повсякденному спілкуванні, по телебаченню. Це слова - *футбол, волейбол, баскетбол, бокс, босс, бизнесмен, айсберг, кроссворд, круиз, бульдозер, ринг, старт, финиш, тайм, тренер, шорты, шоу...* Таких англійських слів багато. Звичайно, англійською мовою ці слова звучать трохи по іншому, але кожен може впізнати їх з легкістю. Ця мова дуже красива. І країна – теж красива. Зараз ви побачите це на власні очі. (Перегляд презентації «Великобританія»)

Вчитель: Діти, вам сподобалася Великобританія? В цій країні люди розмовляють, співають, думають англійською мовою. Ви не зможете їх зрозуміти, якщо не знаєте цю мову. Мови потрібно вчити для того, щоб спілкуватися з людьми з інших країн. Хочете вчити англійську мову? Хочете співати англійські пісні? У вас все вийде, тільки для цього ви повинні мені допомогти. Як? Ви повинні навчитися слухати, чути, розуміти і повторювати за мною слова, фрази.

3. Релаксаційна фонетична зарядка

Вчитель: Послухайте пісню англійською мовою (аудіозапис). Сподобалась? Повторюйте за мною слова і рухи. А тепер давайте заспіваємо разом. Тільки для цього вам потрібно сісти на підлогу.

Stand up! (вчитель показує, що потрібно встати)

Sit down on the floor! (вчитель вказує на підлогу)

1 and 2 and 3 and 4, (вчитель показує пальці на своїй руці)

I am sitting on the floor.

I am sitting on the floor.

1 and 2 and 3 and 4.

Stand up! (вчитель показує, що потрібно встати)

Sit down on the chairs! (вчитель показує, що потрібно сісти на стільці)

4. Знайомство з лексикою (Стукіт в двері, гість - поросятко Хрюша)

Вчитель: Цікаво, хто це до нас прийшов? Запитаємо? ***Who are you?***

Діти: ***Who are you?***

Хрюша: *I'm a pig.*

Вчитель: *What is your name?*

Діти: *What is your name?*

Хрюша: *I'm Hriusha.*

Вчитель: Діти, ви впізнали гостя? Так, це поросятко Хрюша.

Хрюша: Так, це я. Почув знайому пісню англійською мовою і зайшов сюди.

Вчитель: А звідки ти знаєш англійську мову?

Хрюша: Я був у Великобританії, де розмовляють англійською. Мене навчили мої друзі. Хочете я вас теж навчу? (Перегляд відеоуроку №1 «Англійська з Хрюшею і Степашкою»)

Вчитель: Ось бачите, діти, скільки нових слів ви узнали. *What is this?* - Хто це? – *It is a pig (a dog, a hare).* (Фонетичне відпрацювання звуків [d], [g], [h], слів, фраз.) В слові *dog* є звук [d]. Послухайте, він схожий на стукіт дятла в лісі: [d] - [d] - [d]. За верхніми зубами є горбочок (Показує, стукайте кінчиком язика по цьому горбочку: [d] - [d] - [d].

5. Закріплення вивченого матеріалу

Вчитель: А зараз, діти, давайте пограємо. Уважно подивіться на ці іграшки. Запам'ятайте їх! А тепер *Close your eyes!* закрийте очі! (В цей час вчитель забирає одну з іграшок.) *Open your eyes!* Відкрийте очі! Назвіть, якої іграшки не вистачає?

Вчитель: Молодці! Зараз пограємо в м'яча. Ти, Хрюша, повинен привітатися і назвати своє ім'я англійською і передати м'яча іншому гравцю.
Let's play a game!

Hello! I'm a pig. I'm Hriusha. – Hello! I'm a boy. I'm Oleh. - Hello! I'm a girl. I'm Sofika.

6. Підведення підсумків:

Вчитель: *Do you like our lesson?* Діти, вам сподобалось заняття?

Діти: *Yes!*

Вчитель: А хто заходив сьогодні до нас в гості?

Діти: Хрюша!

Вчитель: Так, але Хрюша вже має повертатися додому, але він обов'язково прийде на наступне заняття. Давайте скажемо йому до побачення. Послухайте і повторіть: **Good bye!** Звук [d] нам вже знайомий. Як стукає дятел?
Good bye, Hriusha!

Вчитель: Чому ми з вами сьогодні навчилися, діти? (вітатися, знайомитися, казати до побачення) Що цікавого дізналися про Великобританію? (Відповіді дітей).

Вчитель: **Well done!** Молодці! **And now, the lesson is over! Good bye, children!**

4.4. Конспект заняття у підготовчій групі «Подорож у Великобританію»

Цілі заняття:

а) пізнавальний аспект:

- повторення вивченої лексики з наступних тем: «Тварини», «Знайомство», «Я вмію»;
- формування навичок сприймання і розуміння англійської мови на слух;

б) розвиваючий аспект:

- відпрацювання мовних зразків, римівок, пісень;
- розвиток індивідуальних здібностей;
- підвищення інтересу до вивчення мови;

в) виховний аспект:

- створення атмосфери дружелюбності, інтересу до культури іншої країни.

Ход заняття

1. Організаційний момент

Вчитель: **Hello, boys and girls!**

Діти: **Hello, _____.**

Вчитель: **I am glad to see you.**

Діти: **Good morning, good morning,**

*Good morning to you,
Good morning, good morning,
Dear teacher,
We are glad to see you.*

2. Мовна зарядка

Вчитель: *Tell about yourself, please.* А зараз, будь ласка, розкажіть про себе. *Who are you? How old are you? Have you got a mother? A father? A sister? A brother?* і т.д.

Вчитель: *Have you got a friend?*

Діти: *Yes!*

Вчитель: Давайте зараз встанемо в коло. (Діти встають в коло, співають пісню та плескають в долоні)

*There is a merry round.
We are happy, happy friends.
We like dancing to nice music
And to clap with our hands!
Clap! Clap! Clap!* (плескають в долоні)

Вчитель: А хотели б ви мати друзів у Великобританії? Для цього нам потрібно вирушити у подорож, а, для того, щоб дізнатися, як це зробити, давайте виконаємо завдання. (Вчитель показує дітям квітку з сьома різнокольоровими пелюстками. Спочатку вчитель просить порахувати пелюстки, а потім діти по черзі відривають пелюстки й називають їхній колір. З іншого боку написані літери. Діти читають слово «*mirror* (дзеркало).)

Вчитель: Так ось що нам допоможе потрапити у Великобританію - *mirror* (дзеркало)! Ось воно.

3. Основна частина. Інценування «Подорож у Великобританію»

Діючі особи: Полінка, Михайлик, *Polly, Mike*, кіт, собака, порося, ослик, два курча, курка, лисиця.

Декорації: столик з чайним посудом, огорожа для тварин.

Полінка і Михайлик дивляться у дзеркало.

Полінка: Яке чарівне дзеркальце!

Михайлик: У цьому дзеркальці можна побачити все, що забажаєш.

Полінка: Яка країна нам сподобається, туди ми і вирушимо.

Михайлик: Це - Великобританія. Дзеркальце перенеси нас туди, будь ласка!

Полінка: Зараз ми побачимо справжніх леді і джентльменів і познайомимось з ними.

Михайлик: А як же ми будемо з ними розмовляти?

Полінка: Прийдеться пригадати все, чому ми навчилися на заняттях англійської мови.

З'являються англійські хлопчик і дівчинка.

Mike: *Hello. Who are you?*

Polina: *Hello. I am Polinka.*

Mykhailyk: *Hello. I am Mykhailyk.*

Polly: *Where are you from?*

Mykhailyk: *I am from Ukraine.*

Polinka: *I am from Ukraine. Where are you from?*

Mike: *I am from Great Britain.*

Polly: *I am from Great Britain.*

Вчитель: *Hello, children! Oh, we have guests today!*

Mike: *Please, meet Mykhailyk and Polinka from Ukraine.*

Вчитель: *Nice to see you.*

Polinka and Mykhailyk: *Nice to see you too.*

Polly and Mike: *Let 's have tea.* (Сідають за стіл пити чай)

Всі діти виконують пісню «Поллі чаєм пригощає»).

Polly, put the kettle on,

Polly, put the kettle on,

Polly, put the kettle on,

We'll all have tea.

Polly, take it off again,

Polly take it off again,

Polly, take it off again.

They've all gone away!

Polinka and Mykhailyk: *Thank you very much.*

ВЧИТЕЛЬ: *You are very welcome. Would you like to go to the farm?*

Polinka and Mykhailyk: *Thank you, with pleasure.*

ДІТИ ВИКОНУЮТЬ ПІСНЮ «На фермі».

On my farm I have a hen -

Cluck, cluck, cluck.

On my farm I have a chicken.

Chip, chip, chip.

On my farm I have a pig.

Oink, oink, oink.

On my farm I have a donkey/

Hee- haw, hee-haw, hee-haw.

On my farm I have a cat.

Mew, mew, mew.

On my farm I have a dog.

Bow-wow, bow-wow, bow-wow.

ВЧИТЕЛЬ: *Children, many funny events take place in our farm. Early in the morning our little donkey wakes up.*

Donkey: *Hello, I am a donkey. I can run. I can jump. I can sing a song.*

Sweetly sings the donkey

At the break of day.

If you do not feed him,

That is what he'll say:

Hee- haw, hee- haw, hee-haw.

ВЧИТЕЛЬ: (годує ослика морквою) *Help yourself.*

Donkey: *Thank you.* (тікає)

ВЧИТЕЛЬ: *Then our cat wakes up.*

Cat: *Hello, I am a cat. I can say mew, mew, mew. I can lap milk. I can dance.*

ВЧИТЕЛЬ: *Then our pig wakes up.*

Pig: *Hello. I am a pig. I can wallow in the mud.*

(Діти виконують пісню)

Little pig, little pig,

Wallow in the mud.

Little pig, little pig

Grunt, grunt, grunt.

Oink, oink, oink.

Вчитель: *Our hen and chickens wake up.*

Hen: *Hello, I am a hen. I can say cluck, cluck, cluck. I can peck grains.*

Chicken 1: *I am a chicken. I can say chip, chip. I can peck grains.*

Chicken 2: *I can peck grains too.*

Вчитель: *They are pecking grains and they don't see a red fox.*

(З'являється лисиця)

Фох: *Hello, I am a fox. I am hungry, I am hungry.* (підкрадається до курки і курчат)

The fox is coming and going.

Coming and going,

Stroking her fluffy tail,

Sharpening claws.

Take heed of fox! (кидається до курчат, назустріч їй вибігає собака)

Dog: *Bow-wow, bow-wow. I am a dog. Go away! Go away!* (Лисиця тікає)

Polinka: *You have got a wonderful farm. Thank you very much. Now it is time to go home.*

Mykhailyk: *Good bye!*

Вчитель: *Come and see us again. Good bye!*

4. Підведення підсумків

Вихователь просить дітей назвати країну, де вони були, тварин, яких вони бачили, і що вони вміють робити, а потім запитує дітей *What can you do?* Вислуховує відповіді, при необхідності запитує *Can you draw? Can you climb?*

5. Прощание.

Вчитель: *Raise your heads,*

Jump up high,

Wave your hands

And say “Good bye”.

Діти: *Good bye!*

4.5. Конспект заняття англійської мови «Toys»

Мета:

Розвиваюча:

– вчити дітей вмінню слухати вчителя;

– розвивати вміння відповідати на запитання *How many?* Називати букву *D*, правильна вимова;

– розвивати і підтримувати інтерес до вивчення іноземної мови.

Виховна:

– створення умов для спілкування в процесі заняття;

– виховувати інтерес до лічби, інтерес до англійської мови і цілому;

– вчити дітей вмінню поважати один одного.

Практична:

– активізація вивчених структур в коротких висловлювань по темі;

– навчити вживати питальний вираз *How many?* та вираз *I have got*;

– навчити вживати множину іменників.

Обладнання:

Аудіозаписи пісень, ноутбук, іграшки (робот, машинка, лялька, м'яч, картки з цифрами від 1 до 10, магнітна дошка, відео «*Number song counting from 1 to 10*» для повторення лічби.

Хід заняття:

1. Привітання

Вчитель: *Good morning, children!*

Діти: *Good morning, good morning! Good morning to you!*

Good morning, good morning! We are glad to see you!

Вчитель: *I am glad to see you. Let's begin our English lesson. How are you?*

Діти: *OK!*

2. Фонетична зарядка

Буква *C*, звук *[k]*

Джонні: *Hello kids! I'm happy to see you again. Let's have fun together.*

Repeat after me: [k], [k], [k], [k] - cat – cat - cat.

I like [k]. I like [k].

Cat, cat, cat starts with [k].

Camel, camel, camel starts with [k].

3. Основна частина

Вчитель: *Today we'll learn how to count to ten. Say after me: one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten.* (перегляд мультфільма про числівники від 1 до 10)

Вчитель: А тепер ще раз подивимося відео і повторимо за курочкою рахунок від 1 до 10. *Are you ready?*

Діти: *Yes, we are.*

Вчитель: *Let's count then. One, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten!*

Діти повторюють слова за вчителем.

З'являється *Foxy* (іграшка лисеня)

Фoxy: *Good morning, kids!*

Вчитель: *Good morning, Foxy. How are you?*

Фoxy: *I'm fine. And how are you, teacher?*

Вчитель: *I'm OK!*

Фoxy: *Hello, kids, how are you?*

Діти: *Hello, Foxy! We are fine!*

(Фoxy вітається з кожною дитиною і питає *How are you?*)

Вчитель: Діти, а лисеня *Foxy* зустрів наших друзів: Сергія, Діану, Диму і Іринку. Але вони прийшли із своїми *toys* іграшками і хочуть їх нам показати.

Вчитель: Давайте запросимо їх увійти. *Come in! Please, come in!*

Діти: *Please, come in!*

Вчитель: Давайте ми з вами подивимось які іграшки у наших друзів і скажимо назви іграшок англійською мовою: машинка - *a car*, м'яч - *a ball*, робот - *a robot*, лялька - *a doll*.

А зараз ми з вами заспіваємо пісню для того, щоб запам'ятати нові слова:

One and two, one and two

A doll for me, a robot for you.

One and two, one and two

A car for me, a doll for you.

Вчитель: *Oh, here you are. Have you got a toy?*

Фоку: *Yes, I have. I have got a car.* (показує свою іграшку) *Have you got a toy?*

Вчитель: *Yes, I have. I have got a cat. I have got* означає «я маю», «в мене є». Давайте повторимо спочатку тихенько, а потім голосно «*I have got*». А тепер кожен з вас скаже яка іграшка в нього є.

Діти:

Д. 1: *I have got a ball.*

Д. 2: *I have got a car.*

Д. 3: *I have got a robot.*

Д. 4: *I have got a doll.*

Вчитель: Ось молодці, *good for you*. Давайте собі поплескаємо в долоні *Clap your hands!*

Фізкультхвилинка «Clap your hands» (відео - діти повторюють рухи)

Вчитель: Діти, подивитися на малюнок, кого ви бачите? Правильно, хлопчика і дівчинку. Хлопчик англійською мовою - *a boy*, а дівчинка - *a girl*.

А як нам з вами утворити множину і сказати *хлопчики, дівчата*? В англійській мові до слів додається літера *-s*. Наприклад,

хлопчик - a boy – хлопчики - boys;

дівчинка - a girl - дівчата - girls.

А тепер пограємо в гру, я кажу - *boys* – хлопчики піднімають руки, кажу - *girls* - дівчата плескають в долоні. (діти виконують завдання) Молодці, діти!

Вчитель дістає із мішечка м'яку іграшку – ведмежонка – *a bear*.

Вчитель: *It's a toy.* А тепер діти, назвіть іграшки, які ми з вами вже знаємо. А якщо ви забудете, як вони називаються англійською, *Foxy* вам підкаже. (діти називають іграшки: *It's a doll. It's a ball. It's a car. It's a robot.* Вчитель дістає з мішечка іграшки, і наголошує на неозначеному артиклю - *a*.)

Вчитель: *Very well!*

Фoxy: Діти, а чи вмієте ви рахувати англійською мовою? Я вас буду питати, а ви мені відповідайте? *OK?*

Діти: *OK!*

How many boys?

Діти: *Three!*

How many girls?

Діти: *Five!*

How many robots?

Діти: *Two!*

How many dolls?

Діти: *Ten!*

How many cars?

Діти: *Eight!*

How many balls?

Діти: *Seven!*

Вчитель: А тепер давайте повторимо всі букви, які ми з вами вивчили:

A [a] - apple

B [b] - ball

C [k] - cat

Джонні: *Hello kids. I'm happy to see you again. Let's have fun together.*

Repeat after me: [d], [d], [d]

[d] - dragon

[d] - dad.

(тут необхідно пояснити дітям, як правильно вимовляти цей звук)

Вчитель: Діти, поставте кінчик язичка на горбочок, який знаходиться за верхніми зубами, і вимовіть звук **[d]**. А тепер повторимо за Джонні:

[d], [d], [d]

[d] – dragon, dad, doll, dairy, dear.

Вчитель: Лисеня пропонує грати. Дидактична гра «Знайди слово». (діти шукають слова, які починаються на букву **D**)

Вчитель: А зараз, діти, візьміть простий олівець. Наше з вами завдання – допомогти м'ячику дістатися до іграшкової полиці. (на розвиток дрібної моторики рук – обвести по лінії.)

Вчитель: Наші друзі подарували нам іграшки, нам потрібно розкласти іграшки на полиці. Візьміть наклейки, приклейте їх і назвіть іграшки англійською мовою.

Вчитель: *My dear boys and girls!* Ми сьогодні познайомилися і англійськими назвами іграшок. Давайте повторимо ще раз їхні назви. (діти повторюють назви іграшок)

Вчитель: *Thank you!*

Діти: *Thank you!*

Вчитель: *Good bye!*

Діти: *Good bye!*

ПРИКЛАДИ КОНСПЕКТІВ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

5.1. Конспект уроку англійської мови

(2 клас)

Тема уроку: «Моя сім'я».

Ціль уроку: активізувати комунікативні навички учнів по темі «Сім'я».

Завдання:

1. навчальні:

- тренувати учнів у лексиці по темі «Сім'я»;

- практикувати у складанні монологічного і діалогічного висловлювання згідно із структурою;

- тренувати у вживанні дієслова *have / has got* згідно із зразком.

2. розвиваючі:

- розвивати комунікативні навички;

- розвивати орфографічні навички.

3. виховні:

- виховувати почуття поваги і доброзичливості до членів своєї сім'ї;

- розвивати і підтримувати стійкий інтерес до англійської мови, мовному і культурному спілкуванню один з одним.

Обладнання: тематичні картинки, лексичні таблиці, комплекти дидактичних роздаткових матеріалів, проектор, комп'ютер.

Ход уроку

1. Організаційний момент

Привітання:

Вчитель: *Good morning, dear children!*

Учні: *Good morning, good morning,*

Good morning to you,

Good morning, good morning,

I'm glad to see you.

Вчитель: *Thank you, sit down, please. Today, we will talk about our family and you will enjoy your time spending here.*

2. Фонетична зарядка

Вчитель: *Now, our phonetic exercises. Sing a song.*

“Are you sleeping”

Are you sleeping,

Are you sleeping,

Brother John,

Brother John?

Morning bells are ringing,

Morning bells are ringing,

Ding, ding, dong,

Ding, ding, dong.

Вчитель: *Good, thank you. You’re clever boys and girls.*

3. Повторення вивченої лексики

Вчитель: *Today we’ll revise some words.*

Look at the board, please. Repeat after me.

1) *mother*

2) *father*

3) *sister*

4) *brother*

5) *grandmother*

6) *grandfather*

7) *uncle*

8) *aunt*

Вчитель перемішує картки, діти хором називають слова англійською мовою.

Вчитель: *Thank you, now I want to listen to everyone in English.* (Вчитель запитує кожного учня, як будуть звучати ці слова англійською мовою)

Вчитель: *I’ll show you the cards and translate into Ukrainian “What is this?” please.*

Good, thank you.

Now answer my questions: Have you got a family?

Учні: *Yes, I have / No, I haven't*

- Have you got a mother?

Учні: *Yes, I have/ No, I haven't*

- Have you got a father?

Учні: *Yes, I have / No, I haven't*

- Have you got a sister?

Учні: *Yes, I have / No, I haven't*

- Have you got a brother?

Учні: *Yes, I have / No, I haven't*

- Do you like have you got a grandmother?

Учні: *Yes, I have/ No, I haven't*

- Have you got a grandfather?

Учні: *Yes, I have/ No, I haven't*

- Very well done! Thank you.

Choose the correct translation: (учні поєднують в таблиці)

Мама	Father
Тато	Brother
Брат	Grandmother
Сестра	Sister
Бабуся	Grandfather
Дедусь	Mother

4. Практика вживання дієслова *Have / has got* в реченнях.

Вставте дієслово *have* і *has* в речення.

1. Tom ... got a small family. (has)

2. I...got a nice ball. (have)

3. Kate ...got a mother. (has)

4. You ...got a little brother.(have)

5. ... she got a sister? (Has)

5. Робота в парах. Складання діалогу

Make up a dialogue with your partner. Look at the board, please. Use this table.

Тепер розділіться по парам і спитайте один одного про свою сім'ю .

- Hello,	- Hello,
- Have you got a family?	- Yes, I have.
- Is your family big?	- Yes, It is - No, it is not
- Have you got a mother/ father/sister/brother?	- Yes, I have - No, I have not
- What is her/ his name?	- Her/ His name is...
- Goodbye	- Goodbye

6. Фізкультхвилинка

ВЧИТЕЛЬ: *Now, let's have a break.*

Stand up, stand still.

Hands up, hands down.

Hands on hips, sit down.

Stand up, hands to the sides.

Bend left, bend right,

Hands on hips, one, two, tree, hop.

One, two, three, stop. Stand still.

ВЧИТЕЛЬ: *Good, thank you. Sit down, please. Take your places. Go on our work.*

7. Практика письма

ВЧИТЕЛЬ: *Make up sentences using these words.*

1. got, mother, a, has, Kate. – Kate has got a mother.

2. you, Have, family, a got? – Have you got a family?

3. is, My, family, big. – My family is big.

4. have, I, got, a, brother.- I have got a brother.

5. father, Have, you, a, got? – Have you got a father?

8. Монолог

Вчитель: *Make up a story about your family. Look at the board, please.*

(Вчитель пояснює, як скласти монолог за схемою) *I'll give you 1 min.*

My name is ...

I have got a family.

My family is _____ .

I have got a _____.

My mother's name is _____

My father's name is _____

I have got a _____ too.

My brother's name is _____

My sister's name is _____

I like my family very much.

9. Рефлексія

Вчитель: Сьогодні ми говорили про наші сім'ї. А тепер скажіть мені: Що нового я узнав? Чому я навчився?

10. Домашня робота

Намалювати свою сім'ю. Скласти розповідь про свою маму.

11. Підведення підсумків уроку

Вчитель: *Thank you for your work. Your marks for today are ...*

5.2. Конспект уроку англійської мови для початкової школи,

1 клас, тема "В зоопарку"

Мета уроку:

- узагальнити вивчений матеріал в ігровій формі.

Навчальне завдання:

- формувати навички роботи в колективі;
- повторювати літери англійського алфавіту;
- розвивати вміння сприймати текст на слух;
- розвивати навички письма;
- розвивати комунікативні здібності дітей.

Розвиваюче завдання:

- створювати умови для розвитку комунікативних навичок через різноманітні види мовної діяльності (монолог, діалог).

Виховне завдання:

- виховувати повагу і любов до тварин.

Демонстраційний матеріал: малюнки, картки, раздатковий матеріал

Ход уроку:

1. Організаційний момент

Вчитель з дітьми розкажує вірш-привітання:

Good morning, good morning

Good morning to you!

This nice early morning

How do you do?

2. Warming-up activity (гра “Зоопарк”)

Вчитель: *Children look at the blackboard! What animals can you name?*

Діти діляться на дві команди і, дивлячись на картинки на дошці, називають тварин. Виграє команда, яка назвала слово першою.

3. Pronunciation

Вчитель пропонує дітям прослухати вірш, в якому є короткий звук. Коли почують цей звук, вони повинні плеснути в долоні.

Вчитель: *Children listen to me very attentively. When you hear the short sound clap your hands.*

Mister Midling Has A Pig

Mister Midling has a pig,

Not very little and not very big,

Not very pink and not very green,

Not very dirty and not very clean.

4. Grammar. Повторення граматичного матеріалу: структура «It can ...»

Вчитель називає дієслово (*to run, to jump, to crawl, to climb, to swim, to fly*). Діти складають речення про ту тварину, яка може виконати таку дію.

Вчитель: *Children look at my pictures and make up the sentences.*

Вчитель: *Run!*

Учень 1: *A horse can run!*

Учень 2: *A dog can run!*

Учень 3: *A mouse can run!*

Вчитель: *Jump!*

Учень 1: *A monkey can jump!*

Учень 2: *A tiger can jump!*

Учень 3: *A cat can jump!*

Вчитель: *Crawl!*

Учень 1: *A snake can crawl!*

Учень 2: *A spider can crawl!*

5. Physical Activity

Вчитель і діти розказують римівки і виконують рухи під музику.

Вчитель: *You can stamp your feet.* (діти топають ногами)

You can knock your knees. (стукають руками по колінах).

You can sway. (машуть руками)

And shake (трясуть руками)

And spin (повертаються навколо себе)

And when the music stops

You can freeze (завмирають).

6. Повторення пісні “The Zoo Song”

Вчитель: *My dear children! Lets sing the song together!*

“The Zoo Song”

Can you see the monkey in the cage?

Can you see the monkey in the cage?

Can you see the monkey...

Can you see the monkey...

Can you see the monkey in the cage?

Can you hear the lion in this cage?

Can you hear the lion in this cage?

Can you hear the lion...

Can you hear the lion...

Can you hear the lion in this cage?

7. Physical Activity

Вчитель і діти розказують римівки і виконують рухи під музику.

I can run as fast as you, (імітують швидкий біг на місці)

I can run as fast as you,

I can run as fast as you,

Running on the spot.

I can jump as high as you, (підстрибують)

I can jump as high as you,

I can jump as high as you,

Jumping on the spot.

8. Гра “Tell Me About Yourself”

Вчитель каже речення про себе. Учень повторює речення і додає щось про себе.

Вчитель: *I can jump.*

Учень 1: *I can jump and swim.*

Учень 2: *I can jump, swim and sing.*

Учень 3: *I can jump, swim, sing and run.*

Учень 1: *I can jump, swim, sing, run and crawl.*

9. Work with the cards

Діти отримують картки, на яких записані літери англійського алфавіту.

Вчитель називає літери, а діти підкреслюють тільки ті, які чувають. ***Children!***

Listen to me and underline the letters you hear.

10. Listening

Діти слухають речення і вказують на відповідні малюнки. Потім вони по черзі вказують на малюнки і називають їх.

11. Summarising

5.3. План відкритого уроку англійської мови, 3 клас, тема «Animals»

Мета: вдосконалення комунікативних вмінь в говорінні, аудіюванні, читанні і письмі англійською мовою із врахуванням мовних можливостей, потреб і інтересів учнів.

Завдання:

1. Формувати навички вживання в мові модального дієслова «*can*» у стверджувальних, заперечних і питальних реченнях.
2. Розвивати навички говоріння (вести діалог; будувати монологічне висловлювання); розвивати мову, мислення і пізнавальні здібності;
3. Виховувати любов до тварин;
4. Виховувати культуру спілкування.

Обладнання: Паровозик, картки з літерами і звуками, іграшки м'які, комп'ютер, проектор, ромашки-літери, сліди ведмедя.

Ход уроку:

1. Організаційний момент

Вчитель: *Good morning, children. I am glad to see you. How are you?*

Учні: *Good morning, good morning*

Good morning to you.

Good morning, dear teacher!

We are glad to see you.

Вчитель: *Today we have an unusual lesson. Welcome to the magic trip! First of all I would like you to look at the screen. What can you see? Who are they? What is it?*

Учень 1: *a fox, a bear, a cat, a frog*

Вчитель: *Try to guess what topic of our lesson is.*

Учні: *Animals.*

Вчитель: *Yes, you are right. Today we are going to speak about animals.*

Вчитель: *Do you remember the animated cartoon «Train from Romashkovo»? If you not, look at the screen and watch this animation, please. It will help us.*

Вчитель: *We are going to travel by train.*

Вчитель: *At our lesson we will sing the songs, meet our friends- animals, play many interesting games, and learn some new words, count and read.*

Вчитель: *Our train is very funny and curious. Сьогодні ми вирушаємо у подорож. А подорожувати ми будемо з чарівним паровозиком із Ромашкова! (на дошці малюнок паровозика). Ми всі пам'ятаємо чудовий мультфільм «Паровозик із Ромашкова», в якому йде мова про паровозик, що возив дітей на станцію Ромашкова. Йому дуже подобалося милуватися красою природи і тому він часто зупинявся, і завжди запізнювався. Пригадали?*

Наш паровозик дуже любить подорожувати, а під час подорожі йому подобається веселитися, грати і співати. Давайте привітаємось з нашим паровозиком.

Діти: *Good morning, little train!*

Вчитель: *Let's travel and enjoy it. Our little train is ready. Are you ready? Let's start. I wish you to be brave and active during our lesson.*

2. Мовна зарядка

Вчитель: *So the first station is called «Meeting Station». My name is Irina Volodymyrivna and I will be your teacher today. Паровозик теж хотів би познайомитися з вами ближче. What do you think what kind of questions will he ask? Як ви думаєте, які запитання він би вам поставив?*

Діти: *What is your name? What is your surname? How are you? How old are you? Where are you from? Have you got a pet? What colour is it? Have you got a friend? What can you do? (run, jump, swim, sing, dance, read, write, count, play, eat, climb, skip, skate, ski) Do you like animals?*

Вчитель: **Давайте заспіваємо. Пісня «The more we are together»**

The more we are together,

Together, together.

The more we are together

The happier we are.

For my friend is your friend

And your friend is my friend.

The more we are together

The happier we are.

3. Фонетична зарядка

ВЧИТЕЛЬ: *The next station is «Lugova». What do you see on the screen?*

ДІТИ: *a field, a flower, daisy*

ВЧИТЕЛЬ: *What can you see on the flower?*

ВЧИТЕЛЬ: звуки

ВЧИТЕЛЬ: *Let's do our phonetic exercise with our little train. Паровозик співає пісеньку і боїться запізнитися. The sound [t] and poem to this sound, please.*

Tick- tock, tick-tock

Says my clock.

Tock-tick, tock-tick

Be quick!

Колеса паровозика теж співають пісню. *The sound [ð]*

Together, together every day.

Together, together we work and play.

Паровозик бачить, що збирається дощ. *The sound [r]*

Rain, rain, go away

Come again another day

Little Johnny wants to play.

А зараз наш паровозик випускає дим з труби. *The sound [w]*

Why do you cry Willy?

Why do you cry?

Why Willy, why Willy,

Why Willy, why?

4. Основна частина уроку

Вчитель: Наш паровозик їде далі. Подивіться у віконце! Що ви бачите?
There are a lot of flowers on the floor. Які кольори ми з вами вже знаємо?

Учні: ***Red, blue, white, black, pink, yellow, green, grey.***

Вчитель: ***What colour is the flower?***

Учні: ***Red.***

What colour is the sky?

Учні: ***Blue.***

What colour is the grass?

Учні: ***Green.***

Вчитель: ***Who goes to the blackboard? Please take the flower with the letter and show me the sound on the screen.*** (Діти беруть квіти з буквами і записують звуки на дошці).

Вчитель: ***The next station is ABC. Let's remember our English Alphabet.*** А тепер, будь ласка, виконайте наступні завдання.

Завдання 1. На дошці ви бачите людину. Що ви помітили? ***Let's find the letters!***

Завдання 2. А у цьому місці розсипалися звуки. ***Write letters to this sounds!***

Завдання 3. раптом в цих словах зникли букви. ***Let's find the letters!***

Завдання 4. Хто назве більше слів на такі букви ***D (dog, doll, dear, dairy); C (cat, country, car, camel); F (face, fox, family, father); K (kangaroo, king, kiss, kid); M (mother, map, mat, mail)***

Вчитель: ***I would like you to sing the ABC song. Let`s go on.*** (діти співають)

Вчитель: Давайте розглянемо малюнок. Що ви бачите на малюнку? ***What can you see at the picture?***

Учень 1: ***I can see a bear.***

Вчитель: Де ви бачите ведмедя? ***Where do you see a bear?***

Учень 2: ***A bear is in the forest.***

Вчитель: А що ще ви бачите? ***What can you see at the picture?***

Учень 3: ***I can see steps of a bear.***

Вчитель: *How many steps do you see?* (учні рахують)

Учень 4: *I can see seven steps.*

Вчитель: *It is goof for you! The next station is Reading Station. It's time to read! Help me to make a rule!* (повторення правил читання)

Вчитель: *Look at the screen! Can you read this text?* (учні по черзі читають текст з екрану)

Вчитель: *It is good for you!*

5. Фізкультхвилинка

Вчитель: *I see you are tired. Let's have a rest!* (діти виконують фізичні рухи під музику)

6. Практика усного мовлення

Вчитель: *Please look at the screen. What can you see? Listen to the text and guess who is it?* (загадка)

7. Домашнє завдання

Вчитель: *The home task for you will be to draw the animals and describe them.*

8. Заключна частина уроку

Вчитель: *The time is up. We must be on time. Our trip is over. Your marks .... Good bye!*

Учні: *Good bye!*

5.4. Урок англійської мови у 2 класі

Тема: Особові займенники

Обладнання: комп'ютер, медіапроектор, інтерактивна дошка, засоби зворотного зв'язку (весра з англійськими займенниками), картки із знаками транскрипції, завдання на картках для розвитку орфографічних навичок, іграшки-тварини, плакат із зображенням дерева, листя жовтого і зеленого кольору.

Завдання уроку:

Навчальні:

- систематизація матеріала (тема «Займенники»);
- формування здібностей і готовності спілкуватися іноземною мовою;
- вдосконалення навичок читання;
- тренування орфографічних навичок.

Розвиваючі:

- розвиток різноманітних видів пам'яті (вербальної, образної), комунікативності, уваги;
- розвиток мовної діяльності;
- розвиток мовної здогадки;
- розвиток фонетичних і орфографічних навичок учнів.

Виховні:

виховання комунікативної компетенції учнів.

Ход уроку:

1. Організаційний момент

Вчитель: *Good morning, my dear friends!*

Учні: *Good morning! Good morning!*

Good morning to you!

Good morning, dear teacher,

We are glad to see you!

Вчитель: *Sit down, please. I hope you are ready for your English lesson.*

Сьогодні, діти, ми з вами вивчимо новий англійський віршик і згадаємо як можна замінити імена людей, назви тварин нашими маленькими помічниками - займенниками.

2. Фонетична розминка

Вчитель: *And now, children, let's remember the English sounds and words.*

(діти виконують вправи для артикуляційної системи. Повторюють за вчителем звуки і слова, в яких присутні ці звуки.)

Подивіться, діти, наша мавпочка – *a monkey* - гуляє в лісі.

Вона дзвонить у дзвіночок: *[ŋ] sing, song*

Дражнить комариків: [z]

Запрошує на прогулянку зайчика: [ei] *name, skate*

Знову дражнить комариків: [z] *zoo, zebra*

Комарики розсердилися і покусали її: [ai] *I, like, five, nine.*

Здалка чути якійсь стукіт: [d] *dad, duck, dog.*

Мавпочка втомилася: [æv] і вирішила повернутися додому. Давайте скажем їй до побачення: «**Goodbye**».

3. Мовна розминка

Гра «Що з'явилося / зникло?» На столі розкладені іграшки-тварини. Вчитель запитує: «*What animals can you see? / What animals have I got?*» Учні перераховують іграшки: «*I can see a red fox. You have got a grey mouse*». Далі вчитель дає команду: «**Sleep, children!**» Діти закривають очі, а вчитель додає або прибирає одну тварину. Діти відкривають очі і відповідають на запитання: «*What's appeared? / What's missing?*» Учні називають іграшку, яка з'явилася або зникла.

4. Активізація навичок аудіювання. Вивчення нового віршика

Вчитель: *It's time to listen to a new poem and learn it by heart. Open your textbooks, exercise 1 on page 85. Listen to the poem and say what Jim and Jill do every day. Let's repeat after the speaker.* (Учні дивляться на інтерактивну дошку і слухають вірш. Потім виконують завдання: шукають малюнки, що відповідають віршу, декламують його.)

5. Систематизація матеріала (тема «Займенники»)

Вчитель: Діти, сьогодні до нас завітав містер Рул, щоб розказати нам нове правило.

Містер Рул: Коли ми розмовляємо, ми часто використовуємо слова, які називаються займенники. Ці слова ми використовуємо замість імен людей і назв предметів. Деякі англійські займенники нам вже відомі *I, we, you, he, she*.

Обговорення матеріала. Діти зачитують займенники англійською і українською мовами, потім виконують вправу (замінюють іменники займенниками)

Jill is smart. (She is smart.)

Jim is kind. (He is kind.)

Children have got a pet. (They have got a pet.)

Ben cannot jump. (He cannot jump.)

Alice is nice. (She is nice.)

Can a bear swim? (Can it swim?)

Has Martin got a friend? (Has he got a friend?)

The bags are red. (They are red.)

The mouse cannot fly. (She cannot fly.)

I and my mother like ice-cream. (We like ice-cream.)

6. Фізкультхвилинка

Let's remember our poem. We shall recite it all together.

One, one, one little dog run.

Two, two, two cats see you.

Three, three, three birds in the tree.

Four, four, four frogs on the floor.

Учні разом із вчителем розказують віршик і виконують рухи.

7. Закріплення навичок читання. Розвиток пам'яті і мислення

Вчитель: *Your books are opened on page 85. Please, turn the page and look at exercise 5 on page 86. Read the sentences to yourself and match them with the pictures.* (учні виконують вправу).

Вчитель: *Do you have a good memory? Let's check! Close your books! Tell the colours of the animals!*

8. Тренування орфографічних навичок

Діти отримують картки із завданням розшифрувати слова.

Вчитель: *Please, make up the words from these letters. You have 2 minutes for the task.*

EDR

WIMS

NAC

OGD

TAC

IPG

Потім два учня виходять до дошки і записують слова.

9. Домашнє завдання: Урок 48 у робочому зошиті.

10. Підведення підсумків.

Вчитель: *The lesson is over. Do you like it?* Якщо він вам сподобався і вам було цікаво, приклейте до нашого «*Happy tree*» зелені листя, якщо ні - жовті.
Thank you. Let's remember our poem and say "goodbye".

Учні: *Stand up! Jump up high!*

Wave your hand and say: "Goodbye!"

10. Домашнє завдання: Урок 48 у робочому зошиті.

5.5. Урок англійської мови

2 клас, тема «В світі професій»

Мета:

- формування в учнів діяльніснх здібностей до систематизації предметного матеріалу, що вивчається;
- формування уявлень дітей про різноманітність у світі професій,
- формування навичок читання слів і речень по темі;
- створення умов для організації діяльності по розвитку усіх видів мовної діяльності;
- формировання навичок роботи в парі і групі;
- сприяти розвитку уваги, мовнх вмінь, основних розумових операцій (аналіз-сінтез, порівняння, узагальнення), формувати інтерес до вивчення іноземної мови.

Методи навчання: мовні, наглядні, стимулювання навчальної діяльності, самоконтролю.

Формы навчання: індивідуальна, групова (робота в парах).

Прийоми навчання: бесіда, самоконтроль, тестовий контроль, рефлексія.

Педагогічні технології (елементи): ТЗН, навчання у співпраці, проблемне навчання.

Обладнання уроку: мультимедійне обладнання, презентація до уроку «Світ професій»; фонограма із записом пісні «Ким ти хочеш бути», картки з кліше і звуками, пальчикові ляльки.

ПРИКЛАД ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КАРТИ КОНСТРУЮВАННЯ УРОКУ

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА УРОКУ	
<p>1. Мотивація (самовизначення) до навчальної діяльності. Підготовка до активного і свідомого засвоєння знань.</p> <p><i>Основні завдання вчителя. Об'єднання дітей для подальшої роботи</i></p> <p><i>Регулятивні універсальні навчальні дії (УНД): Емоційно-позитивній настрій на урок, створення ситуації успіху, довіри.</i></p>	
<p>Діяльність вчителя</p> <p>Добрий день, діти! Я рада вас бачити. Сьогодні у нас в гостях місіс Сміт і містер Сміт. Як ви думаєте, хто вони за професією? Сьогодні ми з вами познайомимся з дивовижним світом професій і розкажемо місіс і містеру Сміт, кем ми хочемо бути. Але спочатку давайте з вами повторимо букви і звуки англійського алфавиту.</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>Діти проявляють психологічну готовність до пізнавальної діяльності. Взаємодія дітей один з одним. Діти називають букви і звуки по карткам. Називають професії.</p>
<p>2. Актуалізація знань і фіксування ускладнень (8 хв)</p> <p>Завдання: формування навички сприймати на слух основну інформацію із повідомлення у аудіо записах;</p>	

<p>забезпечення учнів організацією їхньою навчальної діяльності, створення ситуації успіху, довіри.</p> <p><i>Комунікативні УНД:</i> використовувати мовні засоби для вирішення комунікативних завдань.</p> <p><i>Пізнавальні УНД:</i> усвідомлене слухання</p> <p><i>Персональні УНД:</i> пізнавальна мотивація, знайомство із світом професій</p>	
<p>Діяльність вчителя</p> <p>- таким чином, ми з вами здогадалися, що місіс Сміт - лікар, а містер Сміт - службовець. Давайте послухаємо пісню і дізнаємось, як звучать назви цих професій англійською мовою.</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>- діти слухають пісню, визначають назви професій «лікар», «службовець»ю</p>
<p>3. Постановка навчального завдання: виявлення місця і причини зускладнення. (5-7 хв)</p> <p><i>Завдання:</i> Мотивувати учнів на вивчення теми; планувати свої дії відповідно до постановленого завдання.</p> <p><i>Пізнавальні УНД:</i> постановка і формулювання проблеми, вміння усвідомлено і мимовільно будувати висловлювання.</p> <p><i>Комунікативні УНД:</i> планувати навчальну співпрацю.</p>	
<p>Діяльність вчителя</p> <p>- Відкрийте підручник на ст. 33, подивіться на малюнок, люди яких</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>Проявляють пізнавальну ініціативу.</p>

<p>професій зображені? <i>Давайте прослухаємо запис ще раз і дізнаємось, як звучать назви цих професій англійською мовою.</i> <i>Формування проблеми:</i> - Чому ми сьогодні навчимося на уроці? (називати професії, говорити, ким ти хочеш бути)</p>	<p>Називають професії Слухають запис Головне - усвідомлення інтелектуального ускладнення, дефіциту знань</p>
<p>4. Побудова проекту виходу з ускладнення. (2 хв) Завдання: Організувати побудову проекту виходу із ускладнення <i>Регулятивні УНД:</i> визначення цілей як постановка навчального завдання, планування, прогнозування. <i>Пізнавальні УНД:</i> виконання дій згідно запропонованої умови. <i>Загально-навчальні УНД:</i> пошук інформації, висування гіпотези</p>	
<p>Діяльність вчителя - Що потрібно знати, щоб сказати, кем ти хочеш бути? (фраза «Я хочу бути») - Діти, Я хочу бути - англійською «want(s) to be» - Подивіться на малюнки на дошці, ким вони хочуть бути? - Продовжіть фразу: Tom wants to be a..., Girls want to be..... Фізкультхвилинка</p>	<p>Діяльність учнів 1) Учні визначають мету (Що потрібно знати, щоб знайти вирішення цієї проблеми) 2) Закінчують речення, написані на дошці 3) Релаксація</p>
<p>5. «Відкриття» нових знань. (Реалізація побудованого проекту) (10-</p>	

<p>15 хв)</p> <p><i>Основні завдання вчителя:</i> навчитися читати назви професій і речення з даними словами</p> <p><i>Пізнавальні УНД:</i> отримання нової інформації, повторення коротких звуків</p> <p><i>Комунікативні УНД:</i> вміння слухати інших</p> <p><i>Регулятивні УНД:</i> оцінювати рівень володіння тою чи іншою навчальною дією (що я знаю і вмію)</p>	
<p>Діяльність вчителя</p> <ul style="list-style-type: none"> - Давайте повторимо назви професій. (хорова робота) - гра «Сніжний ком» - Який голосний звук під наголосом ви чуєте в словах <i>doctor, dentist, pupil</i> (/o, e, ju:/) <p>Які ще слова ви знаєте, де зустрічаються ці звуки?</p> <p>Молодці, правильно.</p> <p>А тепер давайте навчимося читати слова з цими звуками</p> <p>Робота з підручником. Відкрийте підручник на ст. 44, вправа 7. Слухайте і повторюйте за мною</p> <p>Потім учні читають хором, індивідуально.</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>Повторюють слова за вчителем.</p> <p>Беруть участь у грі «Сніжний ком»</p> <p>Учні називають звуки</p> <p>Називають слова</p> <p>Слухають і повторюють за вчителем</p>
<p>6. Закріплення навчального матеріалу (10-15 хв)</p> <p><i>Завдання:</i> застосування нових знань в</p>	

<p>різних навчальних ситуаціях.</p> <p>Організувати засвоєння дітьми нових знань із їхнім промовлянням у зовнішній мові</p> <p><i>Пізнавальні УНД:</i> застосовувати правила для складання висловлювання, свідомо і мимовільно будувати повідомлення в усній і письмовій формі.</p> <p><i>Персональні УНД:</i> виражати позитивне ставлення до процесу пізнання: проявляти увагу, подив, бажання більше дізнатися, здатність до самооцінки.</p> <p><i>Регулятивні УНД:</i> керувати своєю діяльністю, контроль, корекція, ініціативність, самостійність; (контроль і самоконтроль) здійснювати підсумковий і пошаговий контроль згідно результату; (оцінка) встановлювати відповідність отриманого результату поставленої мети; співвідносити правильність вибору, планування, викнання і результату дії з вимогами конкретного завдання.</p> <p><i>Комунікативні УНД:</i> вміння ставити запитання, формулювати вдасне висловлювання, здійснювати взаємоконтроль.</p>	
<p>Діяльність вчителя</p> <p>- Діти, а вам подобається гратися? (так) Давайте пограємо в гру «Вгадайка» Один учень загадує професію, ким хоче</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>Учні отримують картки з мовним зразком запитання і коротких відповідей.</p>

<p>бути, решта намагаються вгадати, ставлячи запитання.</p> <p>- Перевірка (слайд)</p> <p>- Зараз спробуємо оцінити свою роботу самостійно.</p>	<p>Учні називають професії по малюнкам.</p>
<p>Самостійна робота із самоперевіркою згідно еталону.</p>	
<p>Робота над розвитком мови в парах</p> <p>- Складіть речення із запропонованих слів на картках</p> <p><i>I, to be, want, a doctor</i></p> <p>- У кожного з вас в парі повинно вийти речення. Давайте тепер скажемо, яку професію ви оберете.</p> <p>- Молодці, правильно</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>Робота в парах. Взаємоперевірка робіт згідно шаблону.</p> <p>Учні говорять, ким хочуть бути і яку професію б обрали</p>
<p>7. Рефлексія (підсумок уроку).</p> <p><i>Основні завдання вчителя:</i></p> <p><i>Організувати обговорення і запис домашнього завдання.</i></p> <p><i>Вчити здійснювати підсумковий контроль своєї діяльності.</i></p> <p><i>Комунікативні УНД:</i> вміння виражати свої думки</p> <p><i>Регулятивні УНД:</i> визначення і усвідомлення учнями того, що вже засвоєно і що ще потрібно засвоїти, прогнозування.</p>	
<p>Діяльність вчителя</p> <p>- Яка мета була поставлена на початку уроку? Чи досягнута мета?</p> <p>- Що нового ви дізналися про професії?</p>	<p>Діяльність учнів</p> <p>Визначають ступінь відповідності щодо поставленої мети та результатів діяльності: називають</p>

<p>- Яке завдання уроку сподобалося більш за все?</p> <p>- Яке завдання уроку було складним? Чому?</p> <p>- Скажіть, де у повсякденному житті ми зможемо використати отримані знання.</p>	<p>тему і завдання уроку, відмічають складніші і цікавіші епізоди уроку, висловлюють оціночні судження.</p> <p>Відмічають успішні відповіді, цікаві запитання однокласників, учасників групи.</p>
---	---

6. НАВЧАЛЬНІ ІГРИ

Цікава інформація

Дослідження психологів засвідчили, що людина запам'ятовує:

10% того, що читає;

20% того, що чує;

30% того, що бачить;

50% того, що бачить і чує одночасно;

70% того, що говорить;

90% того, що робить і говорить одночасно.

6.1. Введення в мовне середовище

Гра Hello! Один учень стає спиною до класу, інші учні задають йому питання, він має відповісти, відгадуючи ім'я того, хто запитує. Наприклад:

Учень 1 - *Hello, Andrii!*

Учень (біля дошки) - *Hello, Peter!*

Учень 2 - *What is your name?*

Учень (біля дошки) - *My name is Andrii, Helen.*

Учень 3 - *How old are you?*

Учень (біля дошки) - *I am 10, Maryna.*

Учень 4 - *What are you?*

Учень (біля дошки) - *I am a pupil, Oleh.*

Учень 5 - *Where do you live?*

Учень (біля дошки) - *I live in Rivne, Pavlo.*

Учень 6 - *Do you like English?*

Учень (біля дошки) - *Yes, I do, Oksana.*

Учень 5 - *Can you play tennis?*

Учень (біля дошки) - *Yes, I can, Tetiana. etc.*

Гра I can name ... Кидаючи м'яча учням по черзі вчитель пропонує відповідати на запитання. Таким чином, проводиться мовна зарядка на закріплення вивченого матеріалу:

- **Name colours** - *I can name 9 colours: blue, red, green, yellow, black, white, and grey, brown, violet.*
- **Count from 55 to 67** - *I can count from fifty five to sixty seven: fifty five, fifty six, fifty seven, fifty eight, fifty nine, sixty, sixty one, sixty two, sixty three, sixty four, sixty five, sixty six, sixty seven.*
- **Name five sorts of fruits** - *I can name five sorts of fruits: an orange, an apple, a cherry, a pear, a peach.*
- **Name five sorts of vegetables** - *I can name five sorts of vegetables: a potato, a carrot, a tomato, an onion, a cabbage.*
- **Name five objects in your bag** - *I can name five objects in my bag: a ruler, a pencil-box, a copy-book, a text-book, a pen.*

- **Name five things in your classroom** - *I can name five things in our classroom: a map, a blackboard, a table, a desk, a chair.*
- **Name the days of the week** - *I can name the days of the week: Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, Saturday and Sunday.*
- **Name the months of the year** - *I can name the months of the year: January, February, March, April, May, June, July, August, September, October, November and December.*
- **Name five sports** - *I can name five sports: tennis, football, skiing, chess and boxing.*
- **Name five professions** - *I can name five professions: a teacher, an engineer, a dentist, a surgeon, a lawyer.*
- **Name five things you put on the table for breakfast** - *I can name five things I put on the table for breakfast: a plate, a cup, a spoon, a sugar-bowl, a kettle.*
- **Name five things you eat for breakfast** - *I can name five things I eat for breakfast: a glass of juice, fried eggs, a morsel of ham, a sandwich, a cup of coffee.*
- **Name five things you can do** - *I can name five things I can do: I can speak English, I can play football, I can read English books, I can operate a computer, and I can draw.*

Гра на аудіювання *Magic Cards*. За декілька днів учням дається завдання намалювати 9 карток, по 3 однакових малюнки котів, собак, папуг.

Гру проводить вчитель, пропонуючи дітям англійською мовою виконувати такі дії:

1. Take three pictures of a dog, a cat, and a parrot. Now you have got nine cards.
2. Put one picture of the dog on the **middle** of the table. Put one picture of the dog to the **left** and one picture of the dog to the **right**.
3. Put three pictures of the cat on the three pictures of the dog.
4. Put three pictures of the parrot on the three pictures of the cat.
5. Put all three piles of cards on each other.
6. Put the cards face down on the table.
7. Ask your friend **to cut** the pile.
8. Put the top card face down on the **middle** of the table. Put one card to the **right** and one card to the **left** of it
9. Do the same again and again and you get three piles.
10. Turn the piles face up. **What can you see?**

Відповідь учнів: *I can see three cards of the dog, three cards of the cat and three cards of the parrot.*

Гра *Pass the Present.* Вчитель загортає предмет (олівець, гумку і т.д.) в декілька шарів тонкого паперу і перев'язує його стрічкою, Потім він включає спокійну музику і учні передають „подарунок” по колу. Коли вчитель зупиняє музику, той хто тримає пакунок, починає його розгортати.

Коли музика продовжується, „подарунок” знову передається далі. Гра триває доти, доки вся обгортка не буде знята. Потім учень, який отримав „подарунок” і зняв з нього останній шар паперу, має назвати предмет. Наприклад: *It's a rubber.*

Гра *Who Has Stolen My Pen?* Учень стоїть біля дошки спиною до класу, в руці за спиною він тримає ручку або (олівець, пенал, підручник і т.д.). Хтось з учнів тихо підходить до нього, обережно забирає предмет і сідаючи на своє місце, ховає цей предмет. Перший учень повертається і починає шукати свій предмет, питаючи решту учнів класу: *Who has stolen my pen? Are you, Helen?* Учні відповідають: *No, I am not.* або *Yes, I am.* Гра продовжується до того моменту, як знайдеться предмет.

Гра *What is it in the box?* Вчитель вкладає який-небудь предмет у коробку, питає учнів: *What is it in the box on the letter „P”* ? Учні запитують вчителя *Is it a pencil? Is it a pen? Is it a pencil-box? etc.* Гра триває доти, доки учні не відгадають слово. Наприклад: предмет у коробці – картопля – **a potato.**

Вчитель: *What is it in the box on the letter „P”?*

Учень 1.: *Is it a pencil?*

Вчитель: *No, it is not.*

Учень 2.: *Is it a pen?*

Вчитель: *No, it is not.*

Учень 3.: *Is it a paper?*

Вчитель: *No, it is not.*

Учень 4.: *Is it a parrot?*

Вчитель: *No, it is not.*

Учень 5.: *Is it a peach?*

Вчитель: *No, it is not.*

Учень 6.: *Is it a pearl?*

Вчитель: *No, it is not.*

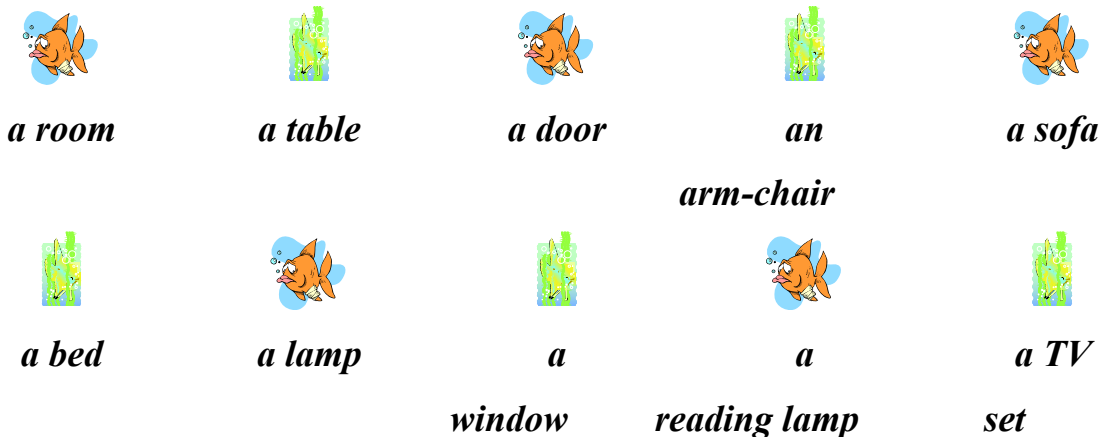
Учень 7.: *Is it a penknife?*

Вчитель: *No, it is not.*

Учень 2.: *Is it a potato?*

Вчитель: *Yes, it is.*

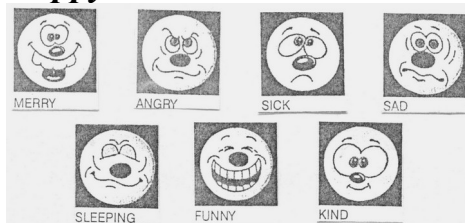
Гра *Fishing.* Вчитель пише на невеличких листках паперу англійські/українські слова/речення до теми, яка вивчається, і прикріплює їх скріпками на намальовані та вирізані з твердого паперу „рибки”. На довгу указку прив'язується нитка з магнітом замість крючка. Тема „**My Room**”:

Учень тримаючи указку - “вудочку”, „виловлює” яку-небудь „рибку”, читає написане слово та перекладає. Можливі завдання: 1) Скласти із запропонованими словами речення; 2) Пояснити у якій часовій формі стоять дієслова; 3) Пояснити прикметник, іменник тощо; 4) Визначити порядковий чи кількісний числівник і т.д. Наприклад: тема „*School*” – учень „виловлює” рибку - (*friends*), вчитель пропонує завдання: пояснити, яка частина мови, скласти речення.

Учень: - *friends* - іменник; множина; - *I have many friends*.

Гра *Describe yourself*. Цю гру можна використовувати як мовну зарядку під час вивчення тем „*Appearance*”, „*The Adjective*”. Вчитель пише на дошці слова, що характеризують людину, а учні мають охарактеризувати самі себе. Наприклад: вчитель пише на дошці приклад фрази: *I am ... and ... and ... but sometimes I am ... and ...* та пропонує можливі прикметники: *lazy, angry, kind, sick, sleeping, funny, noisy, happy, clever, serious, sad, merry* і т.д.

Гра *As ... as ...* Ця гра теж може бути мовною зарядкою. Учням пропонується дібрати відповідне слово. Вчитель пише на дошці словосполучення: *as black as ... ; as white as ... ; as strong as ... ; as hungry as ... ; as clear as ... ; as quick as ... ; as slow as ... ; as thick as ... ; as large as ... ; etc.*

Наприклад: *as black as coal; as white as snow; as strong as a tiger (a lion, a bear, an elephant); as hungry as a wolf; as clear as a tear; as quick as a flash; as slow as a tortoise; as thick as a cat; as large as a life.*

Гра *Bingo*. Така гра використовується як повторення вивченого матеріалу. Вона схожа на гру „хрестики – нулики”. Учні малюють в себе в зошитах табличку 3x3 (три стовпчики, та три рядки). Учням пропонується у

будь-якому порядку вписати 9 (дев'ять) слів англійською або українською мовою. Потім вчитель, в залежності від того, якою мовою він диктував слова, починає називати їх переклад, а учні мають закреслювати ці слова у своїй таблиці. Коли співпадає три закреслених слова по вертикалі, діагоналі або горизонталі, учень піднімає руку і каже „Бінго”. Наприклад: вивчається тема „Clothes”. Вчитель пропонує учням українською мовою заповнити таблицю:

<i>спідниця</i>	<i>штани</i>	<i>пальто</i>
<i>капелюх</i>	<i>піджак</i>	<i>краватка</i>
<i>джинси</i>	<i>сукня</i>	<i>сорочка</i>

Тепер вчитель ці слова називає англійською мовою: **skirt, tie, coat, jacket, dress, jeans, shirt, hat, trousers.**

<i>спідниця</i> skirt	<i>штани</i> trousers	<i>пальто</i> coat
<i>капелюх</i> hat	<i>піджак</i> jacket	<i>краватка</i> tie
<i>джинси</i> jeans	<i>сукня</i> dress	<i>сорочка</i> shirt

Гра Make up New Words. Цю гру також можна використовувати, як мовну зарядку. Учням пропонується довге слово. Потрібно скласти якомога більше нових слів з літер, які є в цьому слові. Наприклад:

appointment	point, man, men, ten, net, map, tin, top, toe, pen, pot, ton, tie, time, tint, tip, tone, pin etc.
--------------------	---

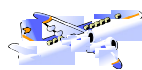
Гра Please! Вчитель просить учнів виконувати які-небудь дії тільки якщо він каже слово **Please!** Наприклад:

Teacher:

- ***Please, clap!***
- ***Please, stand up!***
- ***Sit down!***
- ***Hands on sides!***
- ***Please, hands up!***
- ***Please, hands down!***
- ***Please, hands on hips!***
- ***Sit down!*** etc.

Гра Show me ... У процесі гри вчитель англійською мовою просить учнів показати частини обличчя та тіла, які він називає. Наприклад: **Show me your nose/mouth; blue/grey/green/black eyes; fair/dark hair; head; right/left hand/leg/ear/eye** etc.

Гра *Land the Plane on the own Airfield*. Гра пропонується учням після вивчення теми „Numeral”. На дошку за допомогою магнітів вчитель прикріплює фігурки літаків та гелікоптерів з написаними літерами номерами:

twelve

ten

sixty-seven

one/a

hundred

twenty

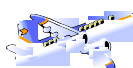
five

fifteen

eight

eleven

four

twenty-five

fourty-five

Окремо прикріплює „аеродром” з цифрами у вигляді шахової дошки. Учні мають „посадити” літаки на свої „аеродроми”.

3	7	9	11	5
4	6	8	2	10
20	15	1	12	16
13	18	45	67	19
33	96	14	25	100

Варіант 2. Літаки: *twenty-eight; twelve; thirty-one; one hundred and eighty-six; sixty-six; twenty-three* etc.

„Аеродром”:

30-2	3x5	24x2	11-4	3+7
4+57	43-11	1+5	20+19	100-9
20-7	96+78	10+2	1+22	16+5
17+63	23-18	45-8	67+3	19-9
33x2	96-90	14+3	25+6	100-69

Гра *The ABC*

Little Kate is only three,

She must learn the ABC.

Little Kate, say to me:

“What’s the letter before **D**?”

Учні називають літеру, яка стоїть в алфавіті перед **D**. Для продовження гри замість **D** називають будь-які інші літери.

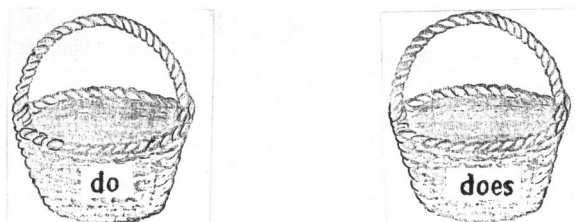
Гра Do as ... Учитель англійською мовою пропонує учням виконувати які-небудь дії. Наприклад: **Fly as a bird! (a bee, butterfly etc.); Speak as a cat! (a dog, a mouse, a cow, a pig, a horse, a goat etc.); Jump as a rabbit! (a frog etc.)**

Гра Pick up Fruits and Vegetables

Гра пропонується учням після вивчення теми „**The Present Indefinite Tense**”

На верхню частину дошки за допомогою магнітів вчитель прикріплює вирізані з твердого паперу малюнки овочів та фруктів з написаними дієсловами: „яблуко” - **goes**, „морква” - **takes**, „апельсин” - **like**, „цибуля” - **make**, „персик” - **speak**, „капуста” - **swims**, „виноград” - **washes**, „картопля” - **read**, „мандарин” - **go**, „огірок” - **makes**, „помідор” - **take**, „вишня” - **speaks**, „квасоля” - **wash**, „горох” - **cleans**, „груша” - **likes**, „банан” - **clean**.”

Окремо прикріплює два „кошика” (один - **do**, інший - **does**):

Учні мають „зібрати” фрукти та овочі у відповідні кошики. Наприклад:

Кошик do

„апельсин” - **like**
„цибуля” - **make**
„персик” - **speak**
„картопля” - **read**
„мандарин” - **go**
„помідор” - **take**
„квасоля” - **wash**
„банан” - **clean**

Кошик does

„яблуко” - **goes**
„морква” - **takes**
„капуста” - **swims**
„виноград” - **washes**
„огірок” - **makes**
„вишня” - **speaks**
„горох” - **cleans**
„груша” - **likes**

Лексична гра Explain the Word. Цей вид роботи розвиває вміння логічно і чітко висловлювати свої думки. Починати потрібно з простих слів, які легко пояснити. Наприклад, тема „**My School**”:

a - is a place where pupils usually sit at the desks and
CLASSROOM have lessons

a BAG - is a thing where we keep our books, copy-books, a
pencil-book

MATHEMATICS - is a lesson where we study numbers and do sums

a - is a place at school where the pupils have their
GYMNASIUM lessons of physicals training, where they jump, run and play
basketball

a PENCIL - is a thing we can draw with

a - is a place where we cook our food
KITCHEN

a - is a place where we wash our hands and face
BATHROOM

Поступово слова треба ускладнювати:

a - is something you like to do in your free time

HOBBY

a - is a place from where we can take books to read at
LIBRARY home

Лексична гра *Guess the Word*. На відміну від попередньої ця гра проводиться навпаки. Наприклад:

- a group of people acting together in a game **a TEAM**

- a person who trains sportsmen for competitions **a COACH**

- a game where 11 strong men are running on the field
after the ball **a FOOTBALL**

- a game where the players must throw the ball into
the basket as much as possible **a BASKETBALL**

Гра *Who is the best zoologist?* Ця гра є дуже цікавою для учнів, тому що розвиває навички аудіювання. Вчитель читає опис тієї чи іншої тварини, а учні мають відгадати.

1. A four-legged animal related to the wolf. It is often kept as a pet. (*a Dog*)
2. A wild animal with a long, bushy tail? (*a Fox*)
3. An Australian animal with long strong back legs. It carries its young in a pouch on its body. (*a Kangaroo*)
4. A small grey or red animal with a bushy tail. (*a Squirrel*)
5. A fierce wild animal like a very large cat. It lives in Asia, Africa and has striped fur. (*a Tiger*)
6. A very large reptile which lived a very long time ago. (*a Dinosaur*)
7. A big animal with tusks and a long nose called a trunk. (*an Elephant*)
8. A small animal with sharp teeth and a long tail. (*a Mouse*)
9. A large wild animal of the cat family lived in hot countries. (*a Lion*)
10. A farm animal with a short, curly tail. (*a Pig*)
11. A small furry animal with a long tail. It is good at climbing trees. (*a Monkey*)

При вивченні теми “*The Numeral*” можна використовувати такі невеличкі завдання на кмітливість:

Task 1. Helen has eaten 3 apples. Dmytro has eaten 5 ones. Alex has thrown away into the basket 2 apples. How many apples have been eaten by the children?

Answer: - 6 apples have been eaten by the children.

Task 2. The rabbit weights 8 kilos when it stands on one leg. How many kilos will the rabbit weight if it stands on four legs?

Answer: - The rabbit will weight 8 kilos.

Task 3. Three horses have run 50 km. How many km has each of horses run?

Answer: - Each of horses has run 50 km.

Task 4. There are three burning candles in the room. At once one of candle has gone out. How many candles have left?

Answer: - One candle left, because two candles had burnt.

Task 5. What will happen to the cock when it lives 7 years?

Answer: - The cock will live the 8th year.

Task 6. Mother has read 17 women magazines. Father has looked through 10 newspapers. And their little son has torn all of them. How many magazines and newspapers have been bought by the parents?

Answer: - 27 magazines and newspapers have been bought by the parents.

Task 7. There are 125 birds in the big tree. Suddenly the fat cat has quickly jumped on them. How many birds have left on the tree?

Answer: - No birds left on the tree, because all of them were afraid of the cat.

Task 8. Billy's mother has four children. One is Penny, one is Nick, and one is Peter. Who is the fourth child?

Answer: - Billy is the fourth child.

Task 9. You have two jugs, one of them holds 3 litres of water and the other holds 5 litres. How can you get exactly 7 litres in two jugs?

Answer: - 1. - Fill the 5-litre jug. 2. - Pour 3 litres from this jug, then pour the three litres away. So there is still two litres in the 5-litre jug. 3. - Now pour these 2 litres into the 3-litre jug and fill the 5-litre jug. And now you have 7 litres.

Task 10. One day Dolly is going to London. On her way to London she meets twelve children, five boys and seven girls, with bags in their hands. There are apples in each bag. Each boy has eleven apples in his bag, and each girl has seventeen apples in her bag. How many apples in all are the children taking to London?

Answer: Not a single apple. The children are going from London.

Task 11.

Well, my father has a sister,
And her name's Patricia Grant,
And your children are my cousins,
And their mother is my aunt.

Well, my father has a sister,
And her name's Patricia Grant,
And her husband is my uncle,
And his wife, well, that's my aunt.

Well, my father has a sister,
And her name's Patricia Grant,
And her brother is my father,
And his sister is my aunt.

And my aunt has got a brother,
And her brother's name is Chris,
And his wife, well, that's my mother,
Can you tell me, who Chris is?

6.2. Віршики, що сприяють легшому запам'ятовуванню неправильних дієслів

Вдалими помічниками для швидкого запам'ятовування є тексти, зокрема римовані, які ми пропонуємо давати на уроках іноземної мови. Тексти подаються двома мовами – російською та адаптованою українською:

Verse

Пол Наташа *sweep – swept – swept,*

Дом в порядке *keep – kept – kept,*

Потому что *know- knew – known,*

Что когда-то *grow – grew – grown,*

И конечно *dream – dreamt – dreamt*

Выйти замуж без проблем!

Підлогу Інна *sweep – swept – swept,*

Тримає все в порядку *keep – kept – kept,*

Тому що *know- knew – known,*
Заглядає *grow – grew – grown,*

У майбутнє *dream – dreamt – dreamt*

Жити далі без проблем!

Verse

Drink – drank – drunk ужасно
много

Наш соседский дядя Вова.

Он *forget – forgot - forgotten*

Про семью и про работу.

Он такое *do – did – done,*

Если очень сильно пьян!

Write – wrote – written на
стене,

Ride – rode – ridden на слоне.

Как-то раз он *break – broke - broken*
broken

В нашем доме 8 окон,

А однажды *beat – beat - beaten beaten*

У подъезда тетю Виту.

Drink – drank – drunk дуже
багато

Наш сусідський дядя Шатов.

Він *forget – forgot - forgotten*

Про сім'ю і про роботу.

Він таке нам *do – did – done,*

Коли буває дуже п'ян!

Write – wrote – written на стіні,

Ride – rode – ridden на слоні.

Один раз він *break – broke -*

В нашому домі 8 вікон,

А колись він *beat – beat -*

Нашу сусідку тітку Віту.

Verse

Я в столовой *buy – bought -
bought*

Первоклассный бутерброд.

За него я *pay – paid – paid,*

В классе в парту *lay – laid –
laid,*

И никак не *think – thought -
thought*

Что сосед мой *bring – brought
– brought.*

Я в їдальні *buy – bought -
bought*

Першокласний бутерброд.

За нього я *pay – paid – paid,*

В класі в стіл свій *lay – laid –
laid,*

І ніяк не *think – thought -
thought*

Що сусід його *bring – brought
– brought*

Verse

Swan swam over the sea.

Swim, Swan, and *swim!*

Swan swam back again

Well *swum, Swan!*

6.3. Віршики для введення у мовне середовище

Мовленнєва зарядка на початку уроку – це фактично його комунікативний пролог. Від неї залежить наявність чи відсутність мовної атмосфери на уроці. Мовленнєва зарядка завжди будується на вивченому раніше матеріалі.

Ці римовані рядочки, як один із видів мовленнєвої зарядки, подаються двома мовами – російською та адаптованою українською:

Verse “Animals Friends”

У обезьянки - *a monkey* была сестричка - *a fox* - лисичка, была подружка - *a frog* - лягушка, и были еще друзья: *a rabbit* - крольчонок, *a goat* - козленок, *a bear* - медвежонок *and a black cat* - черный котенок. И жили они в лесу - *in the wood*, и были так хороши - *very good*. А возле озера - *near the lake* жила большая змея - *a big snake*. И вот однажды - *one day she decided* съест друзей. *First of all I shall eat* обезьянку - *a monkey*, then *its* сестричку - *a fox* лисичку. *For breakfast* подружку - *a frog* лягушку, *for dinner its* друзей: *a rabbit* - крольчонка, *a goat* - козленка, *a bear* - медвежонок *and a black cat* - черного котенка.

У мавпочки - *a monkey* была сестричка - *a fox* - лисичка, была подружка - *a frog* - жабенятко, і були ще друзі: *a rabbit* - кролятко, *a goat* - козенятко, *a bear* - ведмежатко *and a black cat* - чорне кошенья. Жили вони в лісі - *in the wood*, і було їм там добре - *very good*. А біля озера - *near the lake* жила велика змія - *a big snake*. І ось в один день - *one day she decided* з’їсти друзів. *First of all I shall eat* мавпочку - *a monkey*, then *its* сестричку - *a fox* лисичку. *For breakfast* подружку - *a frog* жабенятко, *for dinner її* друзів: *a rabbit* - кролятко, *a goat* - козенятко, *a bear* - ведмежатко *and a black cat* - чорне кошенья.

Verse “An English Cat”

По Лондону шел *cat*
Он приобрел себе *hat*

По Лондону йшов *cat*
Та придбав собі *hat*

И возвращался в *house*
Мяукая: „*Mouse, mouse!*”
В Англии даже киски
мяукают по-английски.

Кот *cat*, шляпа *hat*, дом
house, мышка *mouse*.

Cat повстречал *doll*
С нею сыграл в *ball*
За это знакомый *cook*
Ему подарил *book*

Кот *cat*, шляпа *hat*, дом
house, мышка *mouse*, кукла
doll, мяч *ball*, повар *cook*, книга
book.

Cat возвратился в *house*
Сыграл в салочки с *mouse*
И почитал мышке
Стихи из английской
книжки.

Кот *cat*, шляпа *hat*, дом
house, мышка *mouse*, кукла
doll, мяч *ball*, повар *cook*, книга
book.

Й повертаючись в
house

Приспівував: „*Mouse,*
mouse!”

В Англії навіть кіски
співають по-англійські.

Кіт *cat*, капелюх *hat*,
будинок *house*, мишка
mouse.

Cat зустрів *doll*

З нею погрався в *ball*

За це знайомий *cook*

Йому подарував *book*

Кіт *cat*, капелюх *hat*,
будинок *house*, миша *mouse*,
лялька *doll*, м'яч *ball*, повар
cook, книга *book*.

Cat повернувся в *house*
Зіграв у футбол з
mouse

Та почитав для мишки
Вірши з англійської
книжки.

Кіт *cat*, капелюх *hat*,
будинок *house*, миша *mouse*,
лялька *doll*, м'яч *ball*, повар
cook, книга *book*.

Verse "I Have Two Eyes"

I have two eyes and I can see
A book and a pen in front of me.
I see a window and a door,
I see the seiling and the floor.
I have two legs with which I walk,
I have a tongue with which I talk.

Verse "Clean, Clean, Clean"

Clean the blackboard,
Clean the door,
Clean the ceiling,
Clean the floor!

Verse "Solomon Grundy"

Solomon Grundy,
Born on Monday,
Christened on Tuesday,
Married on Wednesday,
Look ill on Thirsday,
Worse on Friday,
Died on Saturday,
Buried on Sunday,
This is the end
Of Solomon Grundy.

Verse "A Family Fingerplay"

This is a family (*hold up one hand, fingers spread*)
Let's count them and see,
How many there are.
And who they can be (*count 1, 2, 3, 4, 5*)
This is the mother (*touch a pointer finger*)
Who loves everyone
And this is the father (*touch a big finger*)
Who is lots of fun.
This is my sister (*touch a ring finger*)
She helps and she plays.
And this is the baby (*touch a little finger*)
He's growing each day.
But who is this one? (*touch a thumb*)
He's out there alone,
Why it's Jackie, the dog,
And he's chewing a bone (*wiggle thumb*)

Verse “The Crooked Man”

There was a crooked man
And he walked a crooked mile.
He found a crooked sixpence
Against a crooked stile.
He bought a crooked cat
Which caught a crooked mouse.
And they all lived together
In a little crooked house.

Verse “Autumn”

This is the season,
When fruits are sweet.
This is the season,
When school friends meet.
When noisy and gay and
Browned in the sun
With their books and
Bags to school they run.

Verse “Vegetable and Fruit”

Vegetable and fruit
For children are very good.
Eat vegetable and fruit
And they’ll do you very good.
Those who eat much fruit
Are in a very good mood.
They are in a very good mood.
Those who eat much fruit.

Verse “Sick”

“I cannot go to school today”.
Said little Peggy Ann McKay.
“I have the measles and the mumps.
A gash, a rash and purple bumps.
My mouth is wet, my throat is dry
I’m going blind in my right eye
My tonsils are as big as rocks.
I’ve counted sixteen chicken pox
And there’s one more - that's seventeen.
And don’t you think my face looks green?”

My leg is cut, my eyes are blue -
It might be instamatic flu.
I cough and sneeze and gasp and choke.
I'm sure that my left leg is broke -
My hip hurts when I move my chin.
My belly button's caving in.
My back is wrenched, my ankle's sprained
My pendix pains each time it rains.
My nose is cold, my toes are numb.
I have a sliver in my thumb
My neck is stiff, my spine is weak.
I hardly whisper when I speak.
My tongue is filling up my mouth.
I think my hair is falling out.
My elbow's bent, my spine aren't straight
My temperature is one-o-eight.
My brain is shrunk, I cannot hear,
There is a hole inside my ear.
I have a hangnail, and my heart is -
What's that? What's that you say?
You say today is ... Saturday?
G'bye, I'm going out to play!"

Verse

The spoilt boys
Destroyed all the toys.

Verse

I live here, you live near.
Tom lives so far,
that he goes in a car
We live near, you live hear,
Tom and Ray live far away.

Verse "The Cat & the Mouse"

"Little mouse, little mouse,
Where is your house?"
"Little cat, little cat,
I have no flat.
I am a poor mouse,
I have no house."
"Little mouse, little mouse,
Come to my house."
"Little cat, little cat,

I cannot do that
You want to eat me.”

Verse

One, two, what must I do?
Three, four, shut the door.
Five, six, pick up sticks.
Seven, eight, take the plate.
Nine, ten, a red pen.

Verse

Early to bed,
Early to rise
Makes a man healthy,
Wealthy and wise!

Verse “Circus Elephants”

Five strange-colored elephants
Pink, in fact,
All got together
For a circus act.
The first pink elephant
Stood on his head,
The second one
Did a hand-stand instead.
The third one performed
A cartwheel with grace,
The fourth rolled over,
A smile on his face.
The fifth pink elephant
Sat on a chair,
Clapping his hands,
His trunk high in the air!

Verse “Alphabet”

A B C D E F G
H I J K L M N O P
Q R S and T U V
W and X Y Z
This is called the alphabet,
Which we never must forget.
Letters twenty-six in all
Backwards now

we'll sing them all.
Z Y X and **W V**
U T S and **R Q P**
O N M and **L K J**
I H G F E D C B A!

Verse "Alphabet"

A B C D E F G
John is hiding far from me
Looking here, looking there
I can't see him anywhere!

Verse "Vowels"

A is for apple, the flavor is grand.
E is an elephant, easy to train.
I is the Indian, first in our land.
O the octopus, who hides in the sand.
U an umbrella, for sun or for rain.

Verse "ABC"

A was an Archer, who shot at a frog.
B was a Boy playing tag with the dog.
C was a Captain so gallant and bold.
D was a Dancer with slippers of gold.
E was an Eskimo living on ice.
F was a Fisherman. Isn't that nice?
G was a Giant, who pulled down a house.
H was a Hunter, who hunted a mouse.
I was an Indian climbing on walls.
J was a Juggler who juggler five balls.
K was a King and he wore a fine crown.
L was a Lion-tamer dressed up in brown.
M – a Musician, who marched in a band.
N was a Nobleman looking so grand.
O was an Old man, who drank lots of tea.
P was a Pirate, who sailed on the sea.
Q was a Queen sitting high in the throne.
R was a Robber, who lives all alone.
S was a Sailor, who never was wet.
T was a Tailor with needle and thread.
U was an Uncle and he was quite rich.
V was a Villain who fell in a ditch.
W was a Weaver at home and on tour.
X was Expensive and then became poor.

Y was a Yachtsman who sailed on the yacht.
Z was a Zero, and that's all we've got.
We know the letters as all of you see,
And we'll say "good-bye" to the ABC.

Verse "Quentin Blake's ABC"

A is for **Apples**, some green and some red
B is for **Breakfast** we're having in bed
C is for **Cockatoos** learning to scream
D is for **Ducks** upside down in a stream
E is for **Egg** in a nest in a bush
F is for **Firework** it goes BANG and WHOOSH
G is for **Grandma** - she's really quite fat
H is for **Hair** that goes under your hat
I is for **Illness** (which nobody likes)
J is for **Junk** - rusty beds and old bikes
K is for **Kittens**, all scratching the chair
L is for **Legs** that we wave in the air
M is for **Mud** that we get on our knees
N is for **Nose** and he's going to sneeze!
O is for **Ostrich** who gives us a ride
P is for **Parcel** let's guess what's inside
Q is for **Queen** with a cloak and a crown
R is for **Roller** watch us fall down! **S** is for **Sisters** some short and some tall
T is for **Tent** where there's room for us all
U is for **Umbrella** to keep off me rain
V is for **Vet**, when your pet has a pain
W is for **Watch** we can hear the ticktack
X is the ending for jack-in-the-boX **Y** is for **Yak** - he's our fairest friend
Z is for **Zippers** That's all!
That's the end!

Verse "The Colours of the Rainbow"

Sun and Rain and Rain and Sun -
They make a rainbow.
Sun and Rain; Rain and Sun -
A rainbow in the sky!
The colours of the rainbow are all around me.
The colours of the rainbow are beautiful to see.
RED is the colour of an apple,
RED is the colour of a sweet strawberry.
ORANGE is the colour of a juice orange,
ORANGE is the colour of a stripe.
YELLOW is the colour of a sour lemon,
YELLOW is the colour of the summer Sun.
GREEN is the colour of the fresh grass,
GREEN is the colour of the leaves on the trees.

BLUE is the colour of a clear sky,
BLUE is the colour of the water in the sea.
VIOLET is the colour of a plum,
VIOLET is the colour of lilacs in spring.

Verse “Nutcracker Suite Narrative”

A little girl marched around her Christmas tree,
And many marvelous toys had she.
There were cornucopias of sugarplums,
And a mouse with a crown that sucked its thumb,
And a fascinating Russian folderol,
Which was a doll inside
A doll inside a doll inside a doll,
And a posy as gay as the Christmas lights,
And a picture book of the Arabian nights,
And a painted, silken Chinese fan
But the one she loved best was the nutcracker man.

Verse “Eurojoke”

Heaven is where the chefs are French,
The mechanics are German,
The police are English,
The lovers are Italian,
And it’s all organized by the Swiss.
Hell is where the chefs are English,
The mechanics are French,
The police are German,
The lovers are Swiss,
And it’s all organized by the Italians.

Verse

Two ears for hearing and mouth to talk,
One head for thinking, two legs for walk.
Two arms for working, two eyes to see,
Put them all in one parcel, and there you have me.
Two hands, ten fingers, also two thumbs
For writing and painting and doing my sums.
Two feet for dancing, ten little toes.
One thing for smelling and that is my nose.

Verse “This is the Key of the Kingdom”

This is the key of the Kingdom.

In that Kingdom there is a city,
In that city there is a town,
In that town there is a street,
In that street there is a lane,
In that lane there is a yard,
In that yard there is a house,
In that house there is a room,
In that room there is a bed,
In that bed there is a basket,
In that basket there are some flowers!

Verse “Three Little Cats”

Three little cats went out one day
Not for a walk and not to play.
They went to find some milk to drink
They found some where do you think?
By every door a jar they found
They drank the milk without a sound.

Verse “The Seasons”

Spring is green,
Summer is bright,
Autumn is yellow,
Winter is white.

Verse “Calendar”

Thirty days has September,
April, June and November;
All the rest have thirty-one,
Excepting February alone;
And that has twenty-eight days, dear,
And twenty-nine each leap-year.

Verse “At the Zoo”

Yesterday I saw a lion at the Zoo.
Yesterday I saw a baby tiger too.
I saw, I saw, I saw a grey big kangaroo
I saw, I saw, I saw, I saw them at the Zoo.
And then, I walked through the Zoo,
I watched the mother kangaroo.
Inside her skin she had a pocket.
She puts her baby there to rock it.

Verse “Pussy Cat”

Pussy Cat, Pussy Cat,
Where have you been?
I’ve been up to London
To look at the Queen.

Pussy Cat, Pussy Cat,
What did you there?
I frightened a little mouse
Under her chair.

Pussy Cat, Pussy Cat,
Can you catch a big fat rat?
If you catch a big fat rat,
You will have some milk for that.

Verse “Where is the Cat?”

Where is the cat?
It is in the bed.
What is it doing?
It is not rising yet.
When does it rise up?
Late in the day.
It goes to the kitchen
And it tries to say:
“Where is my milk
And where is my plate?
When shall I have breakfast?
I think right at eight.”

Verse “One, Two, Three, Four”

One, one, one,
Little dog run.
Two, two, two,
Cats see you,
Three, three, three,
Birds on a tree.
Four, four, four,
Rats on the floor.

Verse “Snow”

Snow, snow – all around,

On the trees and on the ground!
Who can stay at home today
All and one come out to play!

Verse “New Years Day”

New Year day, happy day
We all are very gay
We dance, and sing, and say:
“Welcome! Welcome!
New Years day!”

Verse “Winter”

The snow is falling
The wind is blowing
The ground is white
All day and all night!

Verse “What is Good?”

“What is the real good?”
I asked in musing mood.

“Order”, said the law court;
“Knowledge”, said the school;
“Truth”, said the wise man;
“Pleasure”, said the fool;
“Love”, said the maiden;

“Beauty”, said the page;
“Freedom”, said the dreamer;
“Home”, said the sage;
“Fame”, said the soldier;
“Equity”, the seer;

Spake my heart full sadly,
“The answer is not here.”
Then within my bossom
Softly this I heard:
“Each heart holds the secret;
Kindness is the world.”

John Boyle O’Reilly

Verse “The Monkeys & the Crocodile”

Five little monkeys

Sitting in a tree;
Teasing Uncle Crocodile,
Merry as can be.

Jumping high, jumping low,
Jumping left and right:
Dear Uncle Crocodile,
Come and take a bite!”

Five little monkeys
Jumping in the air;
Heads up, tails up,
Little do they care.

Jumping up, jumping down,
Jumping far and near:
“Poor Uncle Crocodile,
Aren’t you hungry, dear?”

Four little monkeys
Sitting in a tree;
Heads down, tails down,
As sad as can be.

Crying loud, crying low,
Saying to each other:
“Wicked Uncle Crocodile,
He ate up our brother!”

A Poem

How many seconds in a minute?
Sixty and no more in it.
How many minutes in an hour?
Sixty for the sun and a flower.
How many hours in a day?
Twenty-four for work and play.
How many months in a year?
Twelve the calendar makes clear.

By C. Rossetti

Verse “There was an Old Woman”

There was an old woman who swallowed a fly.
I don’t know why she swallowed a fly.
Perhaps she’ll die!

There was an old woman who swallowed a spider, that wriggled and tickled and wriggled inside her.

She swallowed the spider to catch the fly.

I don't know why she swallowed the fly!

Perhaps she'll die!

There was an old woman who swallowed a bird.

How absurd to swallow a bird!

She swallowed the bird to catch the spider, that wriggled and tickled and wriggled inside her.

She swallowed the spider to catch the fly.

I don't know why she swallowed the fly!

Perhaps she'll die!

There was an old woman who swallowed a cat.

Fancy that! She swallowed a cat!

She swallowed the cat to catch the bird.

How absurd to swallow a bird!

She swallowed the bird to catch the spider, that wriggled and tickled and wriggled inside her.

She swallowed the spider to catch the fly.

I don't know why she swallowed the fly!

Perhaps she'll die!

There was an old woman who swallowed a dog.

She went around the yard and swallowed a dog.

She swallowed the dog to catch the cat.

Fancy that! She swallowed a cat!

She swallowed the cat to catch the bird.

How absurd to swallow a bird!

She swallowed the bird to catch the spider, that wriggled and tickled and wriggled inside her.

She swallowed the spider to catch the fly.

I don't know why she swallowed the fly!

Perhaps she'll die!

There was an old woman who swallowed a cow.

I wonder how she swallowed a cow.

She swallowed the cow to catch the dog.

She went around the yard and swallowed the dog.

She swallowed the dog to catch the cat.

Fancy that! She swallowed a cat!

She swallowed the cat to catch the bird.

How absurd to swallow a bird!

She swallowed the bird to catch the spider, that wriggled and tickled and wriggled inside her.

She swallowed the spider to catch the fly.

I don't know why she swallowed the fly!
Perhaps she'll die!

There was an old woman who swallowed a horse.
She's dead, of course.

Verse "Humpty-Dumpty"

Humpty-Dumpty
Sat on a wall,
Humpty-Dumpty
Had a great fall.
All the King's horses
And all the King's men
Couldn't put Humpty-Dumpty
Together again.

6.4. Музичні ігри, пісні-вправи та пісні англійською мовою

Музика як один з найбільш яскравих засобів естетичного виховання, має виховний вплив на дитину, формує його моральні погляди, закладає основи загальної культури майбутньої людини. Сприйняття музики тісно пов'язане з розумовими процесами, потребує уваги, спостереження, як здатності слухати, оцінювати найбільш яскраві явища.

Практика показує, що вивчення пісні на уроці англійської мови викликає інтерес учнів до предмету, культури країни, мова якої вивчається. Крім того, у процесі навчання часто виникає проблема дефіциту рухливої активності учнів. Це призводить до зниження уваги.

Система ритмічних вправ, які виконуються під музику, а також пісні допоможуть усунути цю проблему. Музичні ігри, пісні-вправи та пісні можуть бути граматично або лексично зорієнтовані. З одного боку, вони сприяють активізації емоцій та емоційної пам'яті учнів, а з іншого – містять необхідні для навчання одиниці монологічного та діалогічного мовлення.

Для пісень ігор характерна висока частотність повторення граматичних структур при незначній зміні лексичного складу. Такі музичні вправи легко запам'ятовуються учнями.

A song-dance "Hokey Pokey"

Put your right hand in, take your right hand out,
Put your right hand in, and you shake it all about.
Do the Hokey pokey and you turn yourself around.
That's what it's all about!

Put your left hand in, take your left hand out,
Put your left hand in, and you shake it all about.
Do the Hokey pokey and you turn yourself around.

That's what it's all about!

Put your right foot in, take your right foot out,
Put your right foot in, and you shake it all about.
Do the Hokey pokey and you turn yourself around.
That's what it's all about!

Put your left foot in, take your left foot out,
Put your left foot in, and you shake it all about.
Do the Hokey pokey and you turn yourself around.
That's what it's all about!

Put your whole self in, take your whole self out,
Put your whole self in, and you shake yourself about.
Do the Hokey pokey and you turn yourself around.
That's what it's all about!

The Happy Song

If you're happy and you know it, clap your hands
If you're happy and you know it, clap your hands
If you're happy and you know it, and you really want to show it
If you're happy and you know it, clap your hands!

If you're happy and you know it, slap your knees
If you're happy and you know it, slap your knees
If you're happy and you know it, and you really want to show it
If you're happy and you know it, slap your knees!

If you're happy and you know it, say O.K.
If you're happy and you know it, say O.K.
If you're happy and you know it, and you really want to show it
If you're happy and you know it, say O.K.!

If you're happy and you know it, snap your fingers
If you're happy and you know it, snap your fingers
If you're happy and you know it, and you really want to show it
If you're happy and you know it, snap your fingers!

If you're happy and you know it, stamp your feet
If you're happy and you know it, stamp your feet
If you're happy and you know it, and you really want to show it
If you're happy and you know it, stamp your feet!

If you're happy and you know it, do all five!
If you're happy and you know it, do all five!
If you're happy and you know it, and you really want to show it

If you're happy and you know it, do all five!

Ці пісні можна використовувати під час проведення позашкільних заходів.

Oh, Susanna!

I come from Alabama with my banjo on my knee.
I'm going to Louisiana my Susanna for to see!
Oh, Susanna, don't you cry for me
I've come from Alabama
With my banjo on my knee.
I've come from Alabama
With my banjo on my knee.

My Bonnie

My Bonnie is over the ocean,
My Bonnie is over the sea,
My Bonnie is over the ocean,
And bring back my Bonnie to me!
Bring back, bring back,
Oh, bring back my Bonnie to me, to me!
Bring back, bring back,
Oh, bring back my Bonnie to me!

Oh, blow ye winds over the ocean,
Oh, blow ye winds over the sea,
Oh, blow ye winds over the ocean,
And bring back my Bonnie to me!
Bring back, bring back,
Oh, bring back my Bonnie to me, to me!
Bring back, bring back,
Oh, bring back my Bonnie to me!

Last night, as I lay on my pillow,
Last night, as I lay on my bed,
Last night, as I lay on my pillow
I dreamed that my Bonnie was dead.
Bring back, bring back,
Oh, bring back my Bonnie to me, to me!
Bring back, bring back,
Oh, bring back my Bonnie to me!

The winds have blown over the ocean,
The winds have blown over the sea,

The winds have blown over the ocean,
And brought back my Bonnie to me!
Brought back, brought back,
Oh, brought back my Bonnie to me, to me!
Brought back, brought back,
Oh, brought back my Bonnie to me!

Hello, Dolly!

Hello, Dolly, well hello, Dolly,
It's so nice to have you back where you belong.
You're looking swell, Dolly,
We can tell, Dolly,
You're still glowing'
You're still crowing'
You're still going' strong.
We feel the room swaying;
for the band's playing one of your
old favourite songs from way back when.
So take her wrap fellas,
Find her an empty lap, fellas,
Dolly'll never go away again!

Jingle Bells

Jingle bells, jingle bells,
Jingle all the way!
Oh, what fun it is to ride
On a one-horse open sleight!

Dashing through the show,
On a one-horse open sleight,
Over the fields we go,
Laughing all the way!

Bells on bob-tails ring,
Making spirits bright –
What fun it is to ride and sing
A sleighting song tonight!

A day or two ago
I thought I'd take a ride
And soon Miss Fannie Bright
Was seated by my side.

The horse was lean and lank,
Misfortune seemed his lot,

He got into a drifted bank,
And we, we got upset.

6.5. Корисні поради англійською мовою

Пропонуємо вивчати правила пішохідного руху та культури поведінки за допомогою таблиць або плакатів англійською мовою:

Good Advice for Children

Go to bed late, stay very small children;
Go to bed early, grow very tall.
One thing at a time and that done well.
Is a very good rule, as many can tell.
Good, better, best; never rest
Till “good” be “better”
And “better”— “best”.

Be Attentive in the Streets!

1. You must play in playgrounds, not in the roads!
2. Use only the pavements when you are walking!
3. Be attentive, when you cross the roads!
4. Cross the roads when the light is green!
5. In large cities use the subway!

Three Magic Words for Your Economy

1. Close the door (window)!
2. Turn off the water (the gas)!
3. Switch off (turn off) on the light (the radio, the TV set)!

The ABC of Table Manners

1. You must eat with a knife and a fork.
2. You must put your dirty knife, spoon and fork on your plate after finishing eating.
3. You mustn't talk with your mouth full.
4. You mustn't eat with your fingers.
5. You mustn't lick your fingers.
6. Don't eat too fast or too slowly.
7. Don't put your elbows on the table while eating.
8. Don't have the spoon in your cup when drinking tea or coffee.
9. Sit up straight and face the table.
10. At a small party, start eating when everything is served.
11. At a large party, wait for the hostess's signal to start eating.

12. Say "No, thank you" to refuse a dish.
13. Say "Yes, please" to accept a dish.
14. You should say "Thank you" after the meal.

6.6. Цікаві завдання до занять та уроків англійської мови

Task 1. Look at this list of book titles and match with their authors

"Alice in Wonderland"	<i>J.K.Rowling</i>
"The Adventures of Tom Sawyer and Huckleberry Finn"	<i>Pamela Travers</i>
"The Jungle Book"	<i>A.A.Milne</i>
"Winnie-the-Pooh"	<i>Lewis Carroll</i>
"Marry Poppins"	<i>Mark Twain</i>
"Harry Potter and the Sorcerer's Stone"	<i>Robert L.Stevenson</i>
"Treasure Island"	<i>Rudyard Kipling</i>

Task 2. Do you remember whose characters they are?

Mickey Mouse	Mark
Tom Sawyer	Mark Twain's
Mary Poppins	Pamela Travers' character(s)
Chippollino	Walt Disney's
	Jannie Rodari's

Task 3. Add the verse by the following interrogative pronouns: *where, why, what, how, who, when*

I have six honest serving men. They taught me all I knew.
Their names are _____ and _____ and _____.
And _____ and _____ and _____.

Task 4. Replace the following definitions by the necessary adjectives:
brown-haired, dark-eyed, home-made, blue-eyed, old-fashioned

1. A girl with blue eyes. – A _____ girl.
2. A dress which was fashionable ten years ago. – A _____ dress.
3. A cake which is made at home. – A _____ cake.
4. A boy with brown hair. – A _____ boy.
5. A man with dark eyes. – A _____ man.

Task 5. Write the italicized nouns in the Plural form and change the sentences

1. Bob has a fine *dog*.
2. I see *a man* and *a woman* there.
3. There is *a match* in the box.
4. Miss Hopkins teaches my *child* French.
5. They need a new *mini-bus*.
6. He has *a sister* and *a brother*.
7. *The map* is on the *shelf*.
8. Alice, will you bring *a fork* and *a knife* from the kitchen?

Task 6. Write comparisons for the following as in the example: Snakes are dangerous. ... *Yes, but tigers are more dangerous.*

1. Spain is a hot country.
2. Pearls are expensive.
3. Dogs are intelligent.
4. Greek is a difficult language.
5. Travelling by bus is long.
6. Kyiv is big.
7. Detective stories are interesting.
8. Learning of Chemistry is useful.
9. An armchair is comfortable.
10. Tiger's teeth are sharp.

Task 7. Some people are talking about the bad things they did last year. Put the Verbs in the Past Tense and write them

- 1 I (some beer at my friends party.
 _____ *drink*)
- 2 I (a funny picture of my teacher.
 _____ *draw*)
- 3 I (my brothers sweets and cakes
 _____ *eat*)
- 4 I (my dad's computer and I didn't tell him.
 _____ *break*)
- 5 I (my brother's jumper without asking his
 _____ *wear*) permission.
- 6 I (my sister's favourite T-shirt when she was
 _____ *hide*) going to a party.
- 7 I (my little brother when he annoyed me.
 _____ *hit*)
- 8 I (my best friend's birthday.
 _____ *forget*)
- 9 I (some money that was supposed to be for
 _____ *keep*) charity.
- 1 I (my friend's homework in the bin.
 0 _____ *throw*)
- 1 I (a spider in my sister's hair.
 1 _____ *put*)
- 1 I (at my dad.
 2 _____ *swear*)
- 1 I (my school lunch money on crisps and
 3 _____ *spend*) sweets.
- 1 I (my friend's feelings by saying she was fat.
 4 _____ *hurt*)
- 1 I (my brother's Walkman to my friend because
 5 _____ *sell*) I needed some money.
- 1 I (five pounds from my mum's purse.

- 6 _____ *steal*)
 1 I _____ (_____ to my friend's house instead of doing my
 7 _____ *go*) homework.
 1 I _____ (_____ my mum a lie.
 8 _____ *tell*)

Task 8. Insert the necessary words and you'll find out how to brew tea:
cold, tea, hot, teaspoon, cup, kettle

A	Boil the _____ water.
B	Warm the _____.
C	Put one _____ of _____ in the kettle for each person and one extra for the pot.
D	Pour _____ water into the kettle.
E	Let's have a _____ of tea.

Task 9. Read the descriptions and name the things: *university, raincoat, gymnasium, tents, library*

1. A large room with bookshelves and bookcases full of books in different languages and magazines.
2. A place where students study after leaving school.
3. Small houses where schoolchildren live when they are at a summer camp.
4. A coat you put on when it rains to be dry.
5. A large room where schoolchildren (students and other people) have their physical training lessons.

Task 10 Find antonyms

Small, love, long, expensive, hate, large, thin, difficult, cheap, short, thick, early, near, easy, far, late.

Task 11 Find synonyms

Unhappy, tidy, like, sick, sad, neat, enjoy, ill, answer, come back, shut, correct, reply, right, return, close.

Task 12. Crack the Code

C	1)	5)	9)	1	1	2	2
ode:	- A	- E	- I	3) - M	7) - Q	1) - U	5) - Y
	2)	6)	1	1	1	2	2
	- B	- F	0) - J	4) - N	8) - R	2) - V	6) - Z
	3)	7)	1	1	1	2	
	- C	- G	1) - K	5) - O	9) - S	3) - W	
	4)	8)	1	1	2	2	
	- D	- H	2) - L	6) - P	0) - T	4) - X	

A	Every - 3 - 12 - 15 - 21 - 4 - 8 - 1 - 19 - 9 - 12 - 22 - 5 - 18 - 12 - 9 - 14 - 9 - 14 - 7.
B	One - 7 - 15 - 15 - 4 - 20 - 21 - 18 - 14 - 4 - 5 - 19 - 5 - 18 - 22 - 5 - 19 - 1 - 14 - 15 - 20 - 8 - 5 - 18.
C	Actions - 19 - 16 - 5 - 1 - 11 - 12 - 15 - 21 - 4 - 5 - 18 - 20 - 8 - 1 - 14 - 23 - 15 - 18 - 4 - 19.
D	First - 20 - 8 - 9 - 14 - 11 - 20 - 8 - 5 - 14 - 19 - 16 - 5 - 1 - 11.
E	What - 9 - 19 - 4 - 15 - 14 - 5 - 3 - 1 - 14 - 14 - 15 - 20 - 2 - 5 - 21 - 14 - 4 - 15 - 14 - 5.

Task 13 Find and Name the Animals

You can find words-names of animals hidden horizontally, vertically or diagonally in this puzzle:

w c o t g f i s h e a m

p r w b i r d n i n g q

i t a c h o x a k e l h

g o z d o g o f l o w c

c r t o r w l u g i t e

r a q i s p i d e r i l

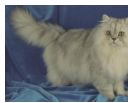
a b j e e m o u s e s e

m b i t m u n p e e h p

t u p a r r o t k r a w

o r k e y p k c o c n t

Task 14. Write antonyms. For example: *good – bad* etc.

beautiful	?	pleasant	?
young	?	clean	?
rich	?	tall	?
lucky	?	thick	?
small	?	kind	?

Task 14. Find the M's. Знайдіть якомога більше слів, що починаються на літеру "M"

m e t w u q e y l v r m
o t a t e s k t a z e a
m e l a m o n m e m t s
x p l o a n e y n b m a
m a i w m o u s e e a s
i l k z u s m t e r r k
c m a r k i i x z y k m
e e l o n c g i c k e a
m d m a y q a s t a t c
a a o h t y m i t o r a
c l u m r e a l t n i i
h i t a z t t g m e n s
e n h n e z q a s s w z

Task 16. Find synonyms:

1. a present
a) a cloth
b) the time
c) a gift
d) a person
2. to keep
a) to contain
b) to have
c) to hold
d) to preserve
3. a journey
a) a voyage
b) a walk
c) a trip
d) a game
4. to destroy
a) to build
b) to repair
c) to ruin
d) to improve
5. a mistake
a) a blunder
b) a misguide
c) a misfortune
d) a misconduct
6. to listen
a) to comprehend
b) to tune to
c) to understand
d) to look after somebody
7. faithful
a) loyal
b) clever
c) friendly
d) honest
8. chance
a) aspect
b) opportunity
c) luck
d) advantage
9. to accept
a) to bring
b) to understand
c) to admit
d) to allow
10. much
a) a lot of
b) few
c) little
d) large
11. to ignore somebody
a) to like somebody
b) to dislike somebody
c) not to notice somebody
d) to cherish somebody
12. to start from scratch
a) to start from the very beginning
b) to start as usual
c) to begin beforehand
d) to commence at once

Task 17. Read the description and name the answers: *trousers, coat, old, door, eyes, cap, fair, socks, shoes, chair*

1. Not new. - _____
2. We have them on our feet. - _____
3. Your hair is not dark, it is _____.
4. We see with our _____.
5. You put it on. - _____
6. You can see it in a room. You may open or shut it. - _____
7. You can sit on it. - _____
8. Boys and girls have them on their legs. - _____
9. You have it on your head. - _____
10. It is not a skirt. Boys and girls put them on. - _____

Task 18. Change the sentences inserting the words in brackets

1. They help their father. (he)
2. I watch too much TV. (she)
3. They lie in the bed all day. (it)
4. Do you like boiled eggs? (he)
5. They do not wash the floor every week. (she)

Task 19. Find the odd word

A	B	C	D
1. tea	coffee	bread	milk
2. kitchen	bathroom	bedroom	garage
3. green	big	blue	red
4. fair	red	green	grey
5. milk	meat	bread	fish
6. car	sheep	train	bicycle
7. March	Monday	Tuesday	Thursday
8. book	letter	TV	magazine
9. March	June	April	Christmas
10. sister	uncle	friend	relative
11. pen	pencil	sofa	pencil-box
12. shirt	skirt	shoes	dress

Task 20. Write the words correctly. Be attentive, some words are written without mistakes

1.

Skoolchildrens

2. Postkard

3.

Mounster

4.

Chocolutte

5.

November

6. Shoping

7.

Computer

8.

Grandfazer

9. Theatre

10. Laight

11.

Sendvich

12. Turist

13.

Tangerine

14.

Orchard

15.

Guirraffe

16. Twincle

17.

Strouberry

18.

Oushean

19.

Arkitector

20.

Squirrel

Task 21. Choose the rhyme

you, give, sweet, heart, two, blue, leaves, red

There are two Valentine poems:

Roses are .....

My ..... is like a cabbage

Violets are .....

Divided into .....

Sugar is .....

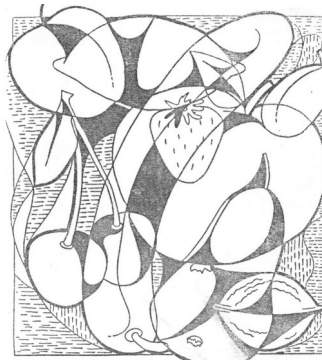
The ..... I give to others,

And so are

But the heart I ..... to

..... you.

Task 22. Name the fruits drawn in the picture. Paint out them. Name the colours

Task 23. Find carrot's family. A carrot is not an animal! Put it in the empty box. Name this box. Can you find carrot's brothers and sisters? They are in the other boxes!

<u>Animal</u>	<u>Sport</u>	<u>Jobs</u>	<u>Travel</u>
cow	sailing	doctor	car
horse	skiing	cook	bus
dog	hiking	typist	lorry
goose	fencing	driver	cabbage
carrot	cycling	pilot	taxi
sheep	diving	farmer	cycle
pig	fishing	lettuce	boat
hen	tomato	baker	plane
<u>Music</u>	<u>Numbers</u>	<u>Actions</u>	_____
guitar	nine	bring	_____
drums	four	carry	_____
onion	twenty	drink	_____
piano	fifteen	hit	_____
violin	three	listen	carrot
harp	ten	potato	_____
flute	eleven	open	_____
saxophone	peas	run	_____

Task 24. Can you do this puzzle? What are these people's hobbies? Work out the maths and the right letters on the table. Can you spell the words?

1) She is interested in

Add 7 to these numbers *18, 64, 45, 18, 7, 31, 23, 12, 27*

2) My sister collects

Divide these numbers by 2: *42, 104, 56, 56, 24*

3) Her hobby is

Subtract *11* from these numbers: *36, 49, 25, 32, 82, 55, 28, 55, 36*

4) **Does** he like playing

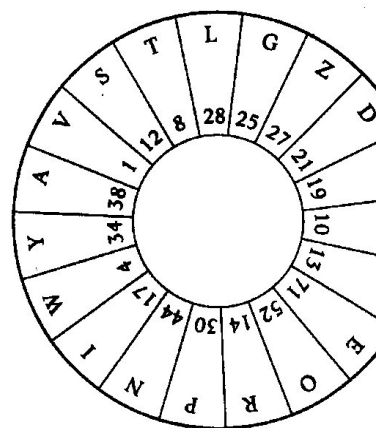
Divide these numbers by 3: *24, 213, 132, 132, 51, 36*

No, he likes

Subtract 5 from these numbers: *9, 43, 13, 15, 24, 22, 49, 30*

5) My friend's hobby is solving

Add 3 to these numbers: *27, 10, 24, 24, 25, 68, 9*

Task 25. Please make up the half-cutted words. The teacher has prepared the words written on the cards. Then these cards are cutted on two parts. All parts are mixed on the table. Pupils make up the half-cutted words. For example: *cli-; beau-;-mate; -tiful; - climate; beautiful*

go- -
ver

sil- -
son

sea- -
rbance

plea -
- *tives*

mo- -
ver

co- -
gry

won -
- *tle*

an- -
ovel

dia -

m- *ern*

dist -

u- *derful*

rela -
- *akfast*

lit- -
ther

n- -
ond

mod -
- *sure*

bre- -
od

Task 26. Odd word out

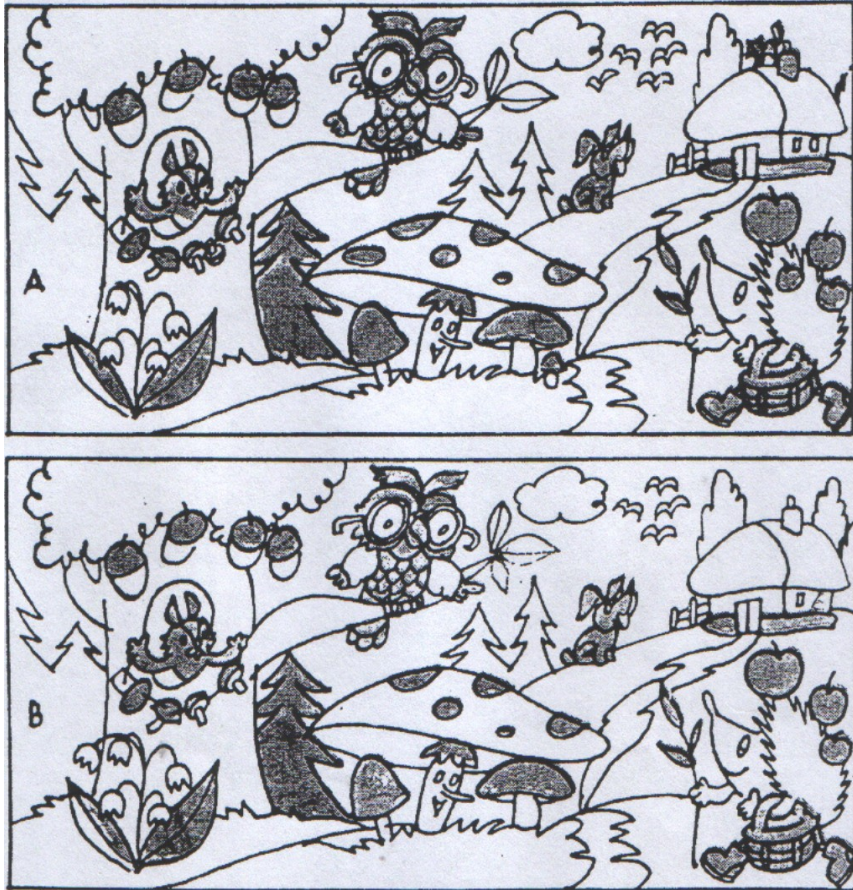
Colours	Relatives	Animals	Furniture
yellow	father	pig	bed
dark	boy	horse	chair
green	son	cow	settee
little	sister	beef	desk
pink	son-in-law	dog	window
grey	parents	cat	sofa
red	daughter	pig	wardrobe
violet	grandmother	rat	shelf
black	step-mother	mouse	arm-chair
Vegetables	Jobs	Clothes	Materials
cabbage	waiter	jacket	steel
potatoes	doctor	feet	wool
pears	teacher	socks	plastic
peas	actor	skirt	strong
beans	husband	shirt	wood
carrots	clerk	jeans	metal
tomatoes	lawyer	coat	leather
onion	accountant	hat	silk
lettuce	cashier	dress	paper

Task 30. A Picnic in the Country. Look at the picture. Read the statements and determine what statement is true and what is false?

<i>Statement</i>			<i>T</i>	<i>F</i>	<i>Statement</i>			<i>T</i>	<i>F</i>
			<i>rue</i>	<i>alse</i>				<i>rue</i>	<i>alse</i>
1	Someone	is			1	Someone	is		
	reading.				1	crying.			
2	Someone	is			1	Someone	is		
	swimming.				2	shaving.			
3	Someone	is			1	Someone	is		
	driving.				3	hurrying.			
4	Someone	is			1	Someone	is		
	climbing.				4	laughing.			
5	Someone	is			1	Someone	is		
	drinking.				5	hiding.			
6	Someone	is			1	Someone	is		
	riding.				6	standing.			
7	Someone	is			1	Someone	is		
	resting.				7	leaving.			
8	Someone	is			1	Someone	is		
	fighting.				8	smoothing.			
9	Someone	is			1	Someone	is		
	jumping.				9	watching.			
1	Someone	is			2	Someone	is		
0	sewing.				0	running.			

Task 31. Differences. Spot the differences between these two pictures. Write them down. For example: *In the picture A there are four mushrooms, but in the picture B there are only three ones.*

На допомогу дітям можна запропонувати невеличкий словничок незнайомих слів, наприклад: гриб мухомор (*fly agaric*), пляма на мухоморі (*spot*), білка (*squirrel*), їжак (*hedgehog*), конвалія (*lily of the valley*), дах (*roof*), гілка дерева (*branch*) та ін.

Task 32. Name the animals that can you see at the picture

Task 33. «Фантастичні історії»

Дітям пропонуються картки з малюнками, наприклад, слова: *bed, egg, dog, pen, hen*. Діти дивляться на малюнки і називають англійською мовою те,

що на них зображено. А далі вчитель просить дітей придумати фантастичну історію з цими словами. У вас може вийти, наприклад, така фантастична історія: «*Hen* сиділа на *bed* і знесла *egg*. Прийшов *dog* і приготував з *egg* сніданок, а потім взяв *pen* і написав *hen*, щоб вона ще посиділа на *bed* і знесла ще одне *egg* для *dog* на обід».

Фантастична історія з новими словами (*bag, man, cap, cat, cup*): «В кімнату зайшов *man* в *cap*, дістав з *bag* *cat* і налив йому в *cup* молока. До нього підбіг *dog* і повідоми, що *hen* на *bed* знесла *egg*. *Man* взяв *pen*, вибив *egg* в *cup* з молоком, розмішав все це *pen* і приготував собі омлет. З'їв його і заснув на *bed*. *Cat* пішов спати в *bag*, *dog* - під *bed*. А *hen* тим часом знесла нове *egg*».

Task 34. «Додай своє слово»

Учні сідають колом. Перший учасник гри починає речення, назвавши одне повнозначне слово, другий учень повторює це слово і додає своє і т. д. Хто забуде слово або не зможе додати своє, вибуває з гри. Наприклад:

Учень 1: My brother

Учень 2: My brother decided

Учень 3: My brother decided to go

Учень 4: My brother decided to go to the park.

або

Учень 1: My friend

Учень 2: My friend likes

Учень 3: My friend likes to drink

Учень 4: My friend likes to drink tea

Учень 5: My friend likes to drink tea and coffee

Учень 6: My friend likes to drink tea and coffee and eat chocolate

Учень 7: My friend likes to drink tea and coffee and eat chocolate and sweet

Учень 8: My friend likes to drink tea and coffee and eat chocolate and sweet and fruits

Учень 9: My friend likes to drink tea and coffee and eat chocolate and sweet and fruits and sausage

Учень 10: My friend likes to drink tea and coffee and eat chocolate and sweet and fruits and sausage and hamburgers.

Після того, як з гри вибуває п'ятий або одинадцятий учасник, другий учень починає інше речення. Якщо учні закінчують речення, наступне речення починає той, хто сидить поряд з гравцем, який сказав останнє слово.

Task 35. «Зарядка»

Учитель подає команди, а учні виконують лише ті з них, у яких є слово «*please*».

Наприклад:

Hands up, please! Hands down!

Hands to the sides, please!

Bend left, please!

Touch your nose! Touch your head, please!

Учні, які виконують команди без слова «*please*», виходять із гри. Перемагають ті, хто залишається в грі до кінця.

Task 36. «Буквена драбина»

Учитель пише на дошці коротке слово. Учні повинні написати під ним ще одне слово, яке довше від даного на одну літеру. Дозволено змінювати в кожному наступному слові будь-які літери, крім першої. Переможцем стає той, хто написав найбільше слів. Наприклад:

Me Man Moon Month Mother Morning.

Task 37. What is an odd man out in each group? Name it and explain why

Для виконання цього завдання теж потрібний словник: мураха (*ant*), жук (*beetle*), сонечко (*ladybird, ladybug*), павук (*spider*), страус (*ostrich*), пінгвін

(penguin), курка (*hen*), голуб (*pigeon*), духові інструменти (*wind instruments*), струнні інструменти (*the strings*), гітара (*guitar*), осел (*donkey*), вівця (*sheep*), малина (*raspberry*), полуниця (*strawberry*), кавун (*watermelon*) та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
2. Вакарчук І. Вивчаючи іноземну мову з дитинства – реалізуємо рівний доступ до якісної освіти. Вступне слово на нараді МОН України з питань вивчення іноземних мов у дошкільних закладах та початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів [Текст] / І. Вакарчук // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – № 2. – С. 4–8.
3. Вакарчук І. Вступне слово на нараді МОНУ з питань вивчення ІМ у ДНЗ та початковій школі// ІМ в дошк.навч.закладах. – 2009. – №3. – С. 4-14.
4. Василенко М., Щиголь В. Граючись – виграємо // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – №1. – 104–106с.
5. Выготский Л. С. Вопросы детской психологии [Текст] / Л. С. Выготский. – Спб.: Союз, 1997. – 224 с.
6. Жеренко Н. Є. Вплив вікових та індивідуальних психологічних особливостей на успішність аудіювання учнів 2–го класу / Наталя Євгенівна Жерунко // Методика викладання іноземних мов: Наук. – метод. зб. – К: Ленвіт. –1996. – Вип.25 – С. 104–109.
7. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 262 с.
8. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе [Текст] / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 222 с.
9. Іванова Л. А. Медіаосвіта як педагогічний феномен [Текст] / Л. А. Іванова // Сибірський педагогічний журнал. Новосибірськ, 2005. №1., С. 70–80.

10. Іноземні мови: коли і як вивчати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita>
11. Коломінова О. О. Навчально–методичний комплекс як засіб формування англомовної граматичної компетенції/ О. О. Коломінова // Іноземні мови. –2008. – №4., С. 58–65.
12. [Коломінова О. О., Роман С. В.](#) Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі/ О. О. Коломінова, С. В. Раман // Іноземні мови. – 2010.– №2., С.40–47.
13. Курс на плюрилінгвізм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita>
14. Лист (№ 1/9–480, 07.07.2010 р.), Перелік. Міністерство освіти і науки України щодо навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки для використання в навчально-виховному процесі у дошкільних, загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>
15. Лобода О. В. Актуальність проблеми наступності у навчанні іноземної мови старших дошкільників і учнів початкової школи [Текст] / О. В. Лобода // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 4. – С. 40–43.
16. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
17. Педагогічний словник [Текст] / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К.: Пед. думка, 2001. – 514 с.
18. План дій щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та у початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009–2012 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ostriv.in.ua
19. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи. – К: Генеза, 2007. –136 с.

20. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі. Навчальний посібник/ К.: Ленвіт. – 2009. – 216 с.
21. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2005.
22. Силіцька І. О. Ігри, які полегшують навчання / І. О. Силіцька // Англійська школа в початковій школі №11, листопад 2005.
23. Федусенко Ю. Пізнавати світ у грі // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – №1. – 78–91 с.
24. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навчальний посібник. – Київ: "Освіта України", 2007 – 300 с.
25. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації): навч. посібник для вчителів ран. навчання англ. мови, студентів вищ. пед. навч. закладів / Т. М. Шкваріна. – К.: Шкіл. світ, 2008. – 112 с.
26. 130 ігор для уроків англійської мови/ М. В. Бондар, О. В. Карпенко, Л. В. Пащенко. – Х: Вид група «Основа», Вип. 9 (21). – 2004. – 128 с.
27. Дубровинская Н. В. психофизиология ребенка: Психофизиологические основы детской психологии: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Н. В. Дубровинская, Д. А. Фарбер, М. М. Безруких. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 144 с.: ил.
28. Коменский Я. А. О воспитании: золотой фонд педагогики / Сост. Н. М. Матвеева. – М.: Школьная пресса, 2003. – 192 с.
29. Лурия А. Р. Основные проблемы нейролингвистики / А. Р. Лурия. – М.: Наука, 1975. – С. 39-48.
30. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2002. - 328 с. / С. 14-36.
31. Полонська Т. К. Навчання іноземної мови дітей шестирічного віку в умовах дитячого садка: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 [Текст] / Тамара Костянтинівна Полонська. – К., 1993. – 189 с.

32. Психология памяти / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер и В. Я. Романова. – М.: ЧеРо, 1998. – 816 с.
33. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи : монографія [Текст] / В. Г. Редько. – К.: Генеза, 2006. – 136 с.
34. Соколовська С. В. Особистісно-орієнтований підхід у навчанні іноземної мови дітей шостого року життя: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 [Текст] / Світлана Володимирівна Соколовська. – К., 2005. – 221 с.
35. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації): [навч. посіб. для вчителів раннього навчання англійської мови, студ. вищ. пед. навч. закл.] [Текст] / Т. М. Шкваріна. – Умань: Вид. - поліграф. під-во, 2003. – 120 с.
36. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: навчальний посібник [Текст] / Т. М. Шкваріна. – К.: Освіта України, 2007. – 300 с.
37. Коньшева А. В. Английский для малышей, Минск, 2004.
38. Коти Т.Ю. Английская азбука, М., 1997.
39. Вронская И. В. Английский язык в детском саду. Спб., 2001
40. Биболетова М.З. и др. “Enjoy English-1”, Обнинск: Титул, 2005
41. Стронин М. Ф. Обучающие игры на уроке иностранного языка. М., Просвещение, 1984
42. Журнал «Иностранные языки в школе»
43. Адруховець Л. Ігрова педагогіка // Завуч. – 2004. – № 1 (187). – С. 6-16.
44. Артемова Л. Вчись граючись. – Тернопіль, 1995. – 118 с.
45. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Автореф. дис. докт. пед. наук.: 13.00.02 / Київський нац. лінг. унів. – К., 2005. – 36 с.
46. Букатов В. Коли гра на користь // Дитячий садок. – 1999. – Ч.17, трав. – С. 6.
47. Ватаманюк Г. Інтелектуальна гра як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності старших дошкільників та молодших школярів // Початкова школа. – 2008. – № 6. – С. 40-43.

- 48.Ващенко Г. Роль ігрової діяльності у навчанні // Ващенко Г. Загальні методи навчання. – К., 1997. – С. 366-380.
- 49.Виготський Л. С. Проблеми дитячої психології. – Сакт-Петербурґ: Союз, 1997. – 224 с.
- 50.Виховання естетичної чуйності до природи у процесі гри // Початкова школа. – 1996. – № 4. – С. 53-54.
- 51.Воробйова С. Дидактичні ігри в процесі навчання // Рідна школа. – 2002. – №5. – С. 46-49.
- 52.Воронина Г. И. Методические рекомендации по раннему обучению иностранным языкам в детском саду и начальной школе в 1991/1992 учебном году / Г. Воронина // Иностранные языки в школе. – 1991. – №5. – С. 41.
- 53.Галкін С. Організація ігрової діяльності на уроці // Завуч. – 2004. – № 30 (216). – С. 9; – 2005. – № 2 (224). – С. 17-20.
- 54.Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1998. – 376 с.
- 55.Гриб Д. М. Гра у навчанні шестиліток // Початкова школа. – 1985. – № 2. – С. 54-56.
- 56.Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів // Рідна школа. – 2002. – № 6. – С. 18.
- 57.Данько Н. Гра в процесі викладання курсу „Світ мистецтва” // Початкова школа. – 2008. – № 2. – С. 25-27.
- 58.Дидактична гра (Форми навчання у школі): Книга для вчителя / За ред. Ю. І. Мальованого. – К., 1992. – С. 89-104.
- 59.Дидактичні ігри // Початкова школа. – 1997. – № 9. – С. 49-50.
- 60.Дон О. Дидактичні ігри в навчально-виховному процесі // Шкільний світ. – 2001. – № 35 (115). – С. 2.
- 61.Дон О. Про дидактичні ігри // Завуч. – 2001. – № 23-24 (101-102). – С. 31-35.
- 62.Ельконін Д. Б. Психологічні питання дошкільної гри // Вікова і педагогічна психологія. – М., 1992. – С. 63-78.
- 63.Ельконін Д. Б. Психологія гри. – М., „Педагогіка”, 1978. – 304 с.

- 64.Єсирєва Л. А. Навчатися граючись // Початкова школа. – 1988. – №.10. – С. 45-47.
- 65.Жорник О. Використання дидактичних ігор у навчанні // Рідна школа. – 2000. – № 4. – С. 63-64.
- 66.Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі ігрової діяльності // Рідна школа.. – 2000. – № 3. – С. 37-39.
- 67.Заброцька С. Т. Уроки читання. 2 клас. Посібник для вчителя. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2005. – 288 с.
- 68.Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. – 112 с.
- 69.Зевако В., Непийвода С. Цікаві завдання на уроках читання. Посібник для вчителя. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 128 с.
- 70.Зірка О. Розвиток інтелектуально-пізнавальної сфери школярів через гру: Корекційно-розвивальна програма // Початкова освіта. – 2007. – № 7 (391). – Вкладка у газету.
- 71.Ігри та ігрові вправи з дітьми шестирічного віку / За ред. С. Г. Коваленко – К.: Рад.школа, 1987. – 144 с.
- 72.Ігрові проблемні ситуації // Початкова школа – 1996. – №7. – С. 27-28.
- 73.Калінченко І. Значення дидактичних ігор для розвитку пізнавального інтересу // Початкова освіта. – 1999. – № 17. – С. 5.
- 74.Карабаєва І., Ладивіз С. Уява народжується в грі // Дошкільне виховання. – 2007. – № 10. – С. 4-8.
- 75.Качеровська Т. Теоритичні основи застосування ігрового проектування у вітчизняній педагогіці. Історичний аспект // Вища школа. – 2005. – № 2. – С. 58-63.
- 76.Кобевка А. Використання ігор на уроках в 1 класі з метою забезпечення наступності між дошкільням та початковою ланкою освіти // Початкова школа. – 2006. – № 7. – С. 1-4.
- 77.Коберник О., Коберник Т. Активізація навчально-пізнавальної діяльності школярів // Рідна школа. – 1999. – № 1. – С. 55-80.

78. Коменський Я. А. Велика дидактика // Зібрання педагогічних творів.- М., 1982. – 200 с.
79. Копилов С. Навіщо шестирічним потрібна гра? // Дошкільне виховання. – 2006. – № 9. – С. 12-14.
80. Котирло В. Психологія гри // Дошкільне виховання. – 1968. – № 8. – С. 3-8.
81. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 1996. – 435 с.
82. Кравець В. П. Історія української школи та педагогіки. – Тернопіль, 1996. – 430 с.
83. Кудикіна Н. В. Педагогічні умови забезпечення успішної ігрової діяльності дітей // Управління школою. – 2004. – № 25-26 (73-74). – С. 51-52.
84. Кудикіна Н. В. Психолого-педагогічні засади ігрової діяльності дітей // Кудикіна Н. В., Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі. – К., 2003. – С. 97-142.
85. Кукушин В. Ігрові технології на уроках // Відкритий урок – 2006. – № 6 (червень). – С. 3-10.
86. Макаренко А. Твори: У 3 т. – К. – 1976. – 455 с. – Т. 3.
87. Методика викладання української мови: Навчальний посібник / За ред. Микитинська М. І., Мацько Н. Д. Математичні ігри в 1-3 класах. – К.: Рад. школа, 1980. – 128 с.
88. Brumfit S., Johnson K. The Communicative Approach to Language Teaching. – Oxford, 1981. – 102 p.
89. Eastwood J. Oxford guide to English Grammar. Oxford. 1994. – 108 p.
90. Hughes A. Testing for Language Teaching. – Cambridge University Press, 1989. – 94 p.
91. Murphy R. Essential Grammar In Use. Cambridge. 1999. – 86 p.
92. Swan M. Practical English Usage. Oxford. 1995. – 148 p.